

Fagrapport KU kulturarv

April | 21

E39 Bue – Ålgård. Detaljregulering

Oppdragsnr:	A128052 (COWI)
Oppdragsnavn:	E39 Bue – Ålgård. Detaljregulering
Dokumentnr.:	Fagrapport KU kulturarv

Revisjonsoversikt

Revisjon	Dato	Revisjon gjelder	Utarbeidet av	Kontrollert av	Godkjent av
	09.04.2021		AEHN, CTST	MATO	JAON

Forord

Denne fagrapporten er utarbeidet som en del av arbeidet med reguleringsplan for E39 Bue - Ålgård, i Bjerkreim kommune og Gjesdal kommune. Rapporten tar for seg temaet kulturarv.

Tiltakshaver og ansvarlig for utredningen er Nye Veier.

Hos Nye Veier har Kjetil Medhus ledet arbeidet med reguleringsplanen. Kristian de Lange og Jannicke Neteland Olsen har vært prosjektledere hos COWI AS. Fagansvarlig for kulturarv har vært Anette Hansen, i samråd med Christine Stene.

April 2021

Stavanger

Innhold

1	Sammendrag	5
1.1	Bakgrunn	5
1.2	Metode.....	5
1.3	Beskrivelse av dagens situasjon	5
1.4	Konsekvensutredning.....	5
2	Innledning.....	8
2.1	Bakgrunn	8
2.2	Mål for prosjektet og planarbeidet	8
2.3	Tiltaket	9
2.4	Regulerte alternativ og varslingsområde	9
3	Rammer og premisser for planarbeidet	11
3.1	Utdrag fra planprogrammet.....	11
3.2	Influensområdet.....	11
3.3	Gjeldende rammer og premisser	11
4	Metode og kunnskapsgrunnlag	14
4.1	Kriterier for verdi.....	14
4.2	Kriterier for påvirkning.....	15
4.3	Kriterier for konsekvens	17
4.4	Avgrensning av temaet	18
4.5	Kunnskapsgrunnlag	18
4.6	Usikkerhet	18
5	Dagens situasjon	19
5.1	Kulturhistorisk utvikling	19
6	Konsekvenser av tiltaket	29
6.1	Delstrekning A.....	31
6.2	Delstrekning B.....	47
6.3	Delstrekning C.....	60
6.4	Delstrekning D.....	80
6.5	Konsekvenser i anleggsperioden.....	94
7	Skadereduserende tiltak	100
7.1	Skadereduserende tiltak	100
7.2	Anleggsperioden	100
7.3	Permanent situasjon	102
8	Samlet vurdering	103
8.1	Samlet vurdering for delstrekning A	103
8.2	Samlet vurdering for delstrekning B	105
8.3	Samlet vurdering for delstrekning C	106
8.4	Samlet vurdering for delstrekning D	107
8.5	Samlet vurdering for hele strekningen.....	108
9	Referanser	110

1 Sammen drag

1.1 Bakgrunn

Detaljregulering med konsekvensutredning for E39 Bue – Ålgård gjelder ny firefelts motorvei fra Bue i Bjerkreim kommune til Ålgård i Gjesdal kommune, med planlagt hastighet på 110 km/t. Strekingen er på ca. 15 km.

1.2 Metode

I konsekvensutredningen for dette planarbeidet er det valgt å ta utgangspunkt i Statens vegvesen sin håndbok V712 (2018) for ikke prissatte konsekvenser.

1.3 Beskrivelse av dagens situasjon

Plan- og influensområdet ligger i et tidligere tradisjonelt jordbrukslandskap mellom Bue i Bjerkreim kommune og Ålgård i Gjesdal kommune, i en region med rike spor fra forhistorisk tid fram til i dag.

Innenfor området finnes det spor etter både eldre tids kulturminner og nyere tids kulturminner, men det er de eldre kulturminnene som dominerer (arkeologiske lokaliteter). Dette skyldes først og fremst lav registreringsaktivitet, og få undersøkelser i moderne tid.

Tross viktige funn fra steinalder og bronsealder i regionen, er det få slike funn innenfor plan- og influensområdet, som ligger mellom bronsealders kjerneområder på Jæren og Lista. Området omfatter flere lokaliteter fra jernalderen, blant annet flere ødegårdsanlegg. Disse rangeres blant landets viktigste av denne kulturminnekategorien og særlig markerer disse seg som miljøer av stor verdi, også internasjonalt.

1.4 Konsekvensutredning

Samlet vurdering for hele strekingen

Delområder	Alternativer		
	Alt. 0	Alternativ A1	Alternativ A4
Delområder strekning A			
D1: Uadalsvatnet - Buevatnet	0	(0)	(0)
D2: Kyrstjørna	0	(0)	(0)
D3: Y. Kydlandsvatnet	0	(-)	(0)
D4: Søyland – Kydland Sør	0	(-)	(-)
Delområder strekning B	Alt. 0	Alternativ B1	
D5: Søyland – Kydland Nord	0	(-)	
D6: Indre Jæren fjellbygd Sør	0	(0)/(-)	

D7: Kyllingstad Sør	0	(-)	
Delområder strekning C	Alt. 0	Alternativ C1	
D8: Kyllingstad Nord	0	(-)	
D9: Indre Jæren fjellbygd	0	(-)	
D10: Skurvenuten Sør	0	(0)	
D11: Auestad Sør	0	(0)	
Delområder strekning D	Alt. 0	Alternativ D1	
D12: Auestad Nord	0	(0)	
D13: Indre Jæren Fjellbygd Nord	0	(-)	
D14: Skurvenuten - Fitjanuten	0	(-)	
D15: Skurve - Kluge	0	(-)	
Avveining		Alternativ A1 + B1 + C1 + D2 har ingen områder med høy konsekvensgrad. Samlet vurderes alternativet til å medføre noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.	I likhet med alternativ A1 + B1 + C1 + D2 har alternativ A4 + B1 + C1 + D2 ingen områder med høy konsekvensgrad. Samlet vurderes alternativet til å medføre noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.
Samlet vurdering	0	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	2	2
Forklaring til rangering	Ingen endring	Alternativ A1 + B1 + C1 + D2 rangeres som nr. 2, det nest beste alternativet for fagtemaet kulturarv. Det som skiller alternativene fra hverandre er delstrekning A. Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig linje hvor det tidligere ikke har vært veifar. Da det er minimale forskjeller på konsekvens av disse endringene vurderes derfor alternativ A1 og A4 til å være jevnbyrdes innenfor delstrekning A.	Alternativ A4 + B1 + C1 + D2 rangeres som nr. 2, det nest beste alternativet for fagtemaet kulturarv. Det som skiller alternativene fra hverandre er delstrekning A. Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig linje hvor det tidligere ikke har vært veifar. Da det er minimale forskjeller på konsekvensen av disse endringene vurderes derfor alternativ A1 og A4 til å være jevnbyrdes innenfor delstrekning A.

Den samlede vurderingen av konsekvens er lik for de to alternativene, da begge havner i kategorien noe negativ konsekvens for fagteamet kulturarv. Høyere konsekvensgrad enn en minus forekommer ikke i vurderingen. Innenfor plan- og influensområdet finnes det en rekke frigitte kulturminner, og dette er bakgrunnen for at det finnes få delområder med høy konsekvensgrad. De frigitte kulturminnene er ikke tatt med i vektingen av verdi-, påvirkning- og konsekvens.

Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig fylling hvor det tidligere ikke har vært veifar. Det er likevel minimale forskjeller mellom alternativ A1 og A4, innenfor delstrekning A, og derfor vurderes påvirkning.

Konsekvenser i anleggsperioden

Tiltaket vil ha beskjedne konsekvenser for kulturminner og kulturmiljø i anleggsperioden, da majoriteten av de arkeologiske kulturminnene innenfor plan- og influensområdet er frigitt/utgravd. Det er særlig området ved Grønafjellet, Solheim (søndre tunnelportal), Haraland (nordre tunnelportal) og ved Måganeset, Osabakkane og Bollestad det knyttes konsekvenser til i perioden.

2 Innledning

2.1 Bakgrunn

Nye Veier ble opprettet av Stortinget i 2016 med mål om å etablere en slank, effektiv og spesialisert byggherreorganisasjon. Nye Veier sitt oppdrag er å planlegge, bygge, drifte og vedlikeholde trafikksikre hovedveier. Disse veiene reduserer reisetid, knytter sammen bo- og arbeidsmarkedsregioner, og sørger for færre drepte og hardt skadde i trafikken. Nye Veier har per i dag ansvaret for 700 kilometer hovedvei, og en investeringsramme på 150 milliarder kroner.

Nye Veier har ansvar for strekningen mellom Kristiansand og Ålgård. Dagens E39 er av variabel standard, og sikkerhet og framkommelighet er ikke tilfredsstillende. Veien er og vil være en del av TEN-T (det transeuropeiske transportnettverket), og dermed en viktig transportkorridor. Denne strekningen er delt opp i flere delstrekninger, med ulike status:

- Kristiansand vest - Mandal øst: utbygging pågår, med planlagt ferdigstilling i 2022
- Mandal øst – Mandal by: utbygging pågår, med planlagt ferdigstilling i 2022
- Mandal – Lyngdal øst: områderegulering er vedtatt. Arbeid med detaljregulering starter i 2020, og planlagt anleggsstart er årsskiftet 2021/2022 med mulig ferdigstilling 2025
- Herdal – Røyskår: detaljregulering ble sluttbehandlet i Lyngdal kommunestyre i juni 2020. Byggestart er planlagt til 2021, med mulig ferdigstilling i 2024
- Lyngdal vest – Ålgård: strekningen omfattes av statlig kommunedelplan, der regjeringen besluttet trase den 17. mars 2021. Den valgte strekningen A1-R1 vil ligge til grunn for Kommunal- og moderniseringsdepartementet sin sluttbehandling og endelige vedtak av den statlige kommunedelplanen
- Bue – Ålgård: detaljregulering pågår

2.2 Mål for prosjektet og planarbeidet

Ny E39 mellom Bue og Ålgård er en del av Nye Veier sitt prosjekt E39 mellom Kristiansand og Ålgård. Bygging av ny E39 skal binde regionen sammen, skape et større bo- og arbeidsmarked, gi kortere reisetid og langt bedre sikkerhet for trafikantene. Målsettingen er samtidig å redusere utslippet av klimagasser og andre miljøkonsekvenser.

2.2.1 Hovedmål og delmål

Reguleringsplan for E39 Bue - Ålgård skal bidra til at de sektorpolitiske målene i Meld. St. 33 (2016-2017) Nasjonal transportplan 2018-2029 nås (Det kongelige samferdselsdepartement, 2017).

Nasjonal transportplan sine hovedmål er:

- Bedre framkommelighet for personer og gods i hele landet
- Redusere transportulykkene i tråd med nullvisjonen
- Redusere klimagassutslippene i tråd med en omstilling mot et lavutslippssamfunn og redusere andre negative miljøkonsekvenser

Videre gjelder følgende delmål for planprosjektet:

- Samfunnsøkonomisk lønnsomt prosjekt
- Sikre økt framkommelighet og trafikantnytte
- Fornøyd lokalsamfunn, naboer og berørte grunneiere
- Minimere negative effekter for de ikke-prissatte konsekvensene

2.3 Tiltaket

Vei

Detaljregulering med konsekvensutredning for E39 Bue - Ålgård gjelder ny firefelts motorvei fra Bue i Bjerkreim kommune til Ålgård i Gjesdal kommune. Strekningen er på ca. 15 km. Ved Bue og Ålgård kobles ny vei til dagens E39, samtidig som det tilrettelegges for kobling mot ny E39 mot sør og nord. Det planlegges for fartsgrense på 110 km/t, med normalprofil på 23 meter.

Masseuttak og permanent masselagring

Reguleringsplanen for ny E39 legger også opp til etablering av masseuttak og permanent masselagring. Prinsipper som er lagt til grunn for valg av arealer til disse formålene er nærhet til vegtiltaket, behov for masser i veikonstruksjon, behov for lagring av løsmasser og muligheter for tilrettelegging for landbruksformål.

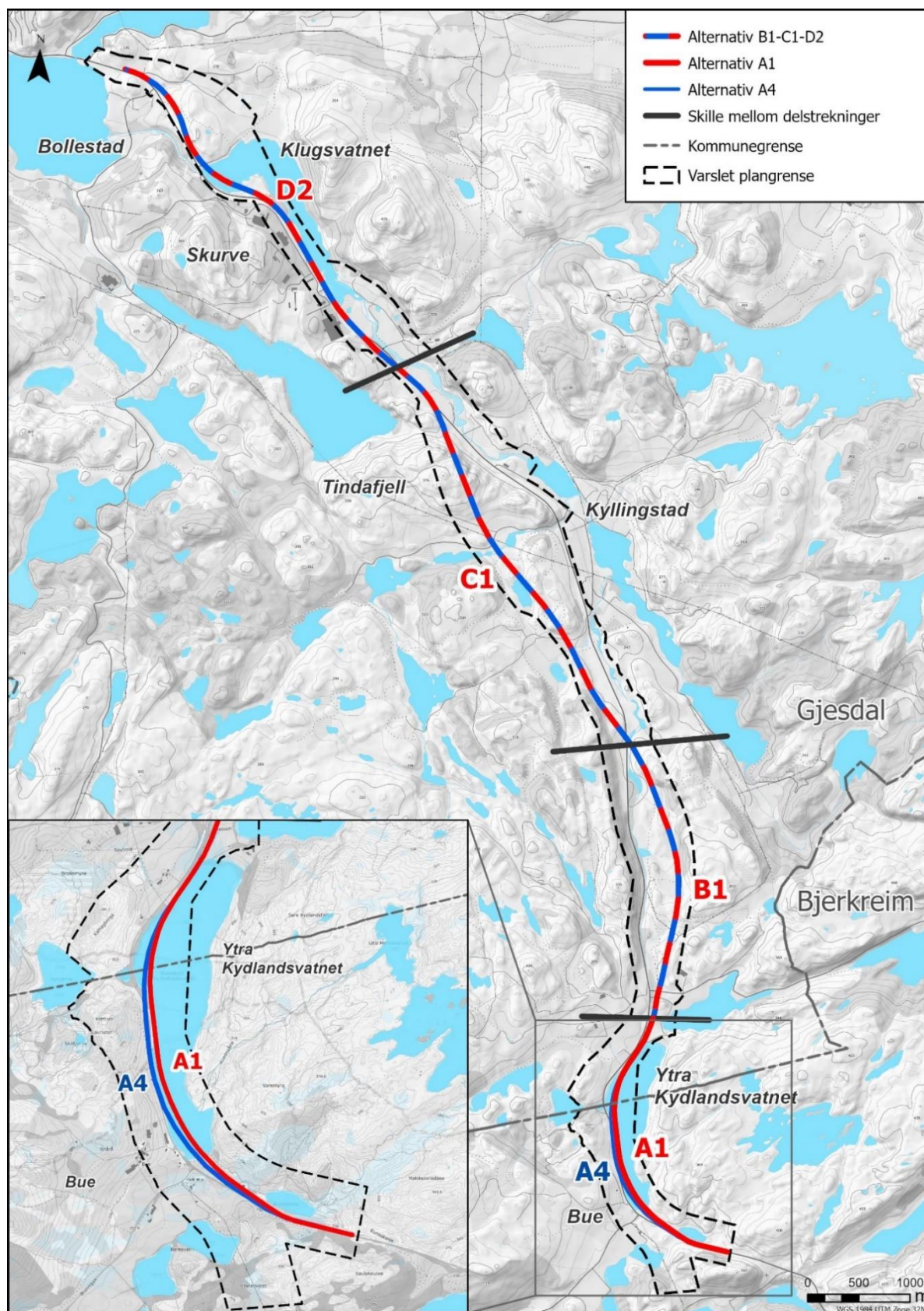
Midlertidige tiltak

Midlertidige tiltak som planen gir rom for er anleggsområde/anleggsbelte med tilhørende anleggsveier, riggområder, knuseverk og midlertidige kryssområder ved etappevis utbygging.

2.4 Regulerte alternativ og varslingsområde

Figur 2-1 viser regulerte veilinjer og varslingsområde for planarbeidet. Området er delt inn i fire delstrekninger. I område A, som ligger i grensen til Bjerkreim og Gjesdal kommune, er det regulert to alternativer: Alternativ A1 og A4. I delområde B, C og D er det kun et alternativ som er regulert, henholdsvis alternativ B1, C1 og D2. Det vises til planbeskrivelse for videre omtale.

Figur 2-1 Oversikt over varslingsområde for planarbeid og regulerte alternativ for hver delstrekning.

3 Rammer og premisser for planarbeidet

3.1 Utdrag fra planprogrammet

«Kulturminner og kulturmiljøer er definert i Lov om kulturminner. Kulturminner er spor etter menneskelig virksomhet, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til. Kulturmiljøer er områder hvor kulturminner inngår som del av en større helhet eller sammenheng.

Data om registrerte automatisk fredete kulturminner, vedtaksfredete kulturminner, nyere tids kulturminner og kulturmiljøer gjennomgås. Opplysninger hentes inn fra konsekvensutredning til kommunedelplanen, Riksantikvarens database for kulturminner: Askeladden, Rogaland fylkeskommune ved avdeling for kulturarv, samt evt. rapporter om kulturminner og kulturmiljø innenfor planområdet. Nye Veier vil ha dialog med kulturminnemyndighetene om forholdet til eventuelle kulturminner som ikke er undersøkt tidligere gjennom prosjektet "Arkeologi på nye veier", det vil si i de områdene som inngår i utvidet planområde. Dette gir kunnskap om hvilke typer kulturminner som finnes, deres antall, beliggenhet, vernestatus og verdi, samt kulturmiljøene de inngår i. Opplysningene danner forståelse for områdets forhistoriske og historiske utvikling, hvilket gir grunnlag for å identifisere og verdisette områdets kulturminner og kulturmiljøer.

Konsekvensutredningen vil vurdere hvordan tiltakene i reguleringsplanen vil påvirke kulturminner og kulturmiljø i planområdet, både i anleggsperioden og etter at tiltaket er opparbeidet. Eventuelle skadereduserende tiltak skal vurderes. Forholdene inngår også i ROS-analyse i planen.»

3.2 Influensområdet

Influensområdet i denne rapporten omfatter i hovedsak planområdet, og det området som inngikk i undersøkelsesområdet i høringsutkast til statlig kommunedelplan for E39 på strekningen Lyngdal vest - Ålgård. Influensområdet går enkelte steder utenfor plangrensen, for å sikre større sammenhengende delområder, kulturmiljø eller kulturlandskap. Avgrensing av influensområdet framkommer av registreringskart vist i kapittel 5.

3.3 Gjeldende rammer og premisser

Definisjon

- Kulturminner og kulturmiljø er definert i Lov om kulturminner av 1978.
- Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet i vårt fysiske miljø, herunder lokaliteter det knytter seg historiske hendelser, tro eller tradisjon til.
- Begrepet kulturmiljø er definert som et område der kulturminner inngår som en del av en større helhet eller sammenheng.
- Automatisk fredete kulturminner omfatter alle faste kulturminner fra før 1537 og alle stående byggverk med opprinnelse fra før 1650 (disse må erklæres automatisk fredet dersom de er oppført i perioden 1537-1649). Fredningen omfatter vanligvis en sikringszone på fem meter rundt kulturminnet (kml § 6).
- Kulturminner fra tiden etter år 1537 betegnes nyere tids kulturminner og kan fredes ved enkeltvedtak. Skipsfunn eldre enn 100 år er statens eiendom og behandles i praksis som automatisk fredete kulturminner (kml § 14). Slike funn kan ikke frigis gjennom planvedtak, men krever særskilt dispensasjonsvedtak.

- Kulturminner er definert som alle spor etter menneskelig virksomhet, som viser utviklingen som danner grunnlaget for dagens samfunn. Kulturminnene er uerstattelige verdier, som vi har et ansvar for å forvalte på best mulig måte.
- Kulturlandskap er landskap som er betydelig preget av menneskelig bruk og virksomhet.

Nasjonale føringer

Sammen med forvaltningen av naturressurser utgjør kulturminner og kulturmiljø hovedelementene i en samlet miljø- og ressursforvaltning. Ifølge nasjonale retningslinjer for miljøforvaltningen skal mangfoldet av kulturminner og kulturmiljø tas vare på og et representativt utvalg skal prioriteres for vern. Begrunnelsen for å ta vare på kulturminner og kulturmiljø er at de har verdi som kilde til kunnskap, som grunnlag for opplevelse og som bruksressurs. Følgende nasjonale retningslinjer, planer og føringer legges til grunn i forvaltningen:

- I **St. meld. Nr. 16 (2019-2020)** Nye mål i kulturmiljøpolitikken - Engasjement, bærekraft og mangfold. Det har i lang tid vært kjent at en ny kulturminnemelding skulle være klar våren 2020. Det har gått 15 år siden meldingen «Leve med kulturminner», som ble revidert i 2014, og som satte klare og tydelige mål for politikken fram mot 2020. Med den nye meldingen, som ble lansert i april 2020, har regjeringen innført det nye begrepet «kulturmiljøpolitikk. Begrepet understreker betydningen av helhet og sammenheng, samtidig gjøres tilknytningen til den øvrige klima- og miljøpolitikken tydeligere. Samlebetegnelsen dekker begrepene kulturminner, kulturmiljøer og landskap og omtales når feltet omtales som helhet. Meldingen presenterer tre nye nasjonale mål i kulturmiljøpolitikken, med vekt på engasjement, bærekraft og mangfold:
  - Alle skal ha mulighet til å engasjere seg og ta ansvar for kulturmiljø.
  - Kulturmiljø skal bidra til bærekraftig utvikling gjennom helhetlig samfunnsplanlegging.
  - Et mangfold av kulturminner skal tas vare på som grunnlag for kunnskap, opplevelse og bruk.

Regionale føringer

- Regionalplan for friluftsliv og naturforvaltning 2017-2024, vedtatt oktober 2017
- Regional kulturplan for Rogaland 2015-2025, vedtatt av fylkestinget 21.04.2015
- Figgjovassdraget, inngår i Verneplan for vassdrag fra 1973.

Lokale temaplaner

- Kulturminneplan for Gjesdal kommune, vedtatt i kommunestyret 03.09.2012
- Kulturminneplan for Bjerkreim kommune, vedtatt i kommunestyret 13.12.06

Prosjektet Arkeologi på nye veier

Nye Veier vil forenkle, fornye og forbedre planlegging og utbygging av viktige veistrekninger i Norge. Som et ledd i dette arbeidet søkte Nye Veier i mai 2018 Riksantikvaren om å få gjennomføre et prøveprosjekt «... der Nye Veier får avklaringer knyttet til automatisk fredete kulturminner tidligere i en planprosess enn det som dagens lovverk regulerer. Dette vil innebære endringer i forhold til tidspunkt for gjennomføring av undersøkelsesplikten iht. kulturminneloven § 9, tidspunkt for dispensasjonsbehandling, jf. kulturminneloven §§ 8 og 10 og gjennomføring av arkeologiske ganskinger» (brev fra Riksantikvaren, datert 25.10.2018).

Planlegging og utbygging av E39 på strekningen Lyngdal vest – Ålgård er veianlegget som inngår i prøveprosjektet. Prøveprosjektet startet opp i januar 2019 og pågår inntil til E39 er ferdigstilt og evaluering av prosjektet er sluttført. Målet med prøveprosjektet er å teste en alternativ forvaltningspraksis som innebærer:

- Nye samarbeidsformer mellom fylkeskommune, forvaltningsmuseum og tiltakshaver ved planlegging og gjennomføring av et stort samferdselstiltak.

- Gjennomføring av arkeologiske registreringer, oppfyllelse av undersøkelsesplikten i Kulturminneloven § 9, på kommunedelplannivå.
- Behandlinger av dispensasjoner etter Kulturminneloven § 8 første ledd og eventuelt kulturminneloven § 14 andre ledd før kommunalt reguleringsplanvedtak.
- Byggestart på hele strekningen umiddelbart etter reguleringsplanvedtak.
- Utprøving av nye inngrepsfrie metoder i forbindelse med arkeologiske registreringer og undersøkelser.

4 Metode og kunnskapsgrunnlag

Generell metodikk for vurdering av virkninger og konsekvenser av planforslaget vil være følgende punkter:

- Informasjonsinnhenting og beskrivelse /verdivurdering av dagens situasjon.
- Beskrivelse, beregning og vurdering av tiltakets virkninger og konsekvens.
- Beskrivelse av tiltak som kan redusere eventuell negativ virkning av tiltaket (skadereduserende tiltak).

I konsekvensutredningen for dette planarbeidet er det valgt å ta utgangspunkt i Statens vegvesen sin håndbok V712 Konsekvensanalyser (2018) for ikke-prissatte konsekvenser.

4.1 Kriterier for verdi

Med verdi menes en vurdering av hvor stor betydning et område har i et nasjonalt perspektiv. Det er verdiene i sammenlikningsåret som legges til grunn for verdivurderingen. Areal som inngår i vedtatte planer gis verdi tilsvarende framtidig situasjon. Kriteriene for verdisetting av delområdene er gjengitt under.

		Ubetydelig verdi	Noe verdi	Middels verdi	Stor verdi	Svært stor verdi
Kulturmiljønivå						
Kulturhistorisk betydning	Uten betydning	er alminnelig/lokalt vanlig	har lokal/regional betydning	har stor regional/nasjonal betydning	har stor nasjonal/internasjonalt betydning	
Arkitekturhistorisk betydning		bygningstilstand som inneholder begrenset arkitekturhistorisk betydning	bygningstilstand som inneholder bygninger med arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med stor arkitekturhistorisk betydning	helhetlig bygningstilstand som inneholder bygninger med særlig stor arkitekturhistorisk betydning	
Betydning for kulturell eller etnisk gruppe		inneholder få elementer som kan knyttes til en kulturell/etnisk gruppe	inneholder flere elementer som er karakteristisk for en kulturell /etnisk gruppe	miljø som er karakteristisk for en kulturell/etnisk gruppe	helhetlig miljø som er karakteristisk for kulturell /etnisk gruppe og som er sjeldent/unikt	
Historisk hendelse eller personer		er svakt knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en lokal historisk hendelse/ person	er knyttet til en regional historisk hendelse/ person	er knyttet til en nasjonal historisk hendelse/ person	
Landskapsnivå						
Kulturhistoriske sammenhenger		ligger i en kontekst/sammenheng som er noe fragmentert	inngår i en kontekst/sammenheng	inngår i en helhetlig kontekst /sammenheng	inngår i en særlig helhetlig kontekst	
Kulturhistorisk landskap		delvis ødelagt	som har lokal/regional betydning	som har stor regional/nasjonal betydning	sammenheng som har meget stor nasjonal/internasjonalt betydning (er unikt)	

Figur 4-1: Figuren viser kriterier for verdisettingen av fagtemaet «kulturarv». Kilde: SVV sin håndbok V712, 2018:179

Figur 4-2 Skala for vurdering av verdi. Kilde: SVV sin håndbok V712

I denne utredningen er det valgt ikke å dele konsekvensutredningen inn i spesifikke landskapsnivåer. Kulturlandskap blir omtalt under vurderingen av delområdene, og ikke spesifikt i eget kapittel.

I tillegg til håndbok V712 er det i utredningen skjernet til Riksantikvarens tre overordnede verdier som forteller om et kulturminnes verneverdi. De tre verdiene er henholdsvis: kilde til kunnskap (kunnskapsverdi), som grunnlag for opplevelse (opplevelsesverdi) og som ressurs for bruk (bruksverdi).

- Kilde til kunnskap: ved vurdering av et kulturminnes kunnskapsverdi skal representativitet, sammenheng/miljø, autenticitet og fysisk tilstand vurderes.
- Grunnlag for opplevelse: menneskene opplever kulturminner og kulturmiljø på hver sin måte. Opplevelsene henger blant annet sammen med kunnskap, holdninger, tilknytning til stedet og hvilke sosiale eller etniske grupper en hører til. Kulturminnene er med på å vise kontinuitet og endring i det fysiske miljøet og gir stedet karakter.
- Bruksressurs: mange kulturminner og kulturmiljø er i daglig bruk, og har slik sett verdi som bruksressurs i seg selv. I sammenheng med friluftsliv og turisme inngår kulturminnene som en del av opplevelsene, og kan dermed også ha en pedagogisk verdi. Kulturminnene er med andre ord en indirekte ressurs som gir grunnlag for næringsutvikling.

Verdivurderingen er holdt på et generelt nivå. Kulturminner fra middelalderen eller tidligere er automatisk fredet etter kulturminneloven, og har sammen med vedtaksfredete kulturminner per definisjon stor verdi.

4.2 Kriterier for påvirkning

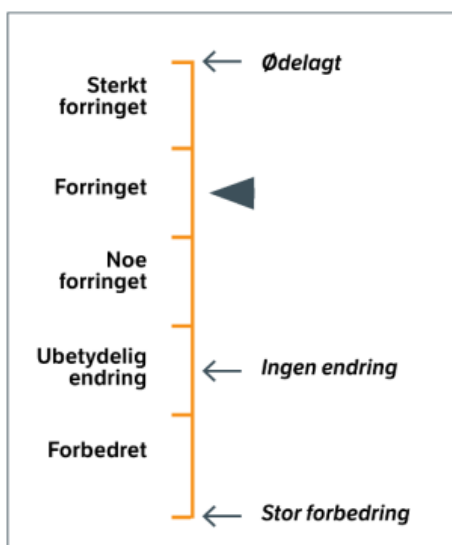
Påvirkning er en vurdering av hvordan et område påvirkes som følge av det definerte tiltaket, og vurderes i forhold til 0-alternativet. Påvirkning i anleggsperioden inngår ikke i vurdering av påvirkning, men er beskrevet separat.

Konsekvensen for delområdet utledes ved å sammenstille delområdets verdi med tiltakets påvirkning. Tiltak som medfører inngrep i eksisterende landskap vil nesten uten unntak gi større eller mindre negative konsekvenser for temaet kulturminner og kulturmiljøer. Et veiltak kan gi både negativ og positiv påvirkning. Påvirkningsfaktorer for temaet er gjengitt under.

For teamet kulturarv vurderes påvirkningsgraden ut fra følgende oversikt:

Påvirkning	Landskapsnivå	Kulturmiljønivå
Sterkt forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet på en slik måte at det sterkt reduserer lesbarheten og forståelsen av sammenhenger. Bidrar til å ødelegge eller sterkt redusere verdien til viktige kulturmiljø. Skaper barrierer.	Ødelegger hele eller størstedelen av kulturmiljøet. Ødelegger den viktigste (mest verdifulle) delen av miljøet. Bidrar til at miljøets funksjon blir ødelagt. Tap av svært viktige enkeltelement.
Forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet og reduserer lesbarheten. Reduserer verdien av de enkelte kulturmiljøene. Bidrar til reduserte sammenhenger.	Berører store deler av kulturmiljøet. Reduserer miljøets funksjon. Tap av viktige enkeltelement.
Noe forringet	Splitter opp det kulturhistoriske landskapet, men dette kan fortsatt fungere som ett landskap uten vesentlig tap av lesbarhet. Svekker sammenhenger og forbindelseslinjer.	Berører en mindre viktig del av kulturmiljøet. Tap av mindre viktige enkeltelement. Svekker sammenhengen.
Ingen/ubetydelig endring	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.	Ingen påvirkning/ubetydelig endring.
Forbedret	Gjenoppretter sammenhenger der det har vært brudd og bedrer kontakten mellom kulturmiljøer. Bidrar til restaurering av viktige kulturmiljø og kulturhistoriske landskapselement. Reduserer eksisterende negativpåvirkning eller tar bort støy.	Bedrer tilstanden vesentlig ved at eksisterende negative inngrep tilbakeføres. Bidrar til restaurering av kulturmiljøer eller kulturminner. Reduserer påvirkning eller tar bort støy.

Figur 4-3: Figuren viser nivåene av påvirkningsgrad man skal utrede. Kilde: SSV sin håndbok V712, 2018: 181

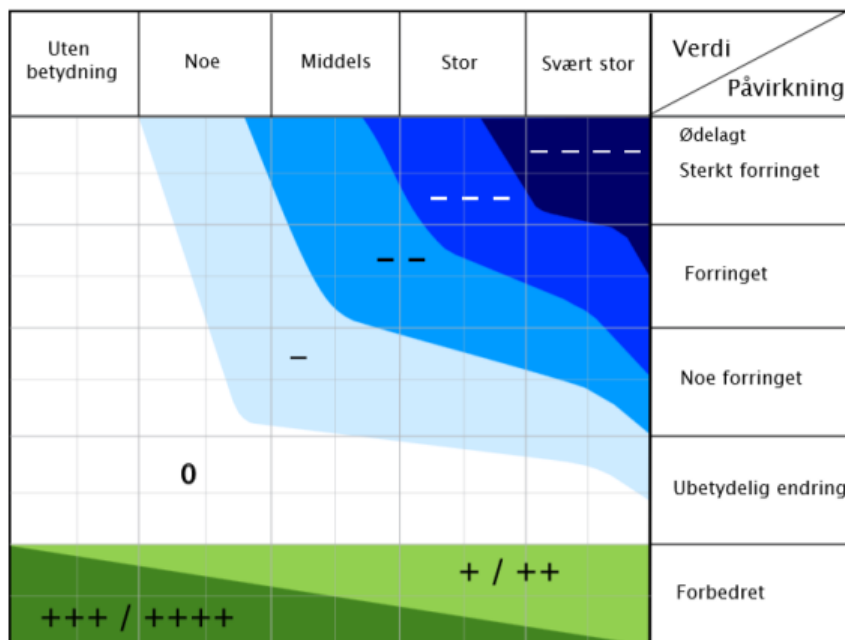

Figur 4-4 Skala for vurdering av påvirkning. Kilde: SSV sin håndbok V712

4.3 Kriterier for konsekvens

Konsekvenser er de fordelene og ulempene et tiltak medfører sammenlignet med et 0-alternativ. Konsekvens for et område eller et tema framkommer ved å sammenholde verdi og påvirkning i henhold til konsekvensvifta under.

I vifta utgjør verdiskalaen x-aksen, og vurdering av påvirkning finnes på y-aksen. Skalaen for konsekvens går fra 4 minus til 4 pluss. De negative konsekvensgradene er knyttet til en verdiforringelse av et delområde, mens de positive konsekvensgradene forutsetter en verdiøkning, etter at tiltaket er realisert, jmf side 119 i håndbok V712.

Figur 4-5 Illustrasjonen viser konsekvensvifta for konsekvensvurdering av delområder.

Skala	Konsekvensgrad	Forklaring
----	4 minus (----)	Den mest alvorlige miljøskaden som kan oppnås for delområdet. Gjelder kun for delområder med stor eller svært stor verdi.
---	3 minus (---)	Alvorlig miljøskade for delområdet.
--	2 minus (--)	Betydelig miljøskade for delområdet.
-	1 minus (-)	Noe miljøskade for delområdet.
0	Ingen/ubetydelig (0)	Ubetydelig miljøskade for delområdet.
+ / ++	1 pluss (+) 2 pluss (++)	Miljøgevinst for delområdet: Noe forbedring (+), betydelig miljøforbedring (++)
+++ / ++++	3 pluss (+++) 4 pluss (++++)	Benyttet i hovedsak der delområder med ubetydelig eller noe verdi får en svært stor verdiøkning som følge av tiltaket.

Figur 4-6 Illustrasjonen viser tabell med skala og veiledning for konsekvensvurdering av delområder.

4.4 Avgrensning av temaet

Temaet kulturarv omfatter spor etter menneskers virksomhet gjennom historien knyttet til kulturminner, kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap. Denne utredningen omfatter en redegjørelse av både automatisk fredete og nyere tids kulturminner. Landskapsbilde er utredet i egen fagrapport. Den tar for seg konsekvenser av tiltaket for landskap og landskapsbilde.

4.5 Kunnskapsgrunnlag

Utredningen er utarbeidet på bakgrunn av offentlig tilgjengelig informasjon ved søk i databaser. Det er tatt utgangspunkt i relevant og tilgjengelig informasjon fra datakilder som kart, ortofoto, overordnede planer og føringer, fylkeskommunale planer, kommunale planer og temaplaner.

Følgende registre er spesielt brukt:

- *Askeladden* er Riksantikvarens database for registrerte kulturminner og kulturmiljøer som enten er fredet etter kulturminneloven, vernet etter plan- og bygningsloven eller er kulturminnefaglig vurdert som verneverdige.
- *SEFRAK* er en forkortelse av Sekretariatet For Registrering Av faste Kulturminne i Noreg. Registeret er landsdekkende og viser eldre bygninger i Norge, oppført før 1900. SEFRAK skiller mellom byggverk og anlegg som er oppført før 1850 og de som er oppført i perioden 1850-1900. Dette er vist med trekanter som er fargekodet i kart. Grå trekant henviser til bygninger som er revet, brent eller på annen måte fjernet, gul trekant henviser til bygninger som er oppført mellom 1850-1900, og rød trekant som henviser til bygninger oppført før 1850. Det at en bygning står listet i SEFRAK gir den ikke i seg selv noen vernestatus.

- Ruin eller fjernet bygning
- Annen SEFRAK-bygning
- Meldepliktig ved riving/ombygging

Figur 4-7: Figuren viser SEFRAK-registerets trekantinnndeling.

Prøveprosjektet Arkeologi på Nye Veier: Fortløpende input fra prøveprosjektet. Siden prøveprosjektet innebærer en alternativ forvaltningspraksis, og registrering av en bredere korridor enn normalt, skal potensialvurderingen forelegges og avklares fortløpende. Prosjektet er for Rogalands del organisert i en arbeidsgruppe som ledes av Nye Veier, og med deltagelse fra Riksantikvaren, Rogaland fylkeskommune, Arkeologisk museum UiS og Stavanger maritime museum.

Vurderinger knyttet til dispensasjon for automatisk fredete kulturminner drøftes i arbeidsgruppen, og søknader om dispensasjoner sendes fortløpende fra Nye Veier til Rogaland fylkeskommune, som er dispensasjonsmyndighet.

4.6 Usikkerhet

Parallelt med arbeidet med detaljreguleringen for E39 Bue - Ålgård har det pågått arkeologiske registreringer og undersøkelser innenfor prosjektet Arkeologi på nye veier.

Registreringsarbeidet er slutført og det gjenstår derfor ingen usikkerheten knyttet til dette.

Maritim arkeologi

Marinarkeologiske undersøkelser på strekningen Bue - Ålgård håndteres innenfor prosjektet Arkeologi på nye veier. Undersøkelsene har blitt gjennomført før ferdigstilling av planforslaget.

5 Dagens situasjon

Konsekvensutredningen er basert på kjent kunnskap. Utreder har ikke gjennomført nye registreringer, men Rogaland fylkeskommune har gjennomført arkeologiske registreringer innenfor planområdet.

5.1 Kulturhistorisk utvikling

Spor etter eldre tid

«Eldre tid» er betegnelsen på tiden før reformasjonen, år 1537.

I Norge startet steinalderen da de første menneskene kom til landet en stund etter istidens slutt for ca. 12000 år siden, og varte fram til bronsealder, ca. 1800 f.Kr. I eldre steinalderlevde folk i familiegrupper og livnærte seg ved jakt og fiske og sanking. De viktigste råstoffene var flint, ulike bergarter, bein, skinn og tre. Landskapet var svært ulikt i dag; dominert av øyer, holmer og fjorder. Marin grense ligger i det aktuelle området.

Omkring 4000 f.Kr nådde kunnskapen om korndyrking, jordbruk og husdyrhold våre breddegrader. Perioden yngre steinalder og bronsealder (1800 f.Kr – 500 f.Kr) var en brytningstid mellom fangst og jordbruk. Husdyrhold gjorde at menneskene ble mer bofaste enn før, og de første slo seg ned på lett-drevet og selvdrenerende morenejord, ofte ved vann og vassdrag. Selv om jordbruket ble vanlig, var det i begynnelsen en tilleggsnæring til jakt, fangst og sanking. I slutten av steinalderen, ca. 1800 f.Kr., tok man i bruk bronse, men redskaper av flint/bergart var fortsatt vanlig.

Tabell 5-1 Inndeling av epoker fra forhistorisk tid til historisk tid

Periode	År
Eldre steinalder (mesolitikum)	10000 - 4000 f.Kr
Yngre steinalder (neolitikum)	4000 - 1800 f.Kr
Bronsealder	1800 - 500 f.Kr
Førromersk jernalder	500 f.Kr - 0
Romertid	0 - 400 e.Kr
Folkevandringstid	400 - 550 e.Kr
Merovingertid	550 - 800 e.Kr
Vikingtid	800 - 1000 e.Kr
Middelalder (førreformatorisk tid)	1000 - 1536 e.Kr
Nyere tid (etterreformatorisk tid)	1537 - 1905 e.Kr
Nåtid	1905 -

Jernalderen regnes som tiden fra 500 f.Kr. til 1050 e.Kr. Nå begynte menneskene å opparbeide seg tun, innmark og utmark. Da fikk de også hevd på eget område og man regner med at eiendomsretten over land kan spores tilbake til jernalderen. I motsetning til bronse, som ble importert til landet, kunne jern utvinnes og tilvirkes lokalt. I jernalderen var samfunnet i stadig endring, bosetningene vokste og man hadde økende kontakt med utlandet, inkludert Romerriket.

Vikingtiden, fra 750 e.Kr. til 1050 e.Kr., utgjør slutten av jernalderen. Arkeologiske funn forteller om et samfunn i endring, både politisk, religiøst, teknologisk og sosialt.

Middelalderen deles inn i tidlig-/høymiddelalder (1050-1350) og senmiddelalder (1350 - 1537). Næringsgrunnlaget i middelalderen var som i periodene før. De eldste gårdene strakte seg vidt utover og hadde retter til utmark. Ettersom folketallet økte ble gårdene delt opp i flere bruk. På 1200- og 1300-tallet fortsatte deling og nyrydning i stor stil med bondesønner og frigitte trelles som nybyggere. Stormenn, kongen eller kirken var store jordeiere. Tidlig på 1300-tallet stagnerte samfunnet. Mye av forklaringen er Svartedauden, hvor mer enn en tredjedel av folket døde og mange gårder ble lagt øde. Med reformasjonen i 1537 markeres slutten av middelalderen som periode i Norge.

Rogaland hører til de rikeste kulturminneområdene i landet. Mange av kulturminnene er markerte og synlige, andre er mer anonyme. Spesielt for Rogaland er ødegårdsanlegg fra folkevandringstid (4-600 e.Kr.). Disse ligger ofte i dalbunnene, mens man ofte finner steinalderlokaliteter ved fjellvann. Sjøen var den sentrale ferdselsåren, mens ferdsel over land gikk langs far og stier som ble til gjennom bruk. Hulveier er påvist en rekke steder i planområdet.

Det er spor fra eldre bosetning mange steder i Bjerkreim. Dette omfatter alt fra bygdeboger, heller, gravrøyser, rydningsrøyser, gårdsanlegg og tufter. Etter registreringene i Askeladden har man mellom 100 og 150 områder med automatisk fredete kulturminner i Bjerkreim kommune. Det finnes også kulturminner som ikke er synlige, for eksempel fordi de ligger under vann. Det finnes mange slike automatisk fredete kulturminne i og i nærheten av Bjerkreimsvassdraget.

Gjesdal kommune har mange kulturminner. Lokalitetene er alt fra store sammensatte kulturminnefelt, som gårdsanlegg, til enkeltliggende automatisk fredete kulturminner og funnsteder. I tid spenner disse funnene fra eldre steinalder til middelalder. De eldste sporene i Gjesdal er boplassene fra eldre steinalder ved Stora Myrvatnet. De fleste kulturminnene i Gjesdal kan knyttes til jernalder, med spesielt store forekomster av grav- og rydningsrøyser. Det er registrert flere ødegårdsanlegg fra jernalder innenfor plan- og influensområdet, og dette er en kulturminnetype av internasjonal verdi som vi har et særlig ansvar å ivareta som en del av en felles europeisk kulturarv.

Spor fra nyere tid

«Nyere tid» er betegnelsen på tiden som kommer etter reformasjonen, år 1537.

Gårdene på Jæren fram til nyere tid var oppført som langhus, klyngetun og som manglebølte gårder. Åkeren utgjorde sammen med naturenga omkring, innmarka, og var adskilt fra utmarka med et steingjerde (utgarden). Fra tunet førte en geil (fegate) av stablet stein til utmarka (Tengesdal ukjent årstall: 19).

På 1600-tallet nådde jordbruksproduksjon og bosetning samme nivå som før 1350. Befolkningsveksten skapte behov for flere hus og mer jord. Nye gårder oppsto gjennom gårddeling og nyrydning. Oppløsningen av den historiske gården som klyngetun var resultat av ny lovgiving. De fleste klyngetunene i Gjesdal og Bjerkreim var oppløst rundt 1900 (Ibid: 25).

De nye gårdsbygningene ble oppført som midtgangshus og midtpipehus, som ellers i landet. Huseierne lot seg inspirere av kontinental arkitektur, og da især empire- og sveitserstil, gjerne med en lokal vri. Jæren skiller seg fra det meste av Norge ved å være treløst, og oversådd med stein fra siste istid. Dette har derfor preget byggeskikken i regionen. De fleste bygningene og gårdene er reist med innslag av mye stein (Lye 1981: 91).

Innenfor plan- og influensområdet finner man spor etter tradisjonelt jordbrukslandskap med beite- og heiområder, steingarder, eldre gårdsbebyggelse og veifar. Nyere tids kulturminner er spesielt knyttet til følgende steder/gårder:

Bjerkreim:

- Bue

Gjesdal:

- Kydland
- Søyland
- Kydland Moen
- Auestad
- Kluge nedre
- Vaula
- Kyllingstad
- Tøgje
- Skurve
- Sør i Heia

Det finnes bevarte spor etter bygninger som tidligere utgjorde en del av tunet på gårdene, men mange er revet eller ombygd. Fra oppløsningen av klyngetunene på 1800-tallet finnes det eksempler på midtpipehus, hovedsakelig inspirert av sveitserstilen. Dette ser man blant annet ved Kyllingstad skole. Samlet framstår de fleste bygningene som lite autentiske. Nedre Kluge må trekkes fram som et eksempel på det motsatte.

I tillegg til de tradisjonelle gårdstunene finner man gjerne rester etter husmennesenes nøkterne anlegg. Husmannsvesenet ble etablert og hadde sin storhetstid i perioden 1750-1900. Disse lå utenfor allfarvei og utmark, og bestod ofte kun av et enkelt bygg, og som ofte kunne bli brukt av både mennesker og dyr. Husmannsplassene på Jæren fantes ikke bare i utmark, men til tider også inne i selve klyngetunene. Det fantes få husmenn i Søydalen, og det er kun en kjent husmannsplass innenfor utredningsområdet, ved Tøgje (Gjesdal bygdebok I, 1989: 23).

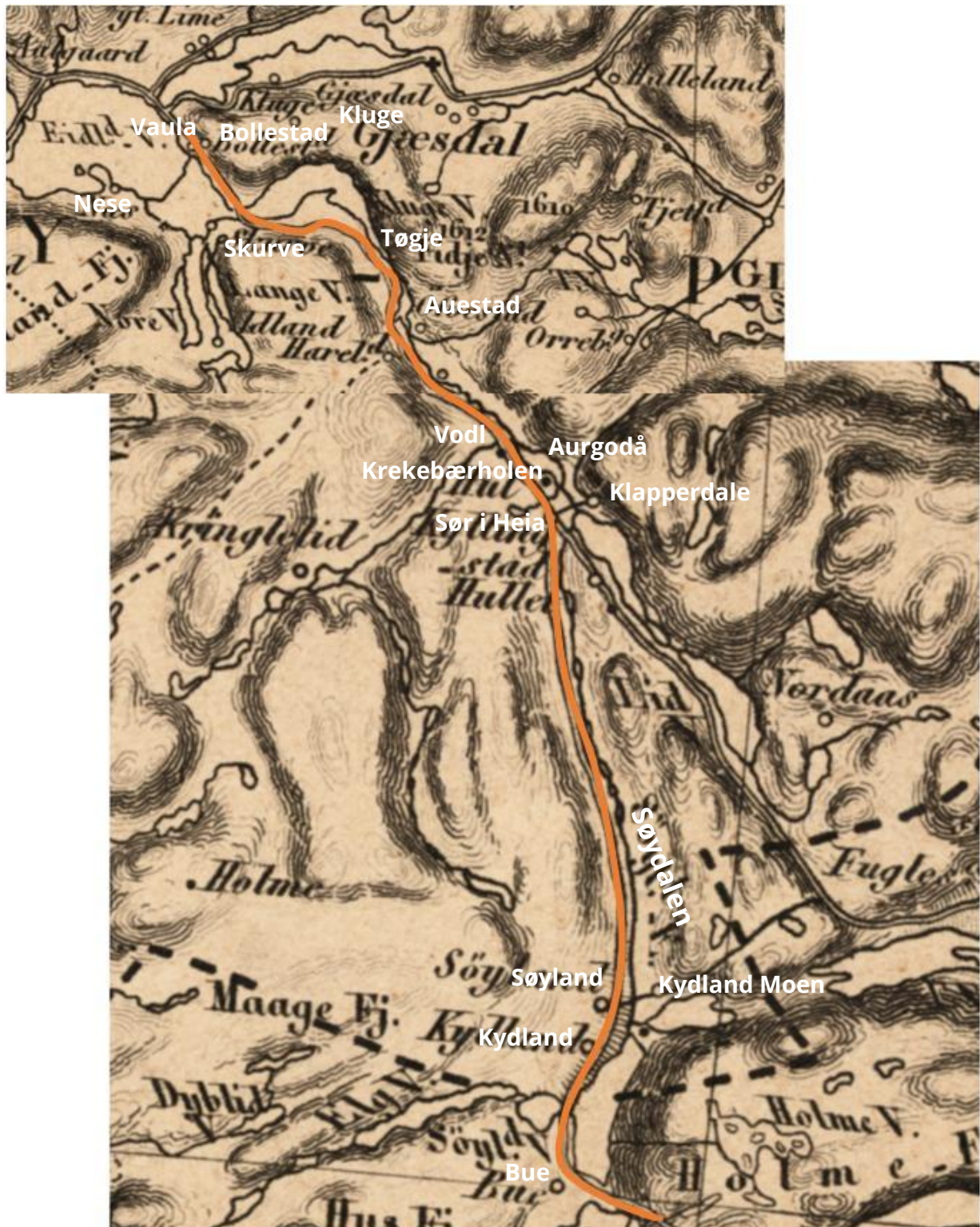

Figur 5-1 Det tidligere gårdsanlegget ved Aurgodå i Kyllingstad viser hvordan bebyggelse langs Søylandsdalen en gang framsto. Fotografiet er fra 1905. Byggene er i dag revet. Kilde: DigitaltMuseum.no

Figur 5-2 Gården Kyllingstad. Ukjent datering. Nå revet. Kilde: DigitaltMuseum.no

Figur 5-3 Amtskartet fra 1866 viser de ulike gårdene langs dagens E39 (i oransje linje). Kilde: Statens kartverk.

Figur 5-4 Våningshus på en av gårdene på Skurve/Skorve, nordøst i plan- og influensområdet. Bygget er oppført i 1802. Fotografiet har ukjent datering. Kilde: Gjesdal bygdebok I (1989: 98).

Ferdsl og transport til sjøs var dominerende også i dette tidsrommet, men på 1600- og 1700-tallet påbød kongen at eldre ferdselsårer mellom landsdelene skulle utbedres. Disse gjennomgående hovedforbindelsene ble kalt kongeveier både lokalt og i forvaltningen.

Kongeveien sørover fra Stavanger gikk langs kysten over Jæren til Ognå (KDP: 37-38). Over Høg-Jæren og gjennom Dalane gikk det fra gammelt av en eldre ridevei, kalt Postveien, i offisielle kilder benevnt Postveien «til Fields fra Stavanger til Aaen Sire». Mellom gårdene var det fotstier og rideveier, og noen av disse førte fram til postveien gjennom bygda.

Fram til på 1700-tallet var veiene i Norge i hovedsak en videreføring av de gamle allfarveiene som var farbare til fots eller på hesteryggen. Oppgangstidene på 1700-tallet medførte økt behov for transport, og en storstilt veiutbygging ble igangsatt. På slutten av århundret ble det fullført en rekke kjøreveier mellom de største byene.

Postveien var også tingvei, kirkevei og handelsvei, og traseen gikk noenlunde langs dagens E39. Om man kom sørfra, tok postveien av fra hovedveien ved Helleland. Hovedveien gikk videre forbi Egersund og over Jæren, mens postveien – som var omtrent halvannen mil kortere – gikk gjennom Bjerkreim og Gjesdal fram til Nedre Austrått, der den kom inn på hovedveien igjen. Den gamle postveien var omtrent 5,5 mil lang. Postveien ble vedlikeholdt av bøndene (Gjesdal bygdebok I, 1989: 154).

Figur 5-5 Kartutsnittet viser hvor Postveien gikk. Kartet er fra 1816, og midt i utklippet, i retning nord-sør, står fra "Den gamle postvegen". Dagens E39 går vest for den gamle Postveien, mellom Bue og opp til Kydland og Søyland. Kilde: Kartverket.

Gjesdal hørte inn under Lye prestegjeld fram til 1927. Det var egen kirkevei for presten over fjellet fra Lye prestegard. Veien ble også nyttet av gjesdalbuer som hadde møte i forlikskommisjonen eller skolekommisjonen, som Gjesdal hadde felles med Time. Når presten kom fram til Edland ble han rodd fram til Gjesdal kirke (Gjesdal bygdebok I, 1989: 153).

Fra Kyllingstad til Gjesdal gikk kirkeveien gjennom dalen mellom Fitjanuten og Einarfjellet. Veien fra Gjesdal kirke til Madland ble planlagt opparbeidet i 1828, men prosessen dro ut. Også fra Oltedal var det behov for vei fram til postveien, og søknad ble sendt i 1827. I 1835 ble det gitt løyve til bygging av veien fra Oltesvik, langs Limavatnet til Vaula bro.

Etter 1880 skjedde det en kraftig utbygging av veinettet i Rogaland. Fram mot 1900 ble mange veier modernisert og bygd ut for hestekjøretøy. Det første store veiprojektet i daværende Forsand kommune, var fra sjøen på Dirdal til gårdene på Motland. Fra Byrkjedal til Gilja stod veien ferdig i 1881. Veien gikk på andre siden av dagens trase, over Kvidabrunå og Svartabrunå (revet). Veien fra

Østabø til fylkesgrensen ble bygd i 1903- 04 og i 1905-06 ble Dirdalsveien forlenget fram til Østabø. Ny europavei (E18, senere E-39) fra Bjerkreim til Vikeså ble anlagt i 1965.

Figur 5-6 Reguleringsdam ved Ytra Kydlandsvatnet. Fotografiet er datert til 1934. Kilde: Digitaltmuseum.no.

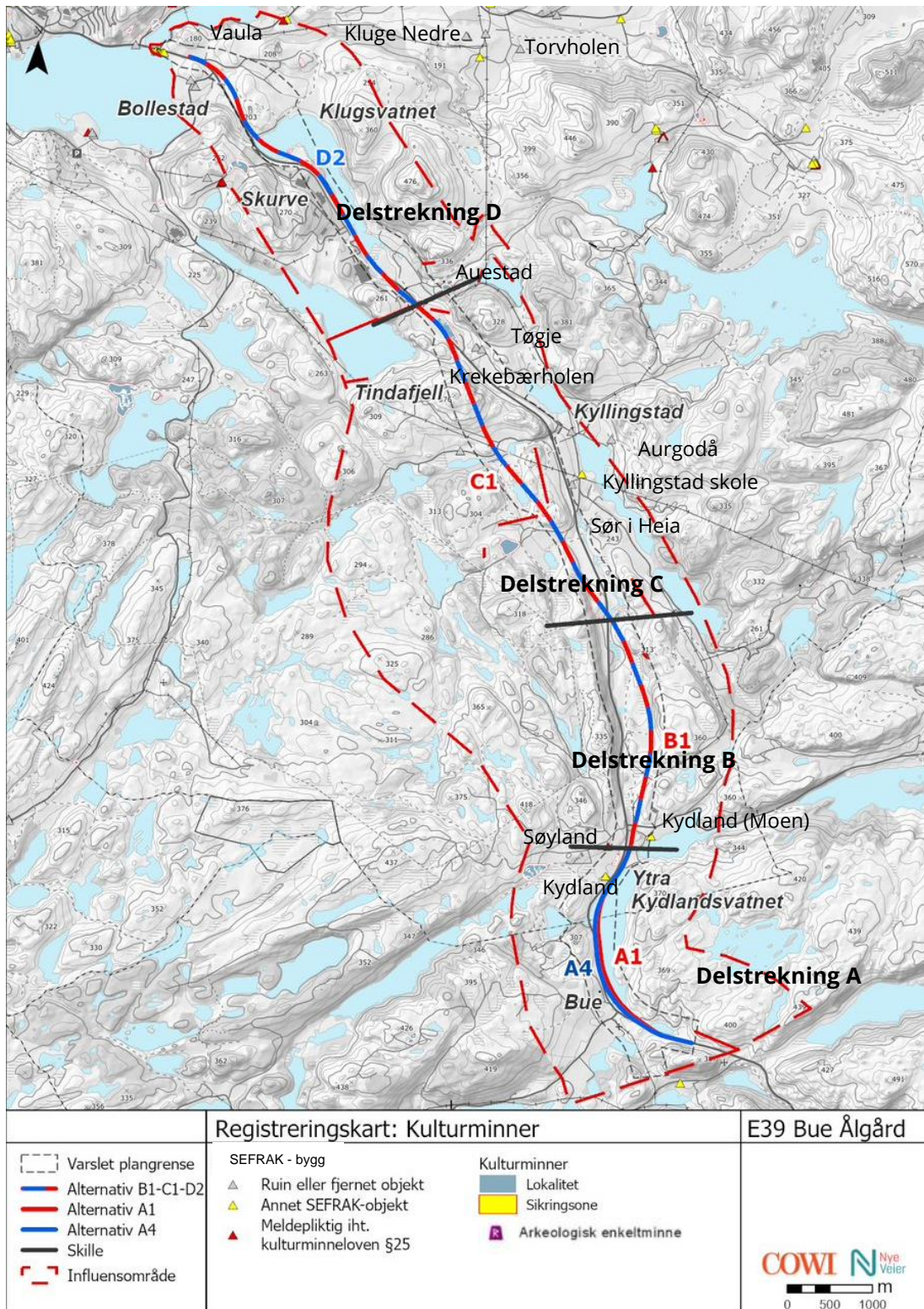
Registreringskart

Med utgangspunkt i registreringskategoriene i håndbok V712 har man definert ulike delområder, på kulturmiljønivå. Som man ser av tabellen nedenfor er landskapsnivå også endel av KU-kulturarv. Innenfor det aktuelle området er det særlig områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtreddende.

Registreringskategori	Forklaring
Kulturmiljønivå	
Gårdsmiljøer/ fiskebruk mm	Gårdsbruk, småbruk og husmannsplasser med våningshus og driftsbygninger inkludert jordbruksspor, gravminner. Fiskebruk med våningshus og driftsbygninger inkludert naust/strandlinje.
Kulturmiljøer i tettbygde områder	Bygningsmiljøer, sentrumsområder, områder ved viktige knutepunkter ol.
Teknisk-industrielle kulturmiljøer	Industrianlegg, spor av gruvedrift, fløtningsminner, marine kulturminner, vegger, jernbane, kraftanlegg, kaianlegg, bruer, osv.
Steder det knyttes tro eller tradisjon til	Tradisjonslokalteter, hellige fjell, offersteiner, historiske hendelser osv.
Forsvarsanlegg	Bygdeborger, festningsanlegg, borganlegg, kaserner, leirområder, skanser, krigsminner.
Kulturminner i utmark	Bosetningsspor, gravminner, kullgroper, jernvinneanlegg, fangstanlegg, bergkunst, rester av åkerbruk, seterbruk, fangstanlegg, produksjonsanlegg knyttet til jern/stein, spor etter samiske bosetninger, uthus, plasser mm ⁷⁴ .
Andre kulturmiljø	Monumentalbygg, enkeltbygninger, monumenter, parker, kirker, skoler, forsamlingshus, parkanlegg, og så videre.
Landskapsnivå	
Kulturhistoriske landskap	Verdensarvområder. Områder registrert i forbindelse med «Registrering av nasjonalt verdifulle kulturlandskap» og Utvalgte kulturlandskap i jordbruket. Riksantikvarens register over kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse (KULA). Større sammenhengende landskap/kulturmiljø avsatt i regionale og kommunale planer. Områder der de historiske relasjonene i landskapet er framtreddende.
Infrastruktur	Historiske vegger, jernbane, vannveger, slep osv. Funksjonelle sammenhenger som fløtningsminner, produksjonsanlegg, kraftlinjer osv.
Bystruktur	Historiske bystrukturer og helhetlige bygningsmiljøer (NB! registrert - Nasjonale kulturminneinteresser i by).

Figur 5-7: Registreringskategorier for kulturminner. Kilde: SVV sin håndbok V712, 2018: side 177.

Figur 5-8 Registreringskart kulturminner for detaljregulering 202001 E39 Bue-Ålgård.

6 Konsekvenser av tiltaket

Inndeling av delområder kulturarv

Det er valgt å dele inn plan- og influensområdet i fire delstrekninger, delstrekning A, B, C og D. Delstrekning A, starter i sør, ved Bue, og ligger innenfor Bjerkreim kommune. De resterende tre delstrekningene, B, C og D, ligger innenfor Gjesdal kommune, og ender i nord rett før Ålgård.

De fire delstrekningene er videre delt inn i 15 ulike delområder. Delområdene omfatter områder som oppfattes som helt eller delvis sammenhengende kulturmiljø og kulturlandskap.

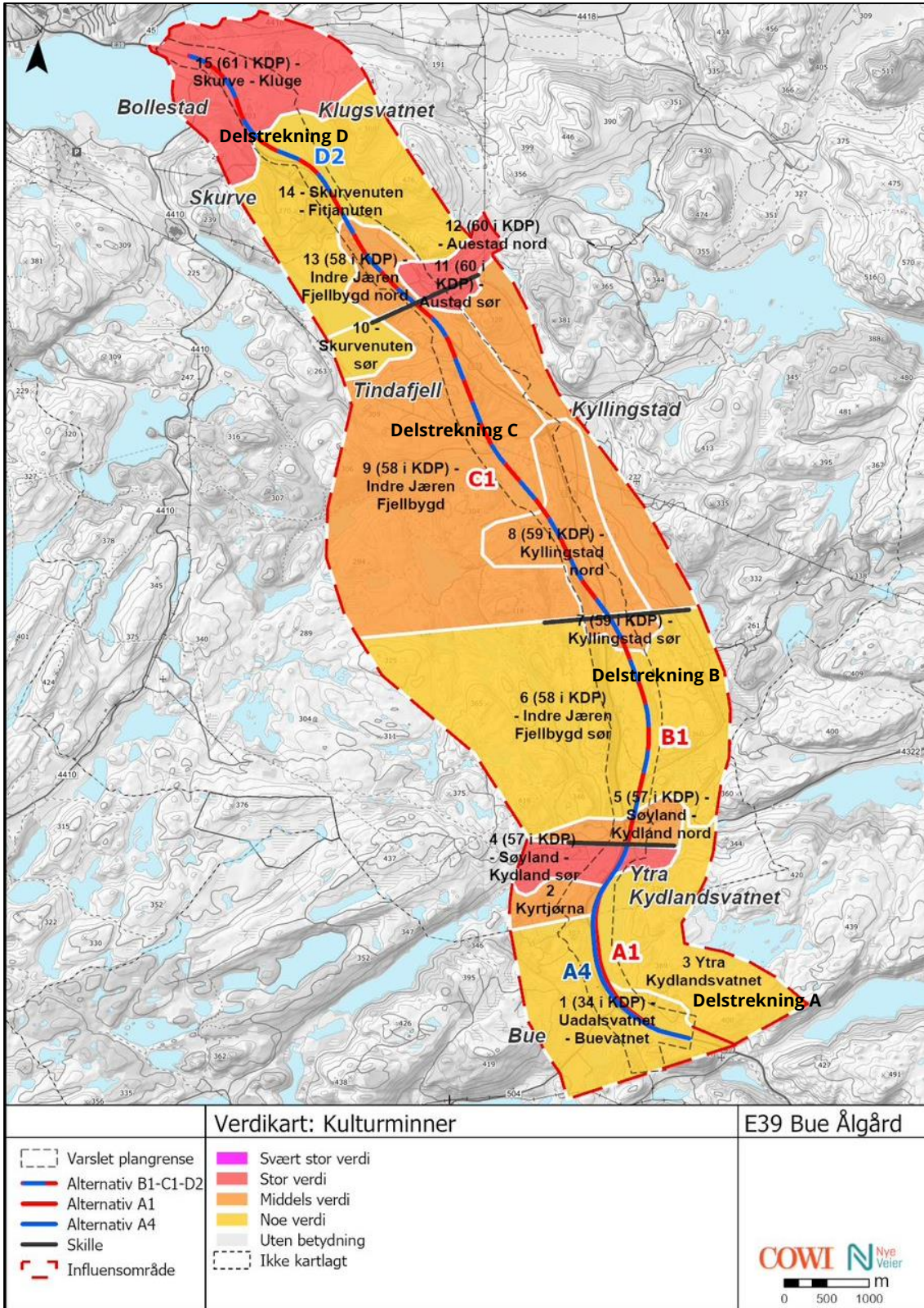
Det foreligger høringsutkast til statlig kommunedelplan (KDP) for strekningen Lyngdal vest – Ålgård. Som del av kommunedelplanforslaget er det utarbeidet egen fagrapport for kulturarv, og i rapporten er det foretatt en grovmasket inndeling av strekningen Bue til Ålgård i 15 delområder. I utredningen for kulturarv i reguleringsplanen som nå fremmes benyttes samme inndeling som i forslag til kommunedelplan, og det er tatt utgangspunkt i verdisetningen som er gjennomført, men med enkelte justeringer. Delområder som går over flere delstrekninger, er delt ved strekningskille i denne utredningen.

En rekke kulturminner innenfor plan- og influensområdet er frigitt. Disse er ikke tatt med i vektingen i dette kapitlet. Oversikt over hvilke kulturminner som er frigitt/utgravd og hvilke som er omsøkt dispensasjon for framkommer av tabell 6.1 i kapittel 6.5. Verdikartet følger på neste side.

Tabell 6-1 Planområdet er delt inn i 15 delområder, fordelt på kommunene Bjerkreim og Gjesdal.

Delområde	Stedsnavn	Kommune
Delområde 1	Buevatnet – Uadalsvatnet	Bjerkreim (1114)
Delområde 2	Kyrtjørna	Gjesdal (1122)
Delområde 3	Ytra Kydlandsvatnet	Gjesdal (1122)
Delområde 4	Søyland – Kydland Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 5	Søyland – Kydland Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 6	Indre Jæren Fjellbygd Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 7	Kyllingstad Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 8	Kyllingstad Nord	Gjesdal (1122)
Delområde 9	Indre Jæren Fjellbygd Vest	Gjesdal (1122)
Delområde 10	Skurvenuten Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 11	Auestad Sør	Gjesdal (1122)
Delområde 12	Auestad Nord	Gjesdal (1122)
Delområde 13	Indre Jæren Fjellbygd Nord	Gjesdal (1122)
Delområde 14	Skurvenuten – Fitjanuten	Gjesdal (1122)
Delområde 15	Skurve - Kluge	Gjesdal (1122)

Verdikart

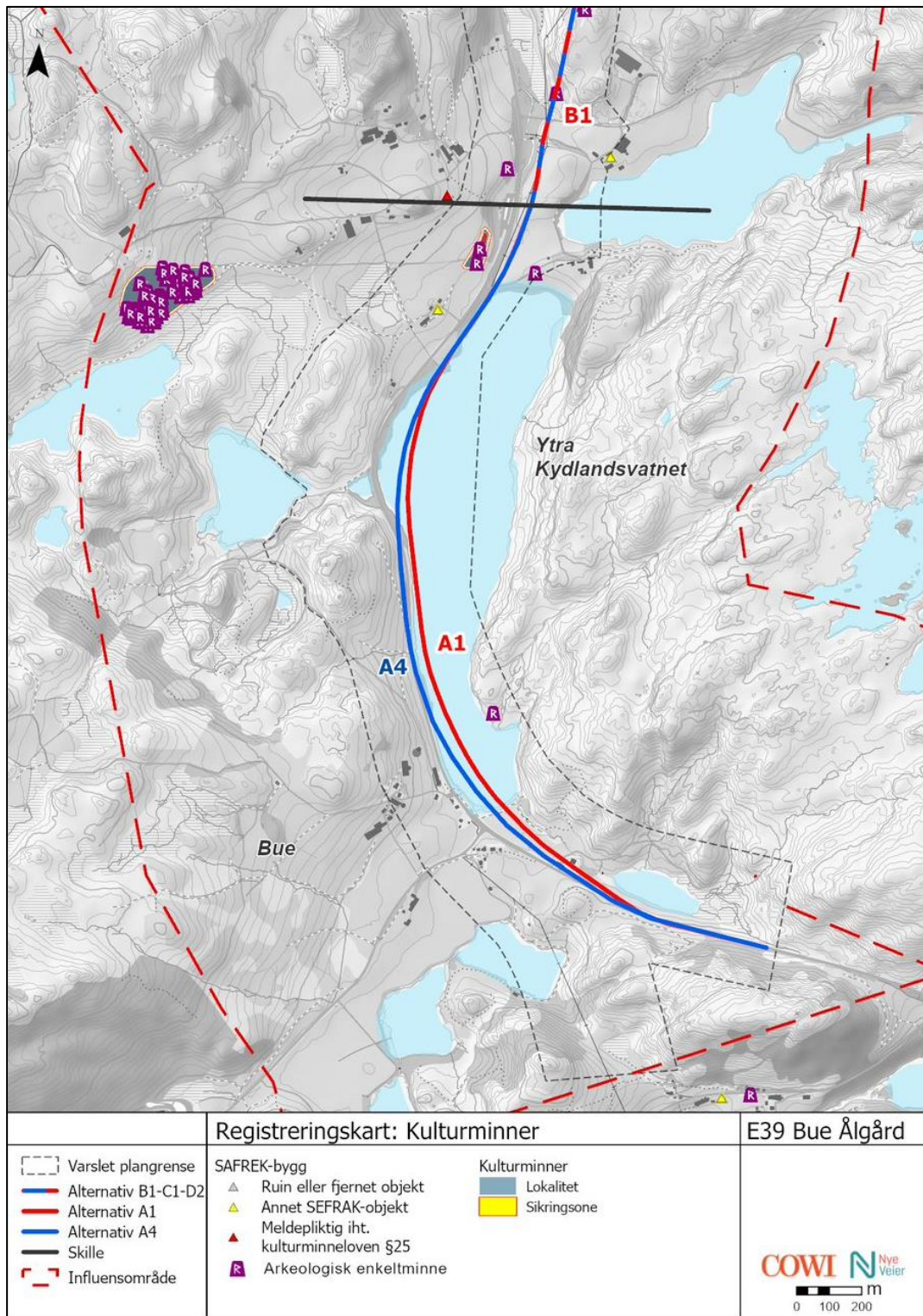

Figur 6-1 Verdikart kulturminner for detaljregulering 202001 E39 Bue-Ålgård.

6.1 Delstrekning A

Innenfor delstrekning A i sør er konsekvensene utredet for to alternative veitraséer, A1 og A4.

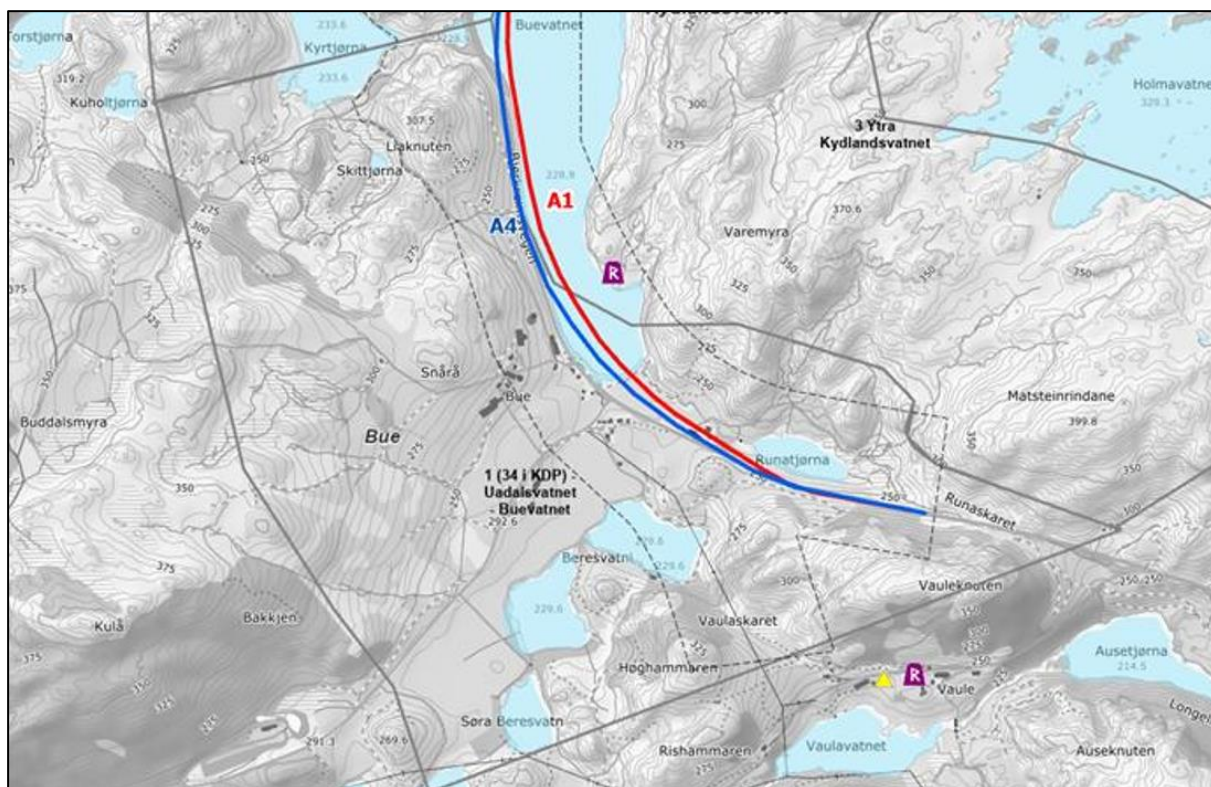
Figur 6-2 Registreringskart, delstrekning A.

6.1.1 Delområde 1 Uadalsvatnet - Buevatnet

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 1 Uadalsvatnet - Buevatnet tilsvarer deler av kulturmiljø 34 i KDP. Delområdet er betegnelsen på strekningen mellom Uadalsvatnet til og med Bue i Bjerkreim kommune. Delområdets utstrekning er stort, og er i denne utredningen en videreføring av områdets avgrensning i KDP. Delområdet i denne utredningen består av jordbrukslandskapet i og ved Bue. Landskapet viser spor av eldre drift, enkelte steder i form av steingjerder og veifar. Kulturlandskapet er typisk for innlandet på Jæren, formet av oppgjødslet beite på steinete grunn fra siste istid, liggende mellom nakne fjellknauser.

I retning sørvest går Buevegen og deler delområdet på tvers. Buevegen ligger nord for Røyslandsvatnet og gir veiforbindelse mellom E39 og Jæren. Dagens E39 følger eksisterende terreng og er forholdsvis godt tilpasset terrenget. Den strekker seg gjennom daldraget, vest for Runatjørna og Ytra Kydlandsvatnet. I delområdet er det hverken registrert automatisk fredete kulturminner eller nyere tids kulturminner.

Figur 6-3 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

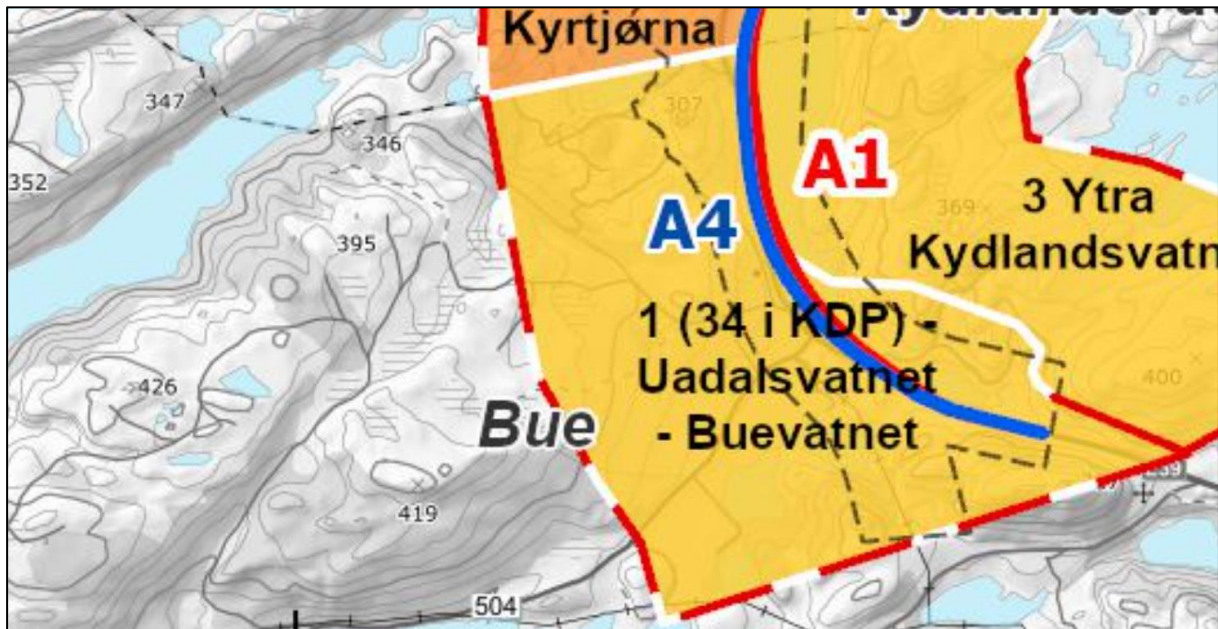
Tabell 6-2 Vernestatus delområde 1

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
1 Uadalsvatnet - Buevatnet	Bjerkreim (1114)		Ingen registrerte kulturminner i dette delområde.		

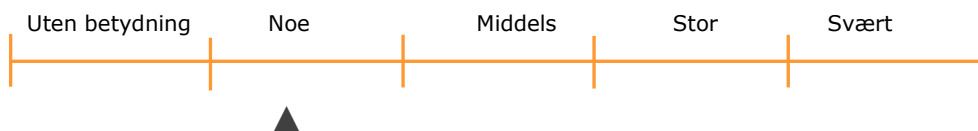
Vurdering av verdi

Delområde 1 er et tradisjonelt jordbrukslandskap som er vurdert til å ha noe kulturhistorisk verdi. Delområdet inngår i et tradisjonelt kulturhistorisk jordbrukslandskap med stor tidsdybde, som viser sammenhengen mellom eldre gårdsstrukturer og veifar. Delområdet inngår også i et helhetlig kulturlandskap hvor det har vært bosetting fra jernalder og fram til i dag.

Figur 6-4 Verdikart, delområde 1.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: noe

Vurdering av påvirkning

Tiltaket (både i alternativ A1 og i A4) vil ikke påvirke kjente registrerte nyere tids kulturminner eller automatisk fredete kulturminner. Ny E39 vil ha noe negativ påvirkning på kulturlandskapet, da ny- og eksisterende vei til sammen blir mer synlig i terrenget. Ny vei vil beslaglegge mer areal, både på land og i vann, men er likevel ikke vurdert til å utgjøre noen vesentlig forskjell for kulturarven, sammenlignet med nåsituasjonen, fordi den ikke vil påvirke kjente kulturminner.

Selv om konkrete synlige spor etter kjente kulturminner og miljøer mangler, har landskapet likevel en historisk dimensjon. Den største konflikten for kulturlandskapet innenfor dette delområdet, og følgelig kulturmiljøet, vil være kryssløsningen på Bue.

Alternativene er vurdert separat. Det vil være positivt om en ny E39 legges så nær eksisterende vei som mulig for å unngå å ytterligere inngrep i kulturlandskap og i terrenget. Alternativ A1 og A4 deler samme kryssløsning ved Bue, og dette medfører liten forskjell i på vurderingen av verdi- og konfliktpotensialet her.

Alternativ A1

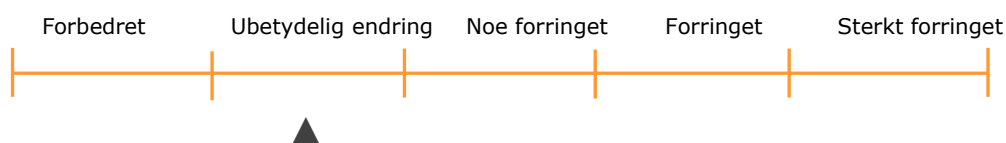
A1 legges parallelt og øst for dagens E39. Det legges opp til en rundkjøring (Ø35) i øst, og én stor rundkjøring (Ø45) i vest. Kollektivterminal og innfartsparkering ligger mellom rampe og omlagt eksisterende E39 ved Buevegen.

Foruten Buekrysset, ligger veilinjen så vidt innenfor delområdet. Hverken Buekrysset, eller veilinjen for øvrig, berører automatisk fredete eller nyere tids kulturminner direkte.

Figur 6-5 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

Alternativ A4

A4 legges parallelt og vest for dagens E39. Krysset er utformet som et ruterkryss med en rundkjøring (Ø35) i øst, og én stor rundkjøring (Ø45) i vest. Kollektivterminal og innfartsparkering ligger mellom rampe og omlagt eksisterende E39 ved Buevegen. Plasseringen av den framtidige lokalveien nordover mot Buevika ligger til vest (på land) for ny E39. Ved Liaknuten er det en liten skjæring, og trukket nærme dagens E39.

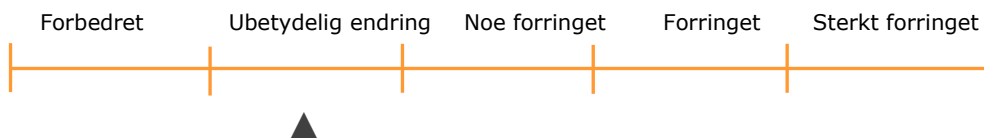
Foruten Buekrysset, ligger veilinjen så vidt innenfor delområdet. Hverken Buekrysset, eller veilinjen for øvrig, berører autamtisk fredete eller nyere tids kulturminner direkte. Veilinjen er trukket noe lenger inn mot fastlandet, enne veilinje A1, og dette vurderes som positivt.

Figur 6-6 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

Konsekvenser av tiltaket

Alternativ A1

Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade for delområdet.

Alternativ A4

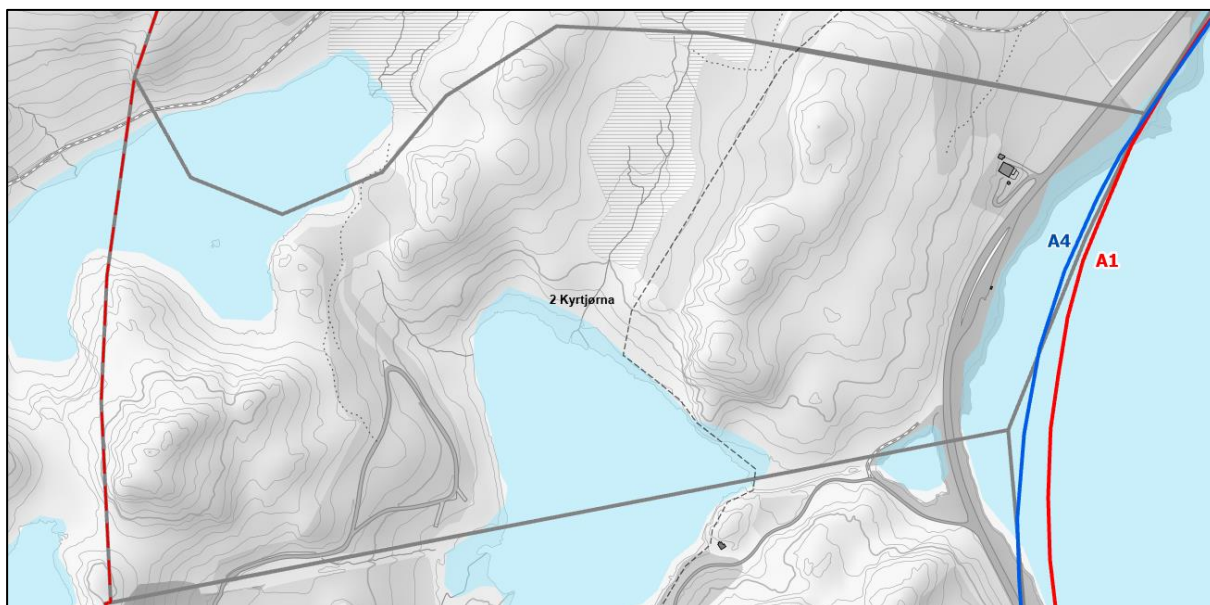
Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade for delområdet.

6.1.2 Delområde 2 Kyrjtjørna

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 2 Kyrjtjørna har kommet til i etterkant av arbeidet med KDP. Kyrjtjørna ligger sentralt plassert i delområde 2, og sammen med Galtatjørna i sørvest og Ytra Kydlandsvatnet i øst gir tjernene og vannet området sitt særpreg. Dagens E39 går langs Ytra Kydlandsvatnet, som ligger øst for Kyrjtjørna.

Det er ikke registrert automatisk fredete eller nyere tids kulturminner rundt Kyrjtjørna, eller langs eksisterende E39. Delområdet ligger imidlertid i tilknytning til det registrerte ødegårdsanlegget Galtabakkjen, som ligger nordvest for Galtatjørna. Ødegårdsanlegget på Galtabakkjen er et av de viktigste kulturminnene i kommunen og bør trekkes fram.

Figur 6-7 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-3 Vernestatus delområde 2

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyp
2 Kyrjtjørna	Gjesdal (1122)	Ingen registrerte kulturminner i dette delområde.			

Vurdering av verdi

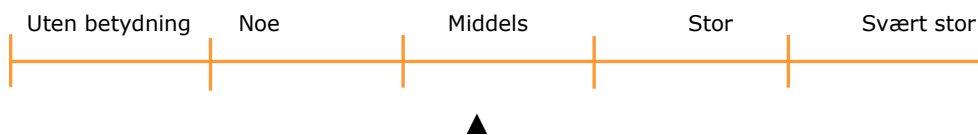
Det er ikke registrert kulturminner innenfor delområdet, men det er et godt bevart kulturlandskap med spor av tradisjonell gårdsdrift. De fleste kulturminner er både knyttet sammen med andre kulturminner og med landskap, for eksempel dyrkbar jord eller vann. Kyrjtjørna og ødegårdsanlegget Galtabakkjen i delområde 4 kan sies å ligge innenfor det samme kulturlandskapet og det gir området en middels verdi.

Figur 6-8 Verdikart, delområde 2.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

Vurdering av påvirkning

Tiltaket kommer ikke i konflikt med automatisk fredete eller nyere tids kulturminner i delområdet, og vil dermed ikke påvirke noen kulturminneverdier eller den historiske lesbarheten av det. Fylling i Ytra Kyndlandsvatnet og en bredere vei vil kunne påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring, men vil trolig ikke medføre store endringer i kulturmiljøet rundt Kyrtjørna.

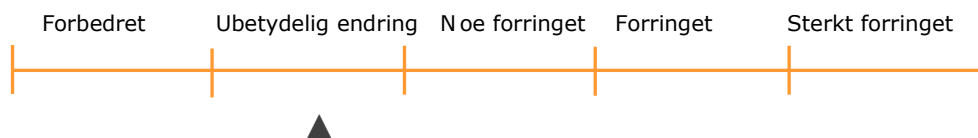
Alternativ A1 og A4, er vurdert separat, men felles for samtlige er at da det vil være positivt om en ny E39 legges så nær eksisterende vei som mulig for å unngå å lage ytterligere brudd i kulturlandskap og i terrenget.

Alternativ A1

Alternativ A1 legges i sin helhet øst for dagens E39, og medfører fylling og anleggelse av ny vei i Ytra Kydlandsvatnet. Ny veilinje føres i utkanten av delområdet.

Kulturminneverdiene vurderes til å ikke bli vesentlig påvirket.

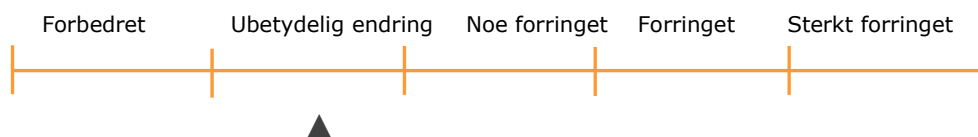
Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

Alternativ A4

A4 legges tilnærmet i flukt med dagens E39, og vil ikke forringe kulturminneverdier innenfor området. I likhet med A1 medfører A4 fylling og anleggelse i Ytre Kydlandsvatnet. I tillegg legges det til rette for et mulig tilretteleggingsareal for nydyrking. Dette vurderes som positivt for kulturlandskapet.

Kulturminneverdiene vurderes til å ikke bli vesentlig påvirket.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

*Konsekvenser av tiltaket***Alternativ A1**

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade.

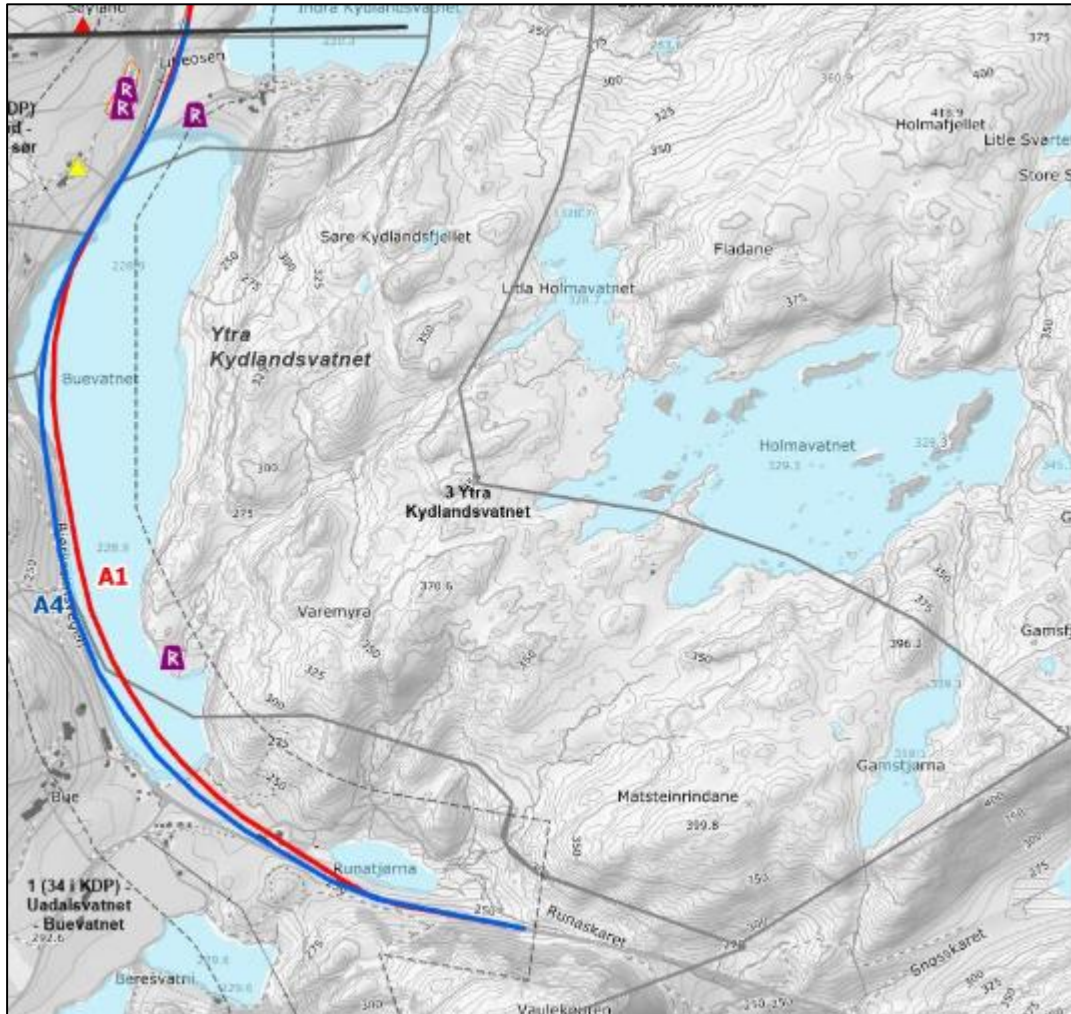
Alternativ A4

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade.

6.1.3 Delområde 3 Ytra Kydlandsvatnet

Dagens situasjon for delområdet

Delområdet var ikke medtatt som et eget delområde i KDP, men utgjorde en del av undersøkelsesområdet. Delområdet omfatter Ytra Kydlandsvatnet, og deler av Kydlandsfjellet. Dagens E39 ligger nede i dalen langs Ytra Kydlandsvatnet, mens landskapet er mer kupert på den andre siden av bekken Kvednaåna.

Figur 6-9 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-4 Vernestatus delområde 3

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyppe
3 Ytra Kydlandsvatnet	Gjesdal (1122)	265659-0 Bue 1	Kvernhus/anlegg. Anlegget består av en hovedbygning og en tilknyttet plattform. Hovedbygningen måler ca. 6x3 meter og bevart høyde er 2,19 meter. To ødelagte kvernsteiner ble funnet i tilknytning til bygningen. Plattformen er bygget av samme type stein som hovedbygningen og er ca. 4 meter bred og 16 meter lang. Den skrår nedover åssiden mot hovedbygningen i nord-øst. Hvilken funksjon denne har hatt er usikker, men den kan ha fungert som en lasterampe eller en vannavleder.	Uviss	Uavklart

Gjennom Arkeologi på nye veier er det registrert et kvernhus Bue 1 (id 265659-0) tett inntil vannet. Kvernhuset ligger i en skogledd skråning øst for Ytra Kydlandsvatnet og i kant av Kvednaåna, som renner fra Litla Holmavatnet ned til Ytra Kydlandsvatnet. Kvernhusanlegget er trolig et kulturminne fra nyere tid, men vernestatus er uavklart.

Vurdering av verdi

Kvernhusanlegget har formidlingsverdi for landbrukshistorie. Vernestatusen er uavklart, men man bør ta utgangspunkt i at anlegget har en verdi. Delområdet er vurdert å ha noe kulturhistorisk verdi på grunn av formidlingsverdien, og at området ligger i et overordnet kulturlandskap av betydning.

Figur 6-10 Verdikart, delområde 3.

Verdi for delområdet Ytra Kydlandsvatnet er vurdert til å være: noe

Vurdering av påvirkning

Alternativ A1 og A4 er vurdert separat. Det er lite som skiller de ulike alternativene fra hverandre, slik at vurderingen gjøres for hvert alternativ for å få fram en nyanseforskjellene mellom de ulike veilinjene.

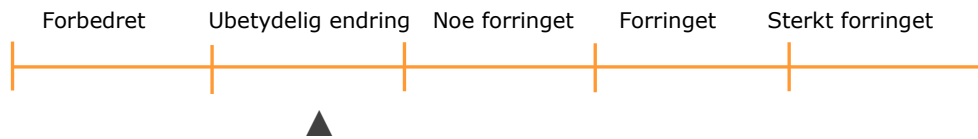
Tiltaket kommer ikke i direkte konflikt med automatisk fredete eller nyere tids kulturminner i delområdet direkte.

Alternativ A1

Ny veilinj legges på fylling i Ytra Kydlandsvatnet, i retning sør-nord. Se illustrasjon av tiltaket i Figur 6-5 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39. Det er ingen kjente registrerte kulturminner i vannet. Ny E39 tilfører et nytt element til det kulturhistoriske landskapet, da det er ikke kjent at det tidligere har vært eldre veifar over Ytra Kydlandsvatnet. Den eldre veien gikk vest for vannet slik dagens E39 gjør, og den eldre postveien gikk fra Birkelandsvatnet og forbi Nedrebø, nordøst for Kydlandsvatnet. Ved å legge ny E39 i vannet vil man få en kunstig linje. Dette forringer sammenhengen med gårdsbebyggelsen og kulturlandskapet på land. Ettersom tiltaket ligger i relativt god avstand fra kvernhuset, vurderes påvirkningen her til å være liten.

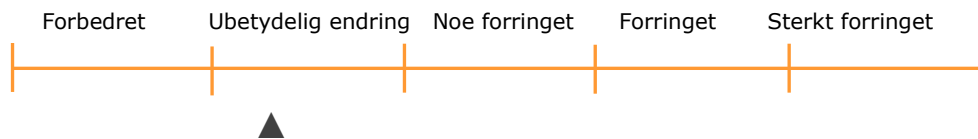
Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Alternativ A4

Trasé for ny E39 legges mot vest, og utenfor delområdet, og medfører derfor ikke at området blir påvirket. Se illustrasjon av tiltaket i Figur 6-6 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

Konsekvenser av tiltaket

Alternativ A1

Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade for delområdet.

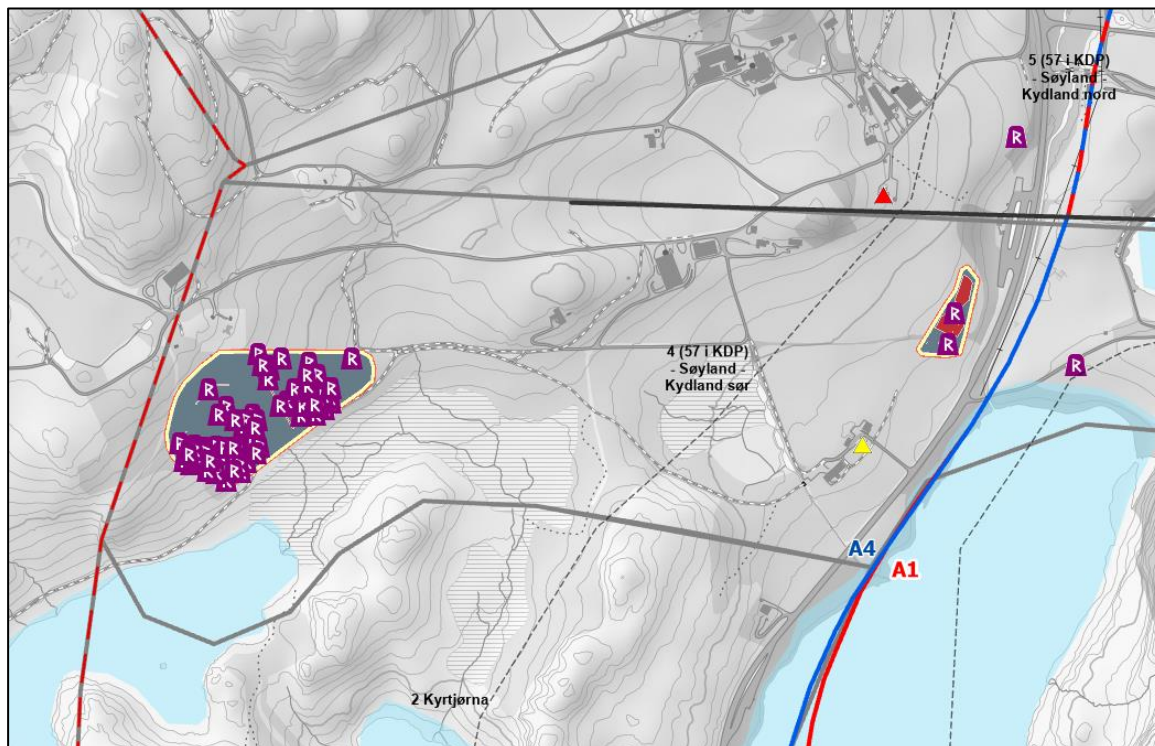
Alternativ A4

Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er ubetydelig. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade for delområdet.

6.1.4 Delområde 4 Søyland - Kydland

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 4 er et typisk jordbrukslandskap. I vest omfatter delområdet det automatiske fredete ødegårdsanlegget Galtabakkjen (id 24278), og innmarka på gården Kydland, og til øst omfatter delområdet Litleosen og deler av Kydlandsfjellet.

Figur 6-11 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-5 Vernestatus delområde 4

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyppe
4 Søyland – Kydland sør	Gjesdal (1122)	24278 Galtabakkjen	Ødegårdsanlegg som består av 2 rektangulære hustufter, 3 gardfar og om lag 73 rydningsrøyser innenfor feltet. Lokaliteten er delt av en bekk.	Jernalder	Automatisk fredet kulturminne. Lokaliteten ligger utenfor planområdet
		263259 Søyland 2	Arkeologisk kulturminne, på østsiden av dagens E39, nordvest for Kydlandsvatnet. Det er påvist rester av ardspor, kokegroper og udefinerte nedgravninger.	C14 datert til førromersk jernalder og romertid, med hovedvekt på sistnevnte.	Automatisk fredet. Dispensasjon for å grave ut kulturminnet er gitt
		263200-0 Litleosen	Arkeologisk kulturminne, i form av flerfaset dyrkningsflate. Lokaliteten ligger i dyrket mark rett nord for Kydlandsvatnet og i kant med gårdsveien østover mot gårdstunet og Indra Kydlandsvatnet, langs E39.	Førreformatorisk tid	Automatisk fredet
		1122-0111-001	Våningshus Kydland	Ca. 1855	Gul SEFRAK

Innenfor delområdet ligger ødegårdsanlegget Galtabakkjen. Anlegget ligger i et steinete kulturbeite som skråner mot sørøst og ender i en myr. I sørvestre del av myra ligger Galtavatnet. Lokaliteten er delt av en bekk og består av to rektangulære hustuffer, tre gardfar og 73 rydningsrøysere. Rydningsrøysene på Galtabakkjen er datert til jernalder generelt, mens de øvrige kulturminnene er datert til yngre jernalder - middelalder. Om denne dateringen er riktig, så representerer ikke Galtabakkjen den typiske ødegården fra folkevandringstid, men et noe yngre ødegårdsanlegg.

Figur 6-12 Ødegårdsanlegget Galtabakkjen (ID 24278) til venstre i bildet, lokalitet Søyland 2 (ID 263259) lengst til høyre i bildet. Kilde: Askeladden 2020.01.04.

På østsiden av dagens E39, nordvest for Kydlandsvatnet og nord for gårdstunet på gbnr. 33/3, er lokalitet Søyland 2 (id 263259). I forbindelse med Arkeologi på nye veier er det innvilget dispensasjon og lokaliteten er gravd ut.

Figur 6-13 Fotografier av våningshuset på Kydland tatt i 1987. Kilde: SEFRAK.

Innenfor delområdet finnes det én SEFRAK-registrert bygning. Dette er våningshuset på gården Kydland. Bygget er oppført i ca. 1855, og ble påbygd i 1910, 1939 og 1950-52. Bygget er vurdert til å ha lav verneverdi i forbindelse med registreringen som ble gjennomført i 1987.

Vurdering av verdi

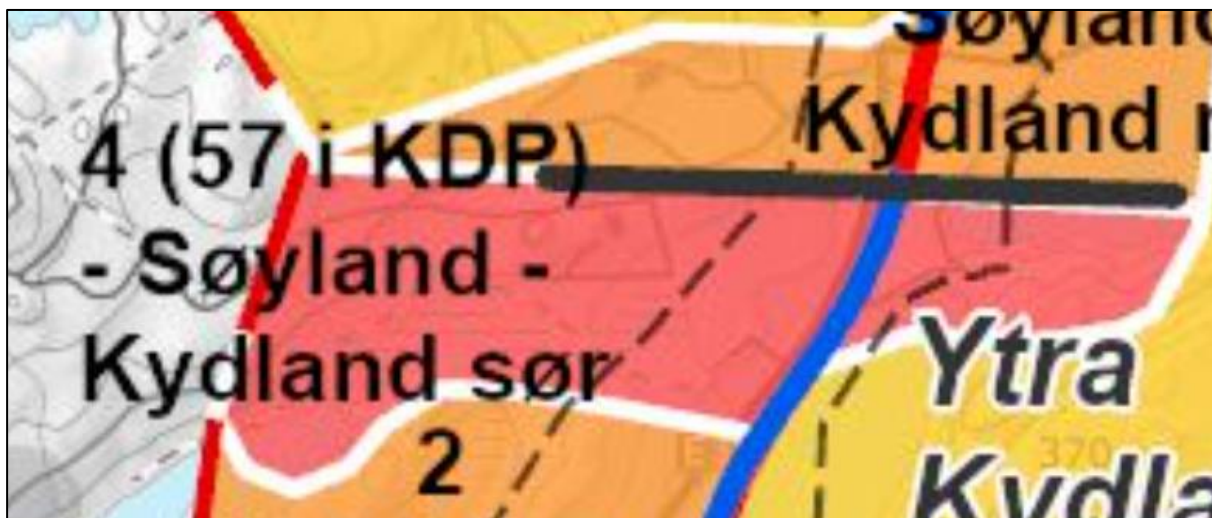
Delområde 4 (tilsvarende kulturmiljø 57 i KDP) er vurdert å ha stor verdi. Delområdet er et tradisjonelt jordbrukslandskap med stor tidsdybde som viser sammenheng mellom gammel gårdsstruktur og tidligere jordrift. Kulturmiljøet viser også utviklingen fra jernalder og fram til i dag.

Kulturminnet Galtabakkjen er vurdert til å ha stor regional kunnskapsverdi, og medfører at delområdet vektet høyt. Det er bevart en bygning som er registrert i SEFRAK-registeret innenfor

delområdet, på Kydland, som nevnt over. Bygget har gul SEFRAK-trekant, og er vurdert til å ha liten verneverdi. Bygningene framstår lokalt allminnelige.

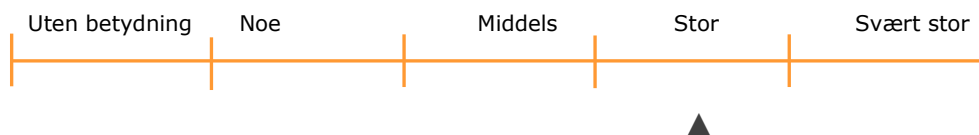
Det ble funnet flere bosetningsspor ved flateavdekking på Søyland 2 (id 263259). Lokaliteten vektes ikke i denne sammenheng, da det er innvilget dispensasjon og lokaliteten allerede er utgravd i forbindelse med prøveprosjektet Arkeologi på nye veier.

På grunn av verdien til Galtabakkjen knytter det seg både kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi til delområde 4. Spesielt kunnskapsverdien bør trekkes fram, mens det kan sies å være middels opplevelsesverdi og kunnskapsverdi.

Figur 6-14 Verdikart, delområde 4.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: stor

Vurdering av påvirkning

Alternativ A1 og A4 er vurdert separat. Det er lite som skiller de ulike alternativene fra hverandre, slik at vurderingen gjøres for hvert alternativ for å få fram en nyanseforskjell mellom de ulike veilinjene.

Alternativ A1

Ødegårdsanlegget Galtabakkjen (id 24278) blir ikke påvirket av tiltaket, da ny veitrasé går øst for ødegårdsanlegget (ligger om lag 750 meter fra veilinjene).

Litleosen (id 263200) er allerede gravd ut og vektes ikke.

Kulturminnelokalitet Søyland 2 (id 263259) vektes ikke, da denne er frigitt.

Til tross for at enkeltminner ikke blir direkte berørt eller påvirket, vil ny E39 forringe kulturlandskapet og lesbarheten av det. Samlet vurderes derfor alternativet til å være noe forringet.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Alternativ A4

Ødegårdsanlegget Galtabakkjen (id 24278) blir ikke påvirket av tiltaket, da ny veitrasé går øst for ødegårdsanlegget (ligger om lag 750 meter fra veilinje).

Litleosen (id 263200) er allerede gravd ut og vektes ikke.

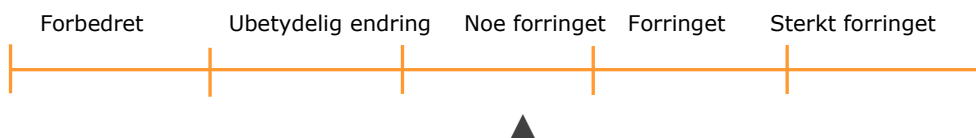
Kulturminnelokalitet Søyland 2 (id 263259) vektes ikke, da denne er frigitt.

Til tross for at enkeltminner ikke blir direkte berørt eller påvirket, vil ny E39 forringe kulturlandskapet og lesbarheten av det. Samlet vurderes derfor alternativet til å være noe forringet.

Figur 6-15 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Konsekvenser av tiltaket

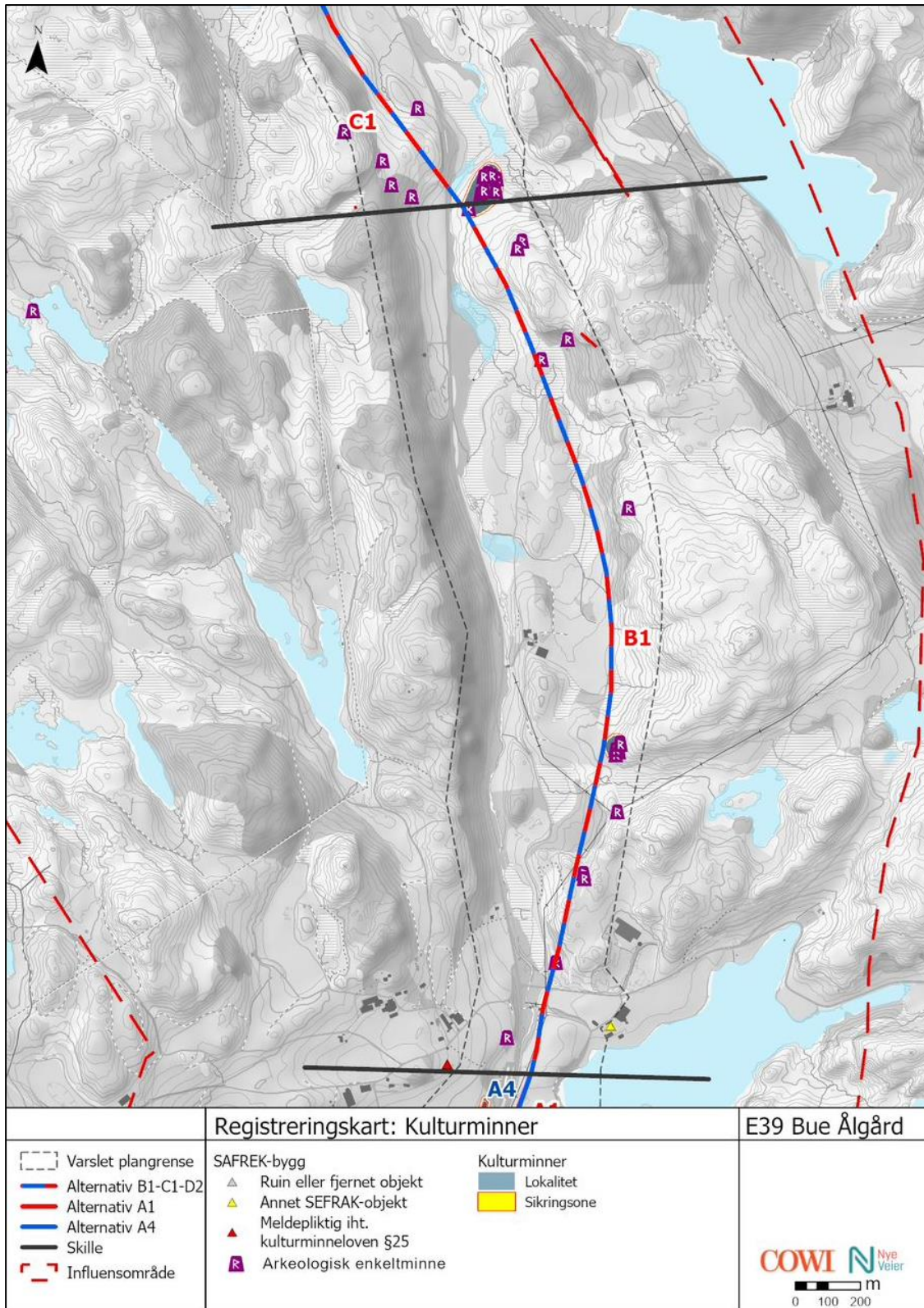
Alternativ A1

Delområdet har fått stor verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

Alternativ A4

Delområdet har fått stor verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

6.2 Delstrekning B

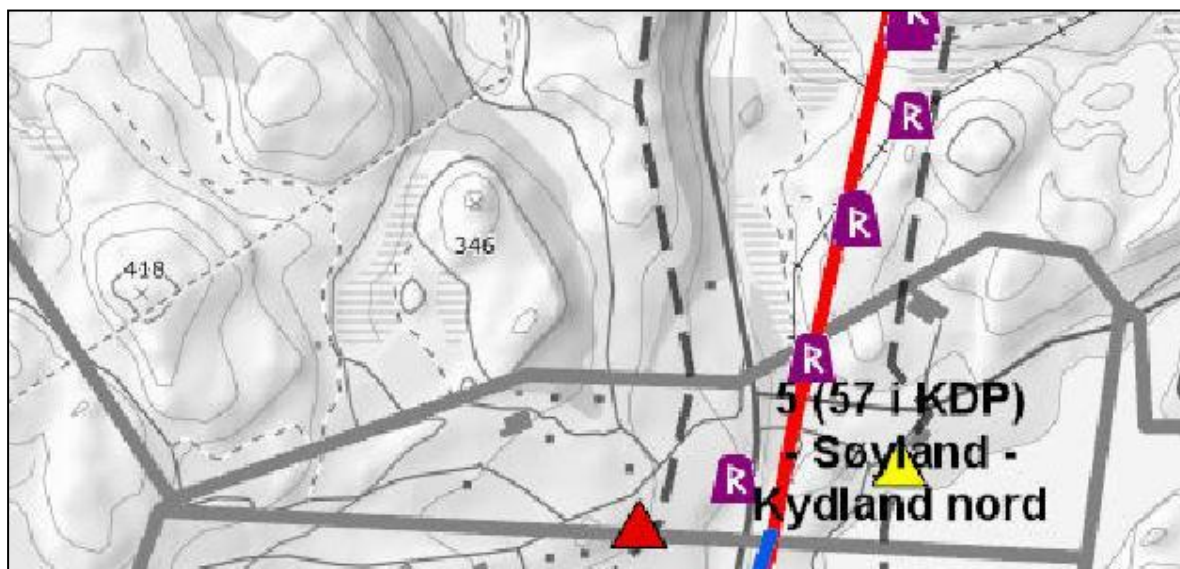
Figur 6-16 Registreringskart, delstrekning B.

6.2.1 Delområde 5 Søyland – Kydland nord

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 5 tilsvarer kulturmiljø 57 i KDP. Galtabakkjen er et automatisk fredet ødegårdsanlegg like vest for Søyland. Miljøets utstrekning er i KDP vurdert til middels, og omfatter bare ødegårdsanlegget som automatisk fredet kulturminne. I forbindelse med registreringen som fant sted i 2019 er det innenfor delområde 5 registrert flere arkeologiske kulturminner langs eksisterende E39, blant annet steingard på Kydland 1 (id 265643) og en hulvei på Kydland 2 (id 265653). Det er gitt tillatelse til inngrep i de Kydland 1 i brev datert 9. juni 2020. Vernestatus for Kydland 2 er uavklart. Delområde 4 omfatter også innmarka til gårdene Søyland og Kydland (Moen), og landskapet må sees i sammenheng med det automatisk fredete ødegårdsanlegget Galtabakkjen, i delområde 5.

Figur 6-17 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-6 Vernestatus delområde 5

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
5 Søyland – Kydland Sør	Gjesdal (1122)	263195-0 Søyland 1	Arkeologisk kulturminne. Større enkeltliggende kokegrop, med tydelig kullrand og tett fin steinpakning i midten. Lokaliteten ligger vest for dagens E39.	C14 datert til vikingtid – middelalder. 994-1154 e.Kr.	Automatisk fredet. Dispensasjon gitt, og lokaliteten er ferdig undersøkt.
		265643-0 Kydland 1	Steingard/innhegning. Synlig over markoverflaten. Fire deler av et delvis ødelagt steingjerde. Gjerdet går i en nord-sør retning og ligger delvis i åpen beitemark og delvis i et rasområde.	Førromersk jernalder, men dateringen er usikker.	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265653-0 Kydland 2	Hulvei. Kulturminnet er synlig på bakken, samt på LIDAR data. Noen deler av hulveien er steinlagt, den er lokalt kjent som postveien og at veien gikk fra krysset av dagens E39/Nedrebøvegen og til hovedhuset på eiendom 23/4. Hulveien	Uviss datering.	Uavklart.

			går gjennom lokalitet 263186 steinalderlokalitet.		
		1122-0111-003	Våningshus Søyland	Ca. 1840	Rød SEFRAK
		1122-0111-002	Våningshus Kydland (Moen)	1898	Gul SEFRAK

Våningshuset på Søyland ligger innenfor delområdet. Det samme gjør våningshuset på Kydland, ved Moen. Bygget på Søyland er registrert i SEFRAK, og er oppført i ca. 1840. Bygget er trolig flyttet fra Bjerkreim. Huset ble påbygd i 1939 og er vurdert til å ha lav verneverdi i forbindelse med registreringen som ble gjennomført i 1987.

Figur 6-18 Fotografier av våningshuset på Søyland tatt i 1987. Kilde: SEFRAK

Figur 6-19 Midt i bildet: Søyland-gården slik den framsto i 1930. I bakgrunnen ser man Ytra Kydlandsvatnet i retning Bjerkreim. Kilde: Gjesdal bygdebok 1870-1989 (1989: 23).

Våningshuset på Kydland (Moen) ligger øst for ny E39, i enden av Nedrebøvegen. Bygget ble oppført i 1898, og senere ombygd med påbygg og tilbygg i 1962. Bygget framstår lite autentisk.

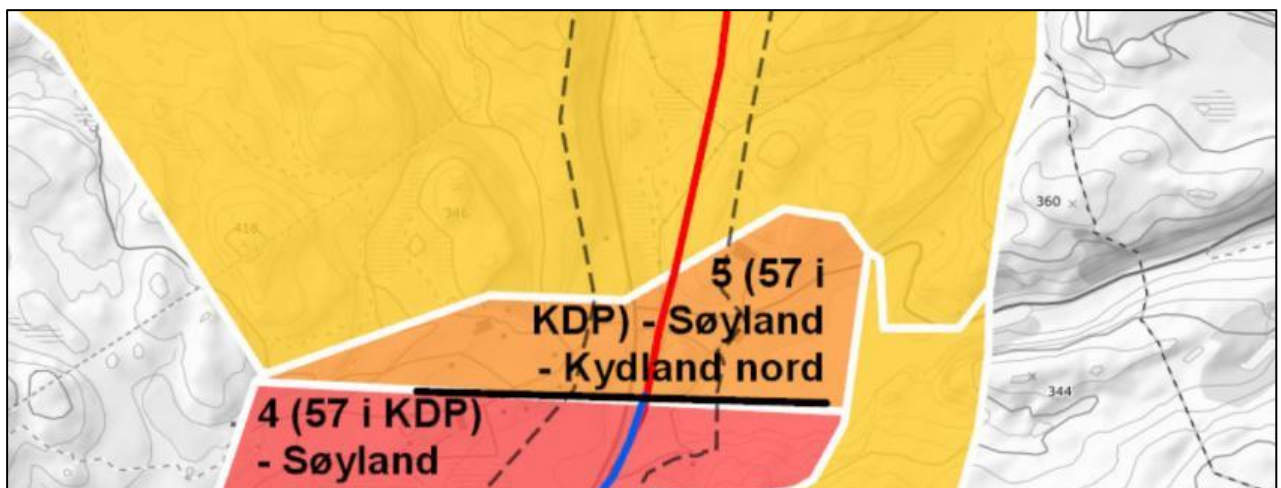

Figur 6-20 Kydland Moen slik det framsto ved SEFRAK-registreringen i 1987. Kilde: SEFRAK

Vurdering av verdi

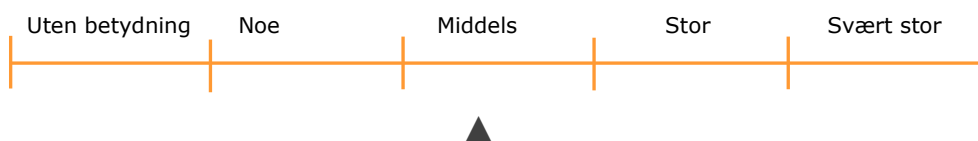
Delområde 4 og 5 er i sin helhet vurdert til å ha stor verdi, mens delområde 5 alene er vurdert til å ha middels verdi. Delområdet består av et åpent jordbrukslandskap med spor etter eldre gårdsbebyggelse mellom gårdene Kydland og Søyland. Eksisterende E39, som følger eldre veifar, deler kulturlandskapet i nord-sørlig retning, og skiller kulturlandskapet i øst fra vest. Fortsatt kan man se spor etter gjerder som ble satt opp i forbindelse med utskiftingene og oppløsningen av teigblandingen på slutten av 1800-tallet.

Kulturminnelokalitet Søyland 1 (id 263195) er allerede undersøkt, mens det er søkt dispensasjon for Kydland 1 (id 265643). Disse kulturminnene vektet derfor ikke i utredningen. Hulveien (id 265653) har uavklart vernestatus, og er med i vektingen. Delområdet knytter seg til både kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi, men bruksverdien vurderes som svekket. Bygningene framstår lokalt alminnelige, og innehar liten verneverdi.

Figur 6-21 Verdikart, delområde 5.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

Vurdering av påvirkning

I delområdet vil ny E39 i stor grad ligge parallelt med dagens E39. Det er satt av areal til riggområde ved Nedrebøvegen (se figur 6-27). Mellom ny E39 og riggområdet er det registrert en hulvei (id 265653). Hulveien er synlig på bakken og lokalt kjent som "Den gamle postveg". Kulturminnet har uavklart vernestatus, men postvegen er et viktig lokalt kulturminne og vandrerute. Riggområdet ser ikke ut til å være i direkte konflikt med hulveien, da den ligger om lag 30 meter fra ytterkant hulvei til ytterkant riggområde. Det bør vurderes om det skal settes opp sperrebånd rundt hulveien i anleggsperioden. Dette er foreslått som skadereduserende tiltak i anleggsperioden, jmfør kapittel 7.2.

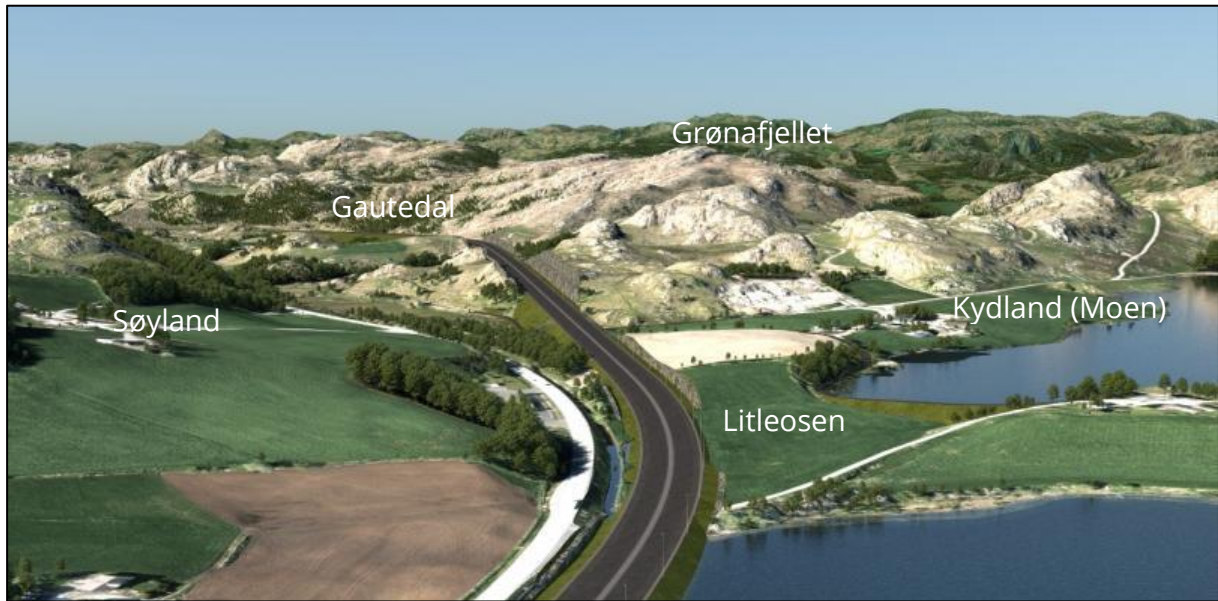

Figur 6-22 Kart fra innsynsløsning 11032021, med masseuttak ved masseunderskudd (i grønt), og riggområde (i grått) som ligger innenfor delområde 5.

Kulturminnelokalitet Søyland 1 (id 263195) er allerede undersøkt, mens det er gitt dispensasjon for Kydland 1 (id 265643). Påvirkningen på disse kulturminnene vurderes derfor ikke.

Ingen av de registrerte SEFRAK-byggene innenfor delområdet blir direkte berørt. Visuelt vil ny trasé medføre en høyere nærføring til Kydland (Moen) enn dagens E39, og det motsatte tilfellet gjelder for Søyland.

I tillegg til riggområdet nord for Nedrebøvegen er det i nord, ved grensen til delområde 6, tiltenkt et masseuttak ved masseunderskudd. Dette er den største potensielle konflikten for kulturlandskapet. Da postvegen er et lokalt viktig kulturminne, bør plassering av rigg og masseuttak vurderes.

Figur 6-23 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

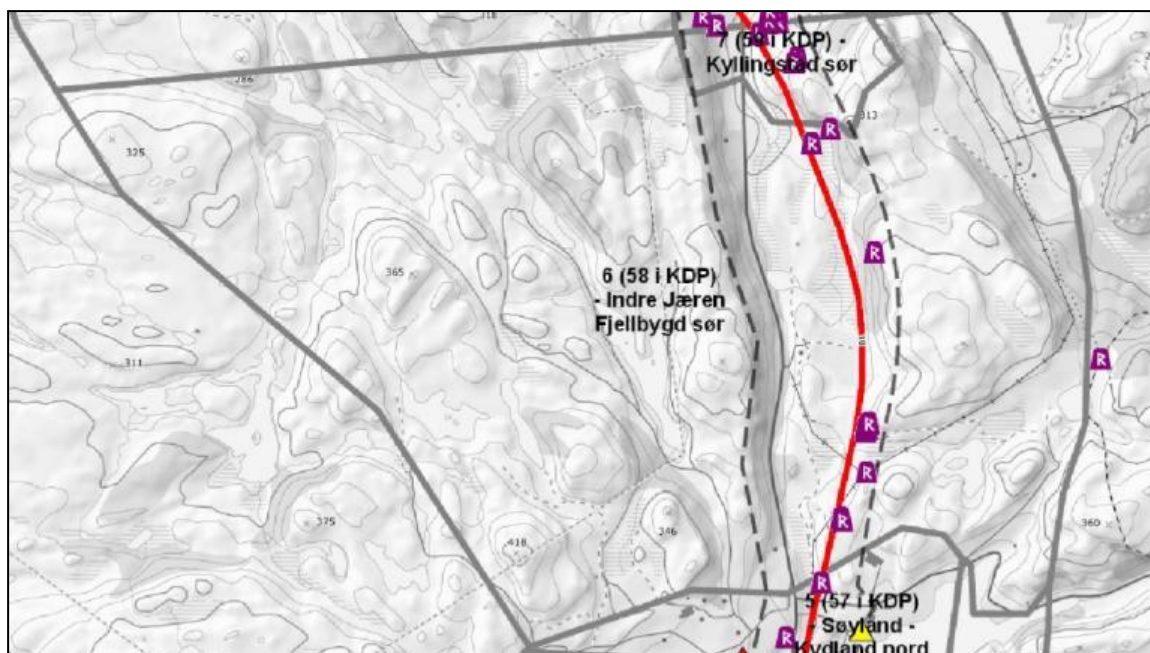
Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

6.2.2 Delområde 6 Indre Jæren Fjellbygd Sør

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 6 består av et nord-sørgående dalføre med sidearmer. I dalføret er det enkelte tun og jordbruksareal, med ressursutnyttelse også opp i sidedalene. Kulturlandskapet er preget av beite. Området er stort og vurderes i denne sammenheng som ett kulturmiljø. Dalføret er gitt få verdier i Gjesdal kommunes kulturminneplan, men ved Arkeologi på nye veier sine registreringer er det påvist fire lokaliteter på Gautedal (id 263184, 263186, 263244 og 265634).

Figur 6-24 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-7 Vernestatus delområde 6

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
6 Indre Jæren Fjellbygd Sør	Gjesdal (1122)	263184-0 Gautedal 1	Steinalderlokalitet basert på to positive prøvestikk med totalt 6 flintfunn, deriblant mikroflekk, flekkefragment og avslag. Lokaliteten avgrenses av negative prøvestikk og bergknaus.	Eldre steinalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		263186-0 Gautedal 2	Steinalderlokalitet basert på to positive prøvestikk med totalt to flintfunn; bit og avslag. Lokaliteten avgrenses av negative prøvestikk. Mellom de to stikkene går en hulvei. Hulveien er snittet og undersøkt.	Steinalder	Automatisk fredet
		263244 Gautedal 3, Klokkebeger- lokaliteten	Yngre steinalderboplass. Større aktivitetsområde med mulige bo-arealer. Rundt bo-arealene ble det	Yngre steinalder Eldre bronsealder	Automatisk fredet. Dispensasjon gitt.

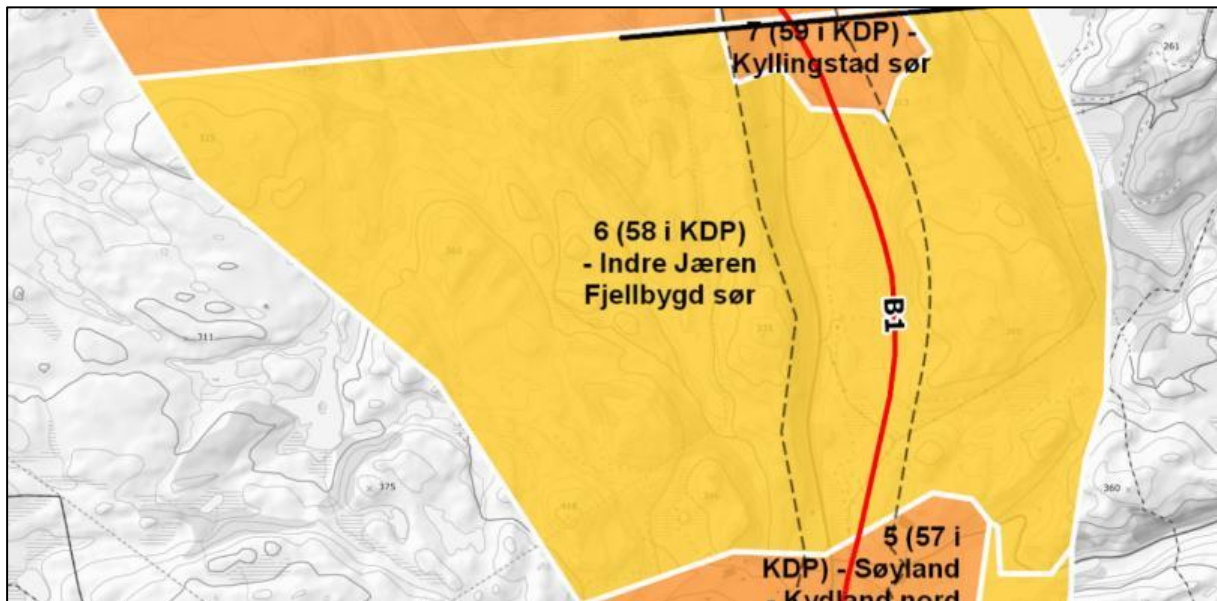
			registrert dyrkningslag. Flere av strukturene er vanskelig å definere, og kan endre seg ved videre undersøkelser. Sentralt på lokaliteten var det et større funnområde hvor det ble gjort funn av to klokkebegerspisser, mikroflekkefragmenter, kniv og avslag. Flere av avslagene har retusj eller bruksspor. C14-analyser daterte flere av strukturene til eldre bronsealder.		
		265634-0 Gautedal 4	Innhegning bestående av tre steingjerder som går mellom et myrområde og bratt fjell. Steingjerdene er synlige som ett til to nivåer med 20-40 cm store steiner i en skogkledd åsside. Skogbunnen generelt er preget av gress og stein mellom trærne, noe som gjør steingjerdene vanskeligere å få øye på. Enkelte steder har naturlige steinformasjoner og større steiner blitt brukt som del av innhegningen.	Uviss	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265637-0 Gautedal 5	Driftelege som ligger i en heller dannet av en stor flyttblokk. Strukturen ligger på toppen av en nord-sørlig gående bergrygg og har vid utsikt mot nord og vest. Gulvet er steinlagt med en stor stein og flere mindre steiner. Gulvet måler cirka 2,5 meter (N-S) x 0,9 meter (Ø-V). Takhøyden er cirka 0,9 meter.	Førreforma- torisk tid	Automatisk fredet. Nye veier har bedt om avklaring av vernestatus på denne lokaliteten 31.03.2020.

De fire lokalitetene Gautedal 1, 2, 3 og 5 er nyregistreringer med funn av bosetningsspor fra ulike perioder fra yngre steinalder til eldre bronsealder. Det er ellers ikke lokaliteter fra steinalderen som dominerer blant de påviste kulturminnene langs strekningen. Det er anmodet en avklaring på vernestatus på lokalitet Gautedal 5 (id 265637). Gautedal 3, klokkebegerlokaliteten (id 263244), er et større aktivitetsområde med boarealer og dyrkningslag. Det er gitt dispensasjon for lokaliteten, og den vektas ikke i vurdering av verdi eller påvirkning. Gautedal 2 er påvist ved to positive prøvestikk. Registreringsgrunnlaget er noe usikkert, og omfanget av lokaliteten er trolig begrenset. Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner.

Vurdering av verdi

Delområde 6 (tilsvarer kulturmiljø 58 Indre Jæren fjellbygd i KDP) er vurdert til å ha noe kulturhistorisk verdi. Siden det er gitt dispensasjon for Gautedal 3, vurderes verdien av området til å

være noe. Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner. Området inngår likevel i et overordnet kulturlandskap, og dette gir noe verdi.

Figur 6-25 Verdikart, delområde 6.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: noe

Vurdering av påvirkning

Kulturlandskapet innenfor delområdet er i dag påvirket av dagens E39. Ny E39, og da særlig bredden på veianlegget, vil føre til ytterligere negativ påvirkning på opplevelsen av kulturlandskapet og kulturminnene, spesielt ved Gautedal til Opsal, vest for Nordre Kydlandsfjellet.

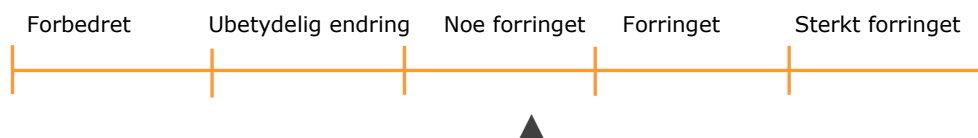
Det er skissert et mulig/potensielt masseuttak ved masseunderskudd ved grensen til delstrekk A. Det ligger et kulturminne (steingard) innenfor det skisserte området for masseuttak (id 265686). Dette er den største potensielle konflikten for kulturminnene i dette delområdet.

Trasé for ny E39 går tvers gjennom flere registrerte lokaliteter med automatisk fredete kulturminner, i tillegg til der det er direkte konflikt, vil den ha visuell virkning på kulturmiljøet.

Figur 6-26 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er vurdert til å være noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0)/ (-), ubetydelig til noe miljøskade.

6.2.3 Delområde 7 Kyllingstad Sør

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 7 er en del av kulturmiljø 59 i KDP, men ligger i den sørlige delen og utenfor det automatisk fredete ødegårdsanlegget Gjøysa. Området inneholder ikke lokaliteter av samme verdi som Gjøysa, men er en del av det helhetlige kulturlandskapet rundt anlegget.

Det ble i forbindelse med registreringene i 2019 påvist tre lokaliteter innenfor området, Opsal 2, 7 og 8 (id 265561, 265623 og 265631). Lokalitetene har noe usikker datering, men ser ut til å konsentrere seg til tiden rundt før-romersk jernalder. Det er søkt om og innvilget dispensasjon for å grave ut et jernvinneanlegg på Opsal 2, mens de øvrige lokalitetene består.

Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner.

Figur 6-27 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-8 Vernestatus delområde 7

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
7 Kyllingstad Sør	Gjesdal (1122)	265631 Opsal 8	Struktur bestående av to deler; en steinplattung og en steinkiste som er satt sammen og ligger tett mot en stor flyttestein. Fangstanlegg.	Førreformatorisk, men usikker datering.	Automatisk fredet.
		265623 Opsal 7	Varde, varderekke. Varden måles til 65 cm i diameter og er 37 cm høy.	Uviss datering, men førreformatorisk.	Uavklart
		265561 Opsal 2	Aktivitetsområde basert på 1 positivt prøvestikk og 8 funnførende sjakter under registreringsarbeid i forbindelse med Arkeologi på nye veier. Totalt 34 strukturer og fire funnkonsentrasjoner ble funnet. 23 av strukturene er fremdeles av uavklart definisjon eller funksjon, deriblant 9 nedgravninger og 14 strukturer som er registrerte som "annet". De resterende 11 strukturene består av 3 ovner, 2 grøfter, 1 røys, 2 steinstrenger, 1 steinsamling og 2 tufter. Fordelt på lokaliteten ble det i tillegg funnet til sammen 7 flintavslag, 1 mikroflekkekjerne, 59 keramikkskår, 175 slaggklumper og 32 jernfragmenter. Lokaliteten har blitt tolket som et jernvinneanlegg/aktivitetsområde fra bronsealder/jernalder og utgjør lokalitet 18 under registreringsarbeidet.	Jernalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.

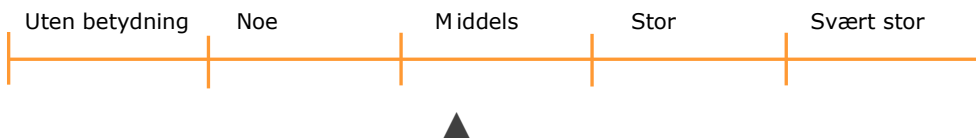
Vurdering av verdi

Delområde 7 er vurdert til å ha middels kulturhistorisk verdi i denne sammenheng. Den største verdien er ødegårdsanlegget Gjøløysa, som ligger utenfor planområdet, men innenfor influensområdet. Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner. Området inngår likevel i et overordnet kulturlandskap, og dette gir noe verdi.

Figur 6-28 Verdikart, delområde 7.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

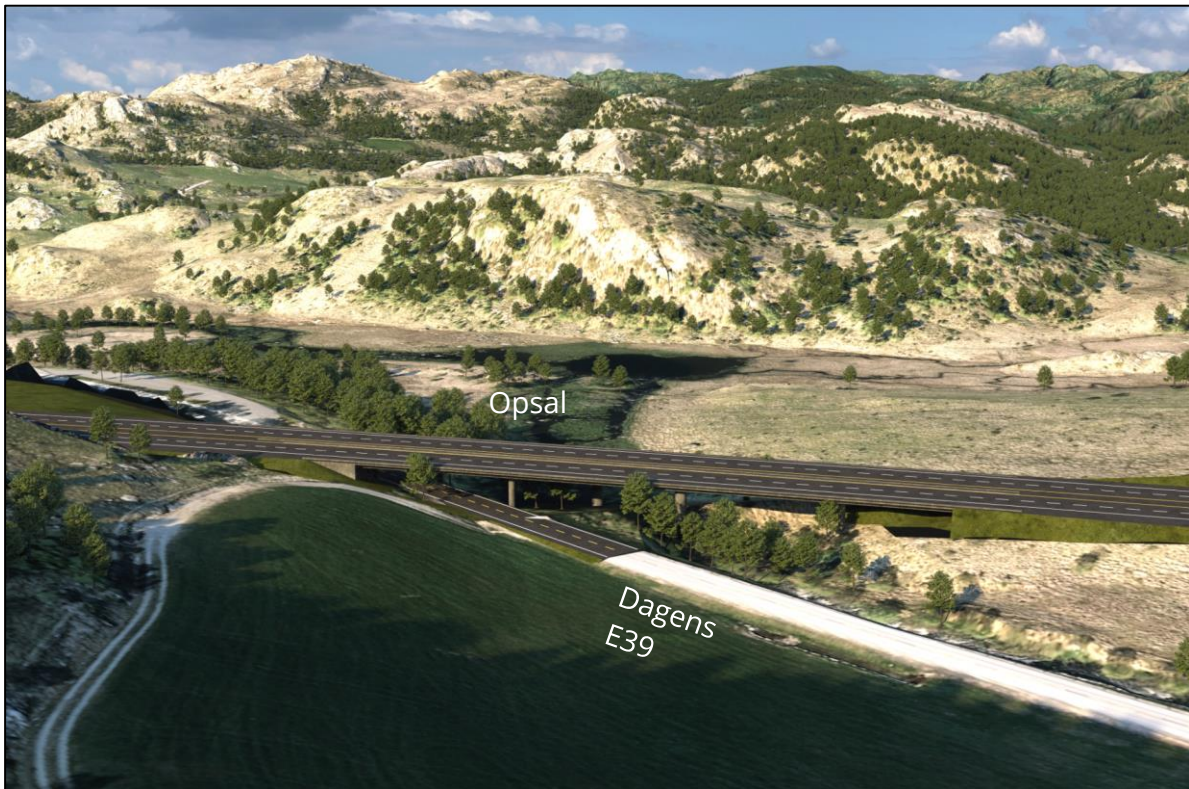

Vurdering av påvirkning

Innenfor delområdet ligger det flere automatisk fredete kulturminner som vil bli påvirket av trasé for ny E39. Lokalitet Opsal 8, et fangstanlegg, (id 265631-0) er automatisk fredet, mens status på lokalitet Opsal 7, en varderekke (id 265623-0), fortsatt er uavklart. Det er gitt dispensasjon for Opsal 2, og den vektet derfor ikke.

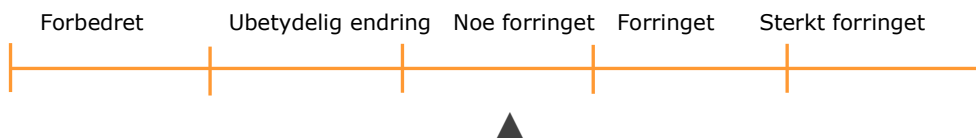

Figur 6-29 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Figur 6-30 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

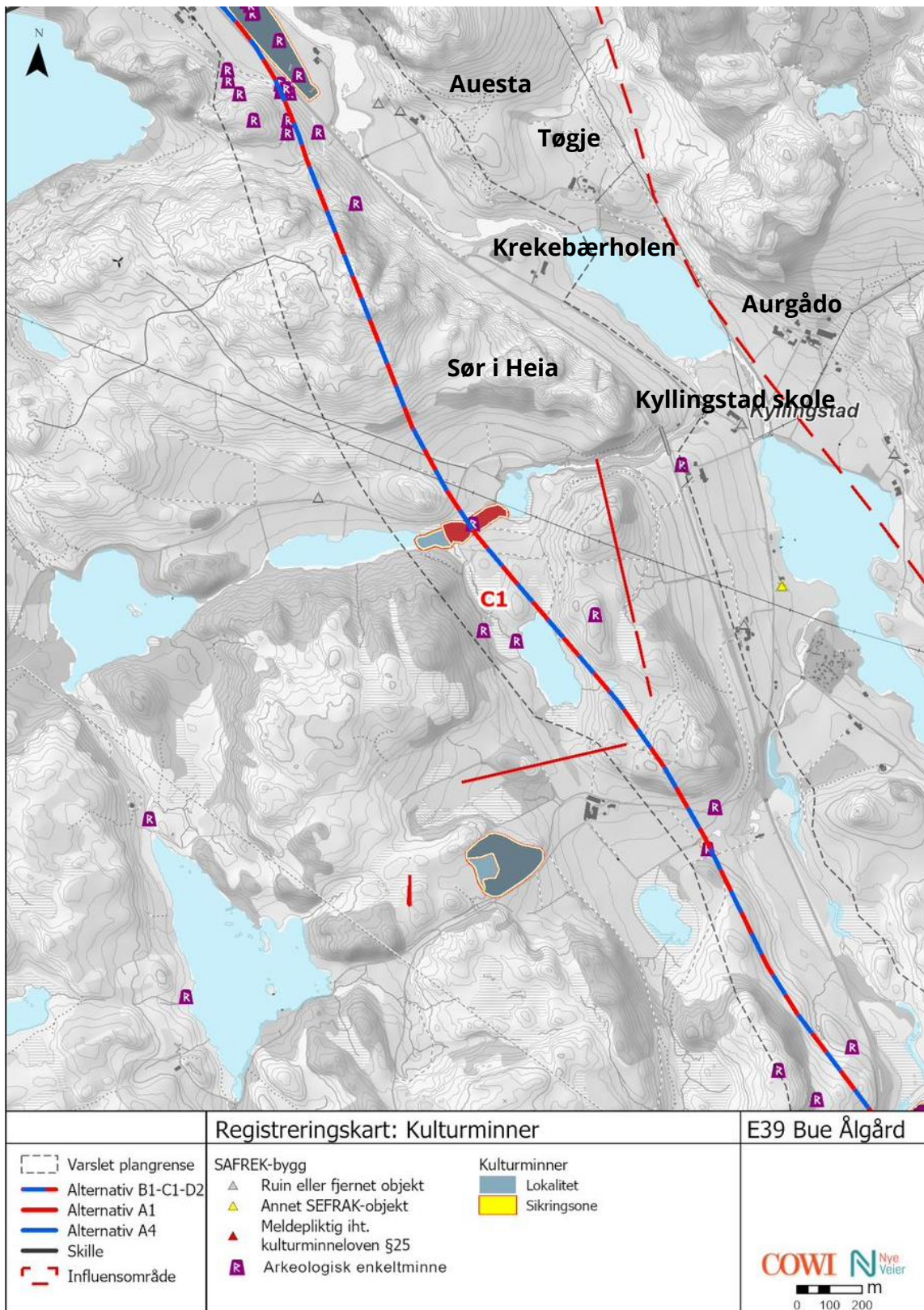

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir derfor (0)/(-), ubetydelig til noe miljøskade.

6.3 Delstrekning C

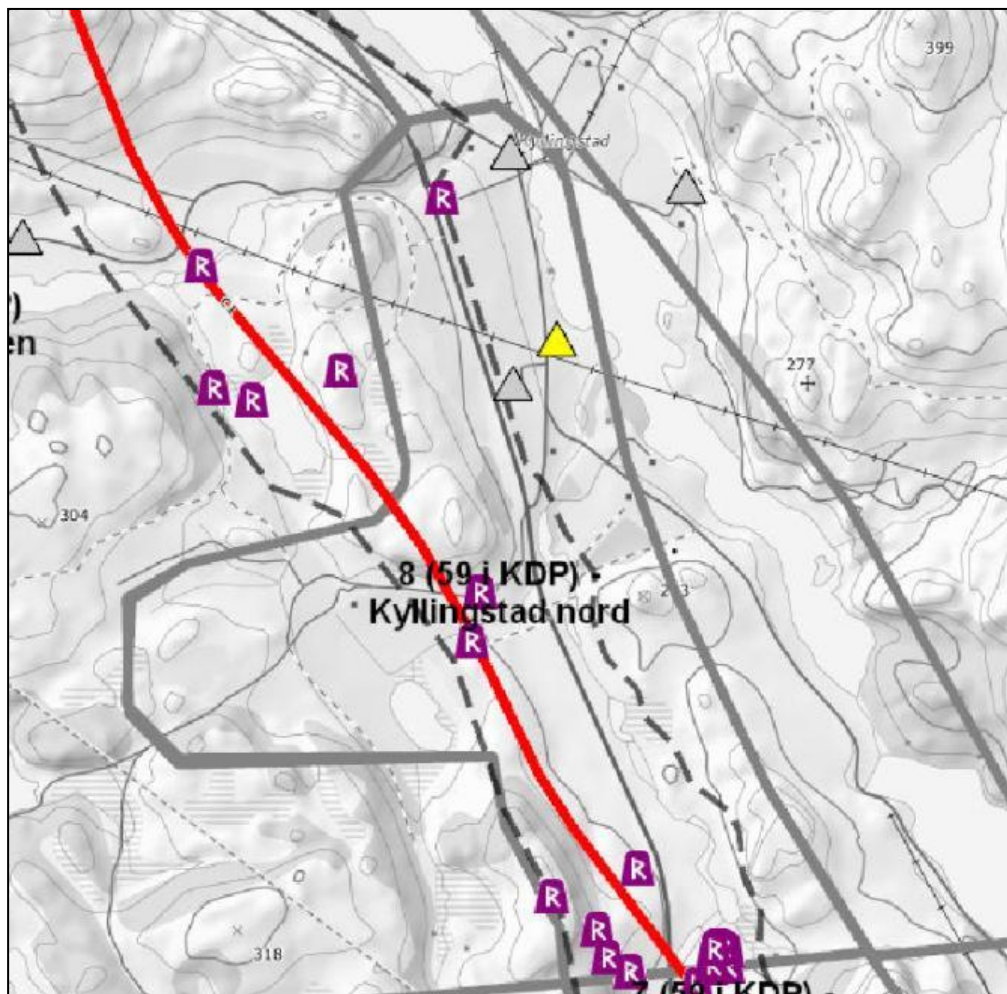

Figur 6-31 Registreringskart, delstrekning C.

6.3.1 Delområde 8 Kyllingstad Nord

Dagens situasjon for delområdet

Delområde 7 og 8 utgjør kulturmiljø 59 i KDP. Delområdet igger i et hei- og fjellandskap som i dag er oppdelt og noe fragmentert som følge av eksisterende E39. Delområdet består av et nord-sørgående dalføre. I dalføret er det enkelte tun og jordbruksareal. Kulturlandskapet er preget av beite. SEFRAK-registrerte hus/tun, steingarder og strukturer ligger lokalisert i større og mindre lommer innimellom fjellnabbene. Innenfor delområdet finner man også flere automatisk fredete kulturminner.

Figur 6-32 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-9 Vernestatus delområde 8

Delområde	Kommune	KulturminneID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
8 Kyllingstad Nord	Gjesdal (1122)	14469 Gjøysa	Gårdsanlegg. Feltet består av en hustuft, minst tre rundrøyser og minst ti rydningsrøyser.	Jernalder	Automatisk fredet. Ligger utenfor planområdet
		263189 Solheim 1	Steinstreng og mindre røys. Strukturene ble undersøkt og dokumentert ibm. registrering.	Romertid	Dispensasjon innvilget, og ferdig undersøkt.
		265690 Solheim 2	Steinstreng i utmarksbeite. Gjerdet synes å være flerfaset i	Romertid	Automatisk fredet. Innvilget

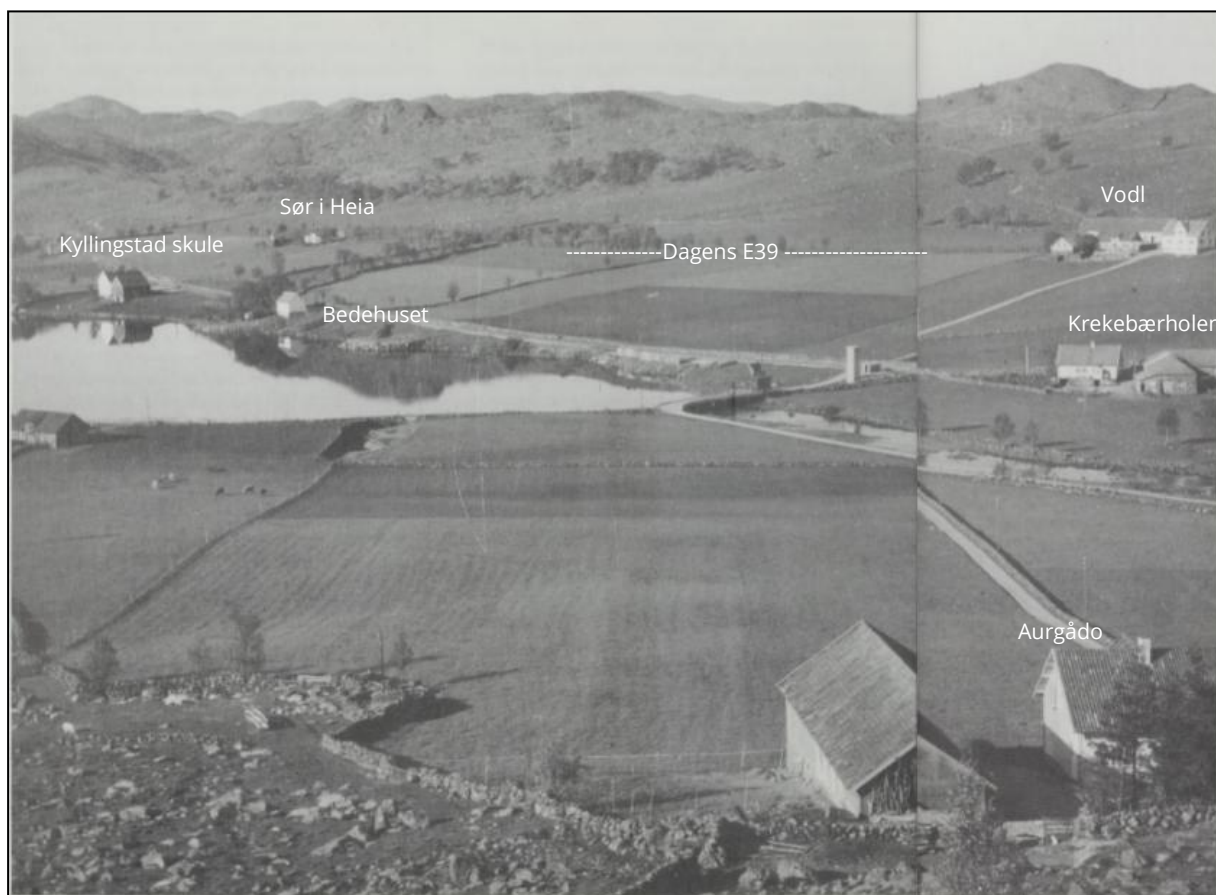
		det at det underste framstår som gammelt, mens det tydelig er lagt på nyere stein på toppen.		dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
	264349 Opsal 1	Driftelege. Utgjøres av to store kampesteiner hvor drifteleget er anlagt i en trekantformet åpning i midten.	Bronsealder - jernalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
	265561 Opsal 2	Aktivitetsområde basert på 1 positivt prøvestikk og 8 funnførende sjakter under registreringsarbeid i forbindelse med Arkeologi på nye veier. Totalt 34 strukturer og fire funnkonsentrasjoner ble funnet. 23 av strukturene er fremdeles av uavklart definisjon eller funksjon, deriblant 9 nedgravninger og 14 strukturer som er registrerte som "annet". De resterende 11 strukturene består av 3 ovner, 2 grøfter, 1 røys, 2 steinstrenger, 1 steinsamling og 2 tufter. Fordelt på lokaliteten ble det i tillegg funnet til sammen 7 flintavslag, 1 mikroflekkekerne, 59 keramikkskår, 175 slagglumper og 32 jernfragmenter. Lokaliteten har blitt tolket som et jernvinneanlegg/ aktivitetsområde fra bronsealder/jernalder og utgjør lokalitet 18 under registreringsarbeidet.	Jernalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.
	265603 Opsal 3	Tuft, utmarkskulturminne	Jernalder	Automatisk fredet
	265608 Opsal 4	Bogastelle	Førrefomatorisk	Automatisk fredet. Det er søkt og gitt dispensasjon
	265610 Opsal 5	Hestekoformet bogastelle som måler ca. 2,0 x 1,8 meter og er 90x90 cm stor på innsiden. Bogastellet ligger i en skråning og har god utsikt mot sørøst og dagens E39. Det er plassert oppå en naturlig steinur, og har to flate heller, flere mindre runde steiner og noe torvblandet jord som gulv inne i strukturen. Veggene er bygget opp av større steiner (40-80 cm), den nord-vestre veggen er rett, mens de resterende veggene buer.	Førrefomatorisk	Automatisk fredet. Det er søkt og gitt dispensasjon
	255613 Opsal 6	Varde/varderekke, utmarkskulturminne	Uviss tid	Uavklart, trolig nyere tid.

	34127-1 Kyllingstad	Rundrøys	Eldre jernalder	Fjernet
	1122-0111-004 Kyllingstad "Sør i Heia"	Våningshus som nå er revet. Men SEFRAK indikerer at gårdsanlegget er av eldre dato	1800-tallet	Grå SEFRAK
	1122-0111-005 Skole Kyllingstad	Tomannsbolig som tidligere var Kyllingstad skole	1800-tallet	Gul SEFRAK
	1122-0111-007 Krekebærholen	Ruin etter våningshus og løe	1800-tallet	Grå SEFRAK

Gjøysa (id 14469) er et ødegårdsanlegg like vest for Solheim. Anlegget består av en hustuft, tre rundrøyser og minst ti rydningsrøyser. Ingen av enkeltminnene er nærmere datert enn jernalder-middelalder. Etter ortofoto å dømme er en betydelig del av anleggets vestre halvdel omgjort til slåttemark (KDP: 117-118).

Lenger øst, i selve dalføret nordover, er det enkelte SEFRAK-registrerte bygninger, som det gamle skolehuset på Kyllingstad. På tunet Sør i Heia står et sterkt ombygd jærhus. Huset er ett av til sammen 15 jærhus som i dag står igjen i Gjesdal, det eneste innenfor planområdet (Gjesdal kulturminneplan 2012: 28). I tunet Krekebærholen ligger det en tuft av et våningshus og en løe som tidligere var en del av plassen.

Ved Vodl ble det fjernet en gravhaug i mellomkrigstiden. Lokaliteten har i dag uavklart vernestatus (KDP: 117-118).

Figur 6-33 Utsyn mot det tidligere intakte beitlandskapet ved Kyllingstad. Bildet er tatt i 1954. Kilde: Gjesdal Bygdebok 1800-1870 (1989: 8-9).

Figur 6-34 Fotografi tatt fra helikopter. Utsnittet viser Sør i Heia i front, øst for dagens E39, Kyllingstad skole til høyre, Krekebærholen i bakkant til høyre og Vodl i bakkant til venstre. Kilde: Statens vegvesen.

Figur 6-35 Ruin ved Krekebærholen. På tunet stod det tidligere et eldre våningshus og en løe, oppført i 1885. Løa ble revet i 1960-årene, og våningshuset i 1978. Kilde: Google Maps, 2019.

Figur 6-36 Krekebærholen i 1904. Bygningene er i dag revet. Kilde: Gjesdal II 1989: 33

Figur 6-37 Tidligere Kyllingstad skole. Bygget framstår godt vedlikeholdt. Bygget er oppført ca. 1900, og er inspirert av sveitserstilen. Kilde: Google Maps, 2019.

Figur 6-38 Plassen "Sør i Heia", Kyllingstad. De eldre byggene er revet. Kilde: Google Maps, 2019.

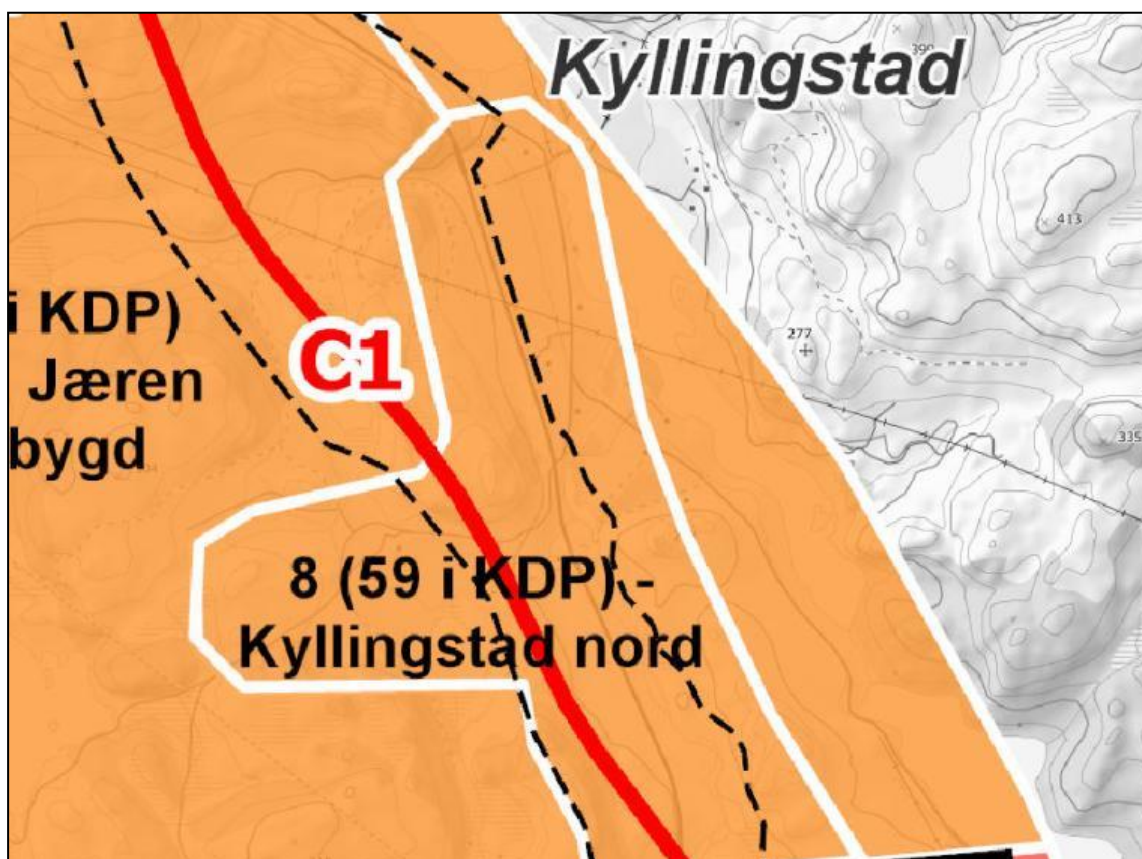
Figur 6-39 Plassen "Sør i Heia", Kyllingstad. Bildet viser hvordan bygningene på plassen tidligere framstod. Kilde: Gjesdal Bygdebok 1800-1870 (1989: 15-16).

Vurdering av verdi

Delområde 8 er vurdert å ha middels kulturhistorisk verdi. Delområdet består av ødegårdsanlegget Gjøysa og nyere tids kulturminner som Kyllingstad skole. I alt tre bygninger fra 1800-tallet er registrert i SEFRAK.

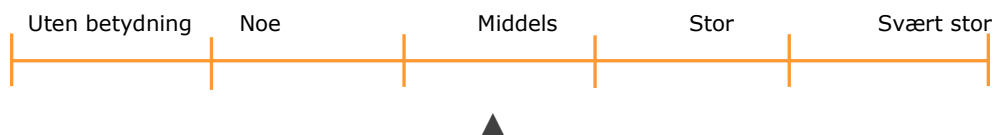
Delområdet sin søndre del utgjøres av kulturlandskapsområdet Søylandsdalen-Kyllingstad, registrert med middels verdi ved nasjonal registrering 1994. Kulturverdiene er knyttet til kulturlandskapet med trær og beitemark i dalsidene.

Delområdet er et tradisjonelt jordbrukslandskap med stor tidsdybde og viser sammenheng mellom gammel gårdsstruktur og tidligere jordbruksdrift. Delområdet har både kunnskapsverdi, opplevelsesverdi og bruksverdi. Spesielt kunnskapsverdien bør trekkes fram, da bygningene og området kan vise til tradisjonell landbrukshistorie på Jæren. Når det kommer til opplevelsesverdien og bruksverdien er denne langt på vei forringet, grunnet ombygging, og tap av den eldste bygningsmassen.

Figur 6-40 Verdikart, delområde 8.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

Vurdering av påvirkning

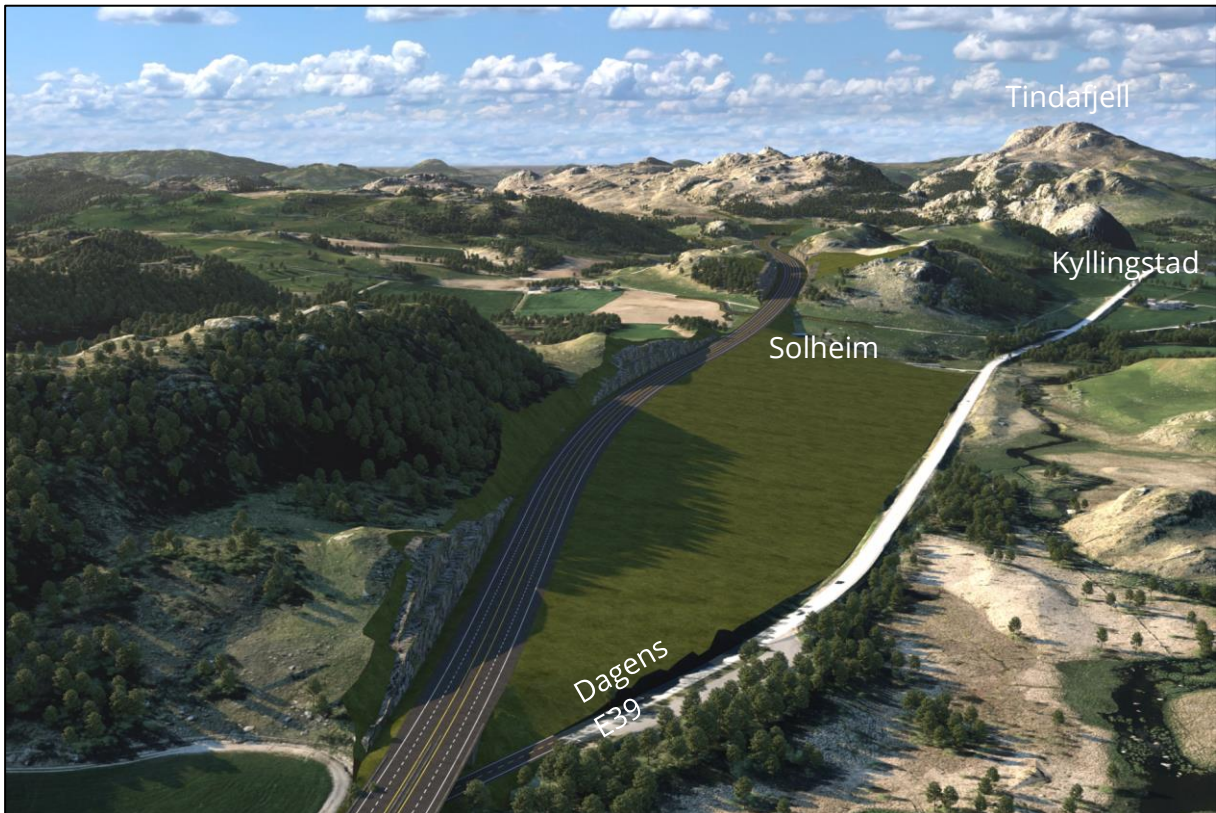
I delområdet er trasé for ny E39 planlagt fra sørøst til nordvest over Søylandsdalen, og vil krysse eksisterende E39 ved Opsal-lokalitetene. Videre nordover er ny vei planlagt på østsiden av Lauvtjørna.

Trasé for ny E39 vil ikke komme i konflikt med ødegårdsanlegget ved Gjøysa, hvilket er positivt, da dette anlegget vektet høyt.

I forbindelse med prosjektet Arkeologi på nye veier er det gitt dispensasjon for lokalitetene Opsal 2, 4, 5 og 6 (id 265561, 265608, 265610 og 265613), og Solheim 1 og 2 (id 263189 og 265690). Disse lokalitetene vektet derfor ikke.

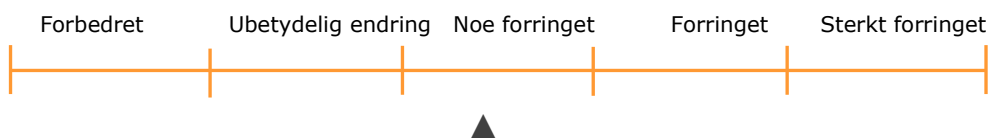
Tiltaket vil ikke påvirke de nyere tids kulturminnene i delområdet. Trasé for ny E39 legges i nordøst, gjennom Tindafjell og vekk fra kulturmiljøet i Søylandsdalen og på Kyllingstad.

Til tross for liten direkte påvirkning på kulturminner vil skjæringer og en ny barriere i kulturlandskapet gi noe påvirkning.

Figur 6-41 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

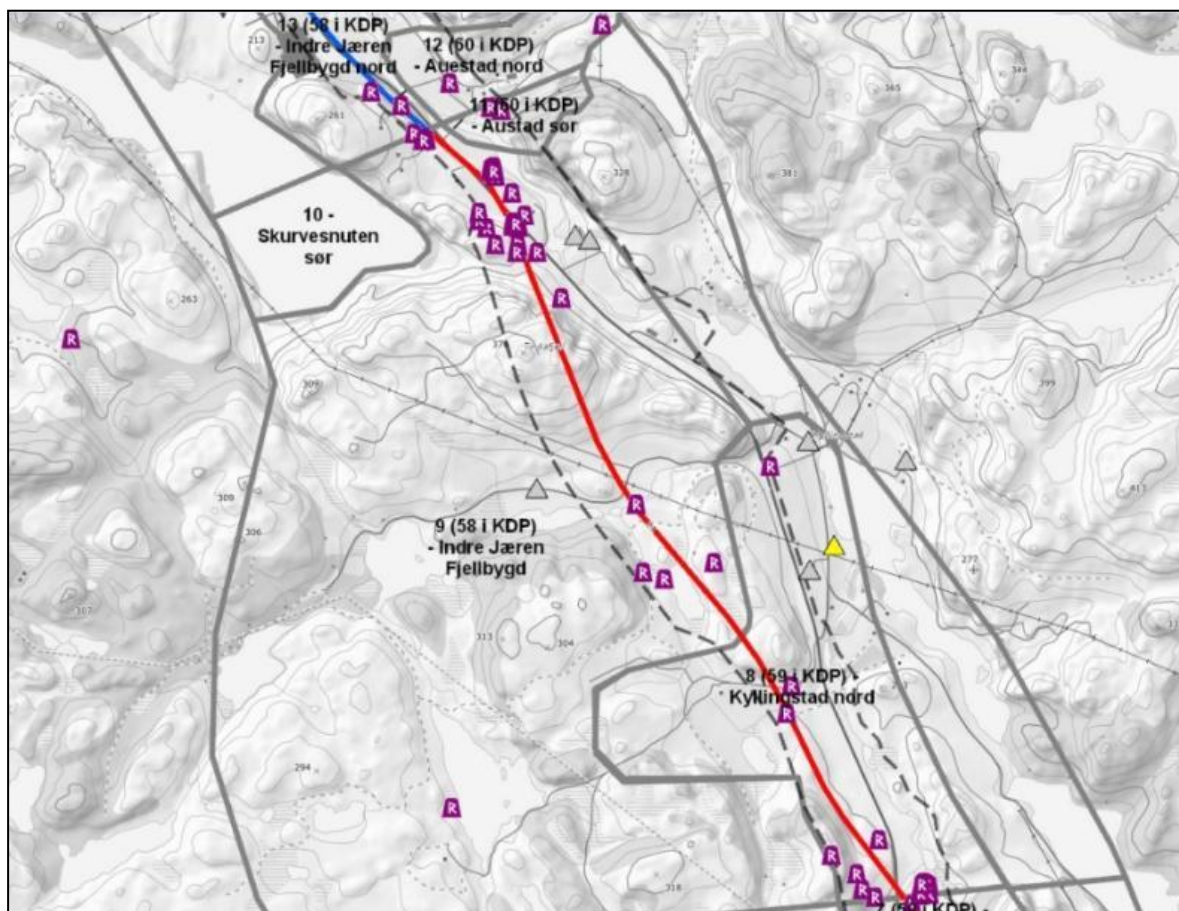
6.3.2 Delområde 9 Indre Jæren Fjellbygd

Dagens situasjon for delområdet

Delområdet Indre Jæren Fjellbygd tilsvarer kulturmiljø 58 i KDP. Delområdet er preget av kupert åsterreng og det meste av dagens bosetting følger regionens sprekedaler, og ligger helst noe nedi dalbunnene. Mye av dagens bosetting skyldes et opphav i små eldre og spredtliggende gårdsbruk og eksisterende E39 følger den trange dalbunnen (Puschmann 2005:80).

Vann og vassdrag er et markant element i landskapet. Flere steder kan slike vann ligge ganske tett, og er da forbundet gjennom korte elve- og bekkeløp. Mellom Nordlivatnet og Hadvardshølen er det registrert et ålefangstanlegg på Kyllingstad 1 (id 265680).

Figur 6-42 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-10 Vernestatus delområde 9

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse i Askeladden	Datering	Vernetype
9 Indre Jæren Fjellbygd	Gjesdal (1122)	265680 Kyllingstad 1	Større ålefangstanlegg mellom Nordlivatnet og Hadvarshølen. Flere oppmuringer/ledemurer, mulige vadesteder og oppsamlingskulper er synlig	Førreformatorisk tid, skriftlige kilder nevner at det ble fanget ål på Kyllingstad på midten av 1600-tallet.	Automatisk fredet, men kunnskapsgrunnlaget er mangelfullt. Innenfor prosjektet Arkeologi på nye veier er det oppnådd enighet om dispensasjon fra kml for dette kulturminnet. Avbøtende tiltak vil være bidrag til bedre kunnskap om status og utbredelse av tilsvarende anlegg i regionen.
		265920 Kyllingstad 2	Bogastelle	Førreformatorisk	Automatisk fredet kulturminne
		265939 Kyllingstad 3	Anlegget ble nøyere undersøkt våren 2020 av Stavanger Maritime Museum, Arkeologisk Museum og Rogaland fylkeskommune.	Nyere tid	Ikke fredet

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse i Askeladden	Datering	Vernetype
			Funn av trevirke med jernelementer i, gjør at anlegget vurderes som moderne og status ble endret til Ikke fredet.		
		266692 Kyllingstad 4	Mulig gravhaug som ligger på toppen av Pigghammeren. Strukturen måler ca. 3 meter i diameter. Fra gravhaugen er det utsikt i alle retninger. En fordypning er synlig midt i strukturen. En håndgravd sjakt ble gravd tvers over strukturen og en kullprøve tatt fra sjaktprofilen. Materiale fra prøven ble radiokarbondatert til 574-657 e.Kr.	Merovingertid 574-657 e.kr.	Automatisk fredet
		263177 Haraland 1	Større aktivitetsområde basert på 3 funnførende sjakter med totalt 31 mulige strukturer. Blant sikre strukturer er det kullgrop, en større steinstreng av uklar definisjon og rest av dyrkningsflate. Mange strukturer er uklare av definisjon, men flere er meget like hverandre i utseende og størrelse. Området tolkes som et aktivitetsområde, som trolig har sammenheng med kullgropen. Området preges av et meget hellende terreng, mens strukturene ligger på et flatere parti. Strukturene, med noen få unntak, avgrenser seg til innenfor/øst for steinstrengen slik at denne lager en naturlig avgrensning for dem. På utsiden/vestsiden er det rest av dyrkningslag. Lokaliteten er påvist i forbindelse med Arkeologi på nye veier, og utgjør lokalitet 8 under	Førromersk tid og jernalder	Automatisk fredet
		265544 Haraland 3	Bosetning- og aktivitetsområde		Automatisk fredet. Frigitt, kan fjernes.
		265598 Haraland 6	Steingjerde som ble registrert under overflaterregistrering av et beite/utmarksområde i forbindelse med E39 Arkeologi på nye veier, deltrase Ålgård-Lyngdal.	Jernalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse i Askeladden	Datering	Vernetyp
			Vernestatus og datering er foreløpig uavklart.		
		265600 Haraland 7	Steingjerde		Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265601 Haraland 8	Steingjerde	Uavklart	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20.
		265604 Haraland 9	Bogastelle	Uavklart	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265614 Haraland 10	Steinkonstruksjon	Uavklart	Automatisk fredet
		265617 Haraland 11	Steingjerde	Uavklart	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20.
		265620 Haraland 12	Bogastelle	Uavklart	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265622 Haraland 13	Bogastelle	Uavklart	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265626 Haraland 14	Steingjerde	Uavklart	Automatisk fredet
		265629 Haraland 15	Steingjerde	Uavklart	Automatisk fredet
		265630 Haraland 16	Røys	Uavklart	Automatisk fredet
		265633 Haraland 17	Driftelege	Jernalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20.
		1122-0111-008	Utløe - revet	1900-tallet, første kvartal	Grå trekant
		1122-0111-009	Bolighus – Tøge/Tøgje	1800-tallet, tredje kvartal	Grå trekant
		1122-0111-010	Ruin etter husmannsplass/ bolig Kyllingstad	1800-tallet	Grå trekant

Figur 6-43 Ålefangstanlegget på Kyllingstad. Kilde: Gjesdal Bygdebok 1800-1870 (1989: 134-135).

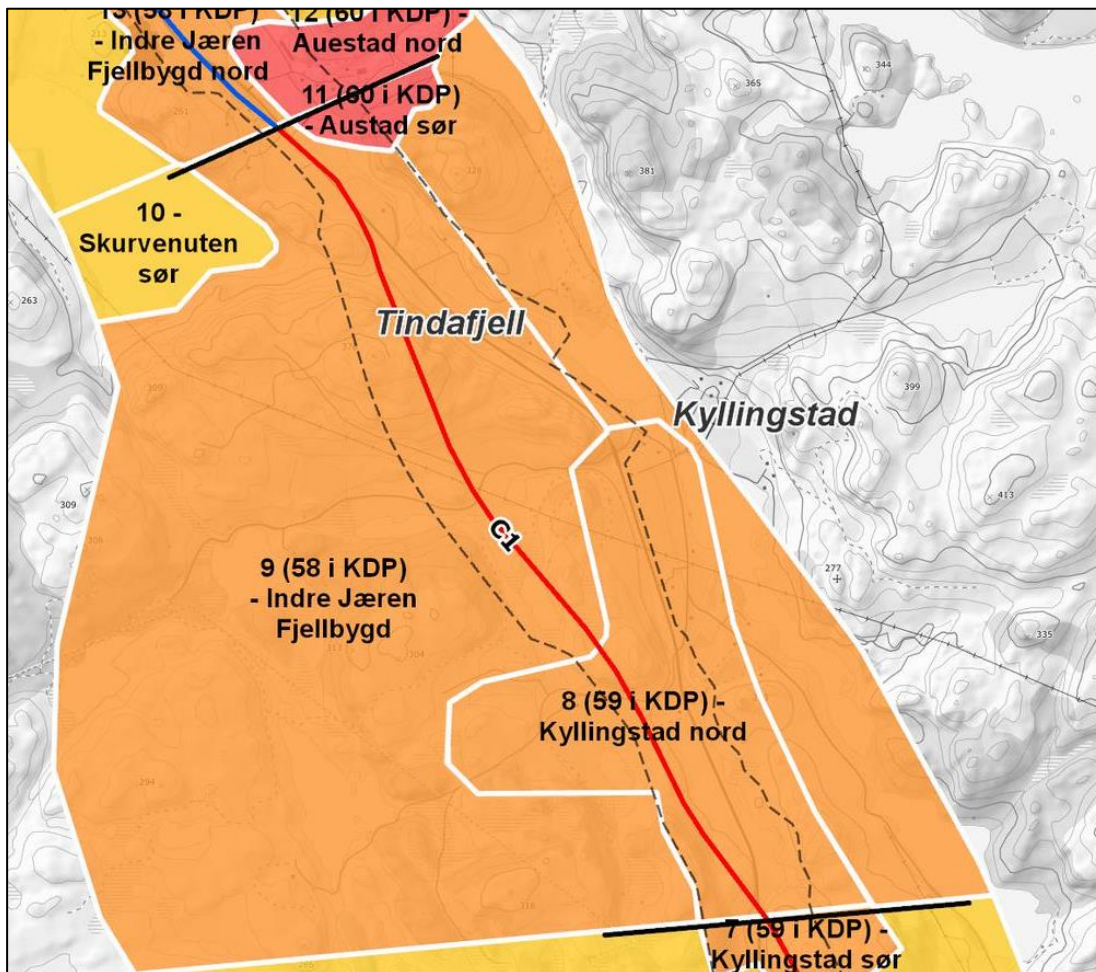
Vurdering av verdi

Delområdet er vurdert å ha middels kulturhistorisk verdi. Det er de arkeologiske kulturminnene som dominerer innenfor delområdet.

Innenfor delområdet finnes det ingen registrerte stående SERFRAK-bygg, men det skal finnes rester av en utløe, vest for ålefangstanlegget, og en ruin etter en eldre husmannsplass ved foten av Tøgjefjellet, nordøst i delområdet. I tillegg er det registrert rester etter et bolighus like sørøst for denne. Sistnevnte dreier seg trolig om et svært ombygd bolighus. Den tidligere husmannsplassen ved Tøgje representerer en kulturminnekategori som tidligere var et vanlig innslag i kulturlandskapet. Delområdet knyttet seg derfor til kunnskapsverdi, og underverdiene representativ – sjeldenhet.

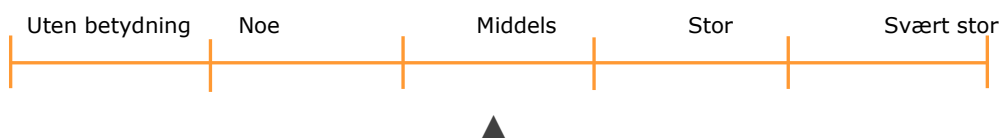
Området er stort i utstrekning og innehar liten opplevelsesverdi, men noe større kunnskapsverdi.

Det er gitt dispensasjon for lokalitetene Haraland 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 17 i forbindelse med prosjektet Arkeologi på nye veier. Kyllingstad 2, 3 og 4 og Haraland 1, 10, 14, 15 og 16 er med i verdisettingen av området. Øvrige lokaliteter er utelatt.

Figur 6-44 Verdikart, delområde 9.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

Vurdering av påvirkning

I delområdet vil trasé for ny E39 føres i retning sørøst til nordvest over fjellpartiet vest for dagens E39. Ny vei føres øst for vannet Polltjørna og vest for fjellpartiet Nunspigjen, for så videre å bli lagt i bro over Nordlivatnet/Hadvarshølen før veien føres i tunnel gjennom Tindafjellet.

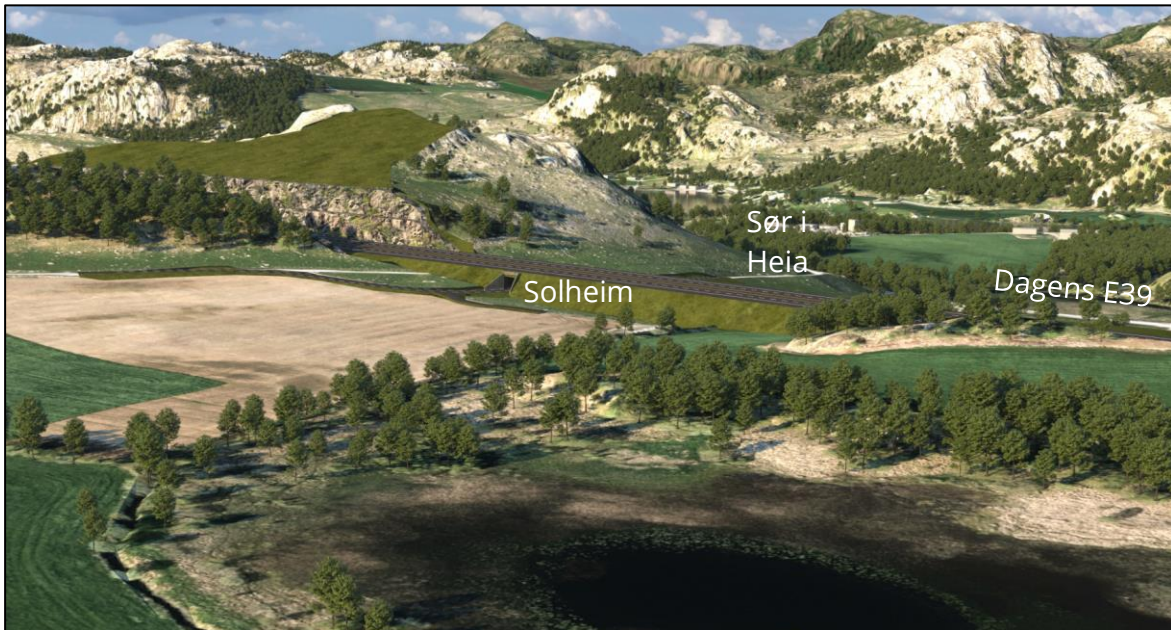
Trasé for ny E39 vil påvirke flere kjente automatisk fredete kulturminner. Haraland 3 er allerede frigitt og kan fjernes. Det er innvilget dispensasjon med vilkår til inngrep i Haraland 6, 7, 8, 9, 11, 12, 13 og 17. Disse lokalitetene vektes ikke.

Innenfor prosjektet Arkeologi på nye veier er det oppnådd enighet om at det kan gis dispensasjon for lokaliteten Kyllingstad 1 (id 265680), på nærmere fastsatte vilkår.

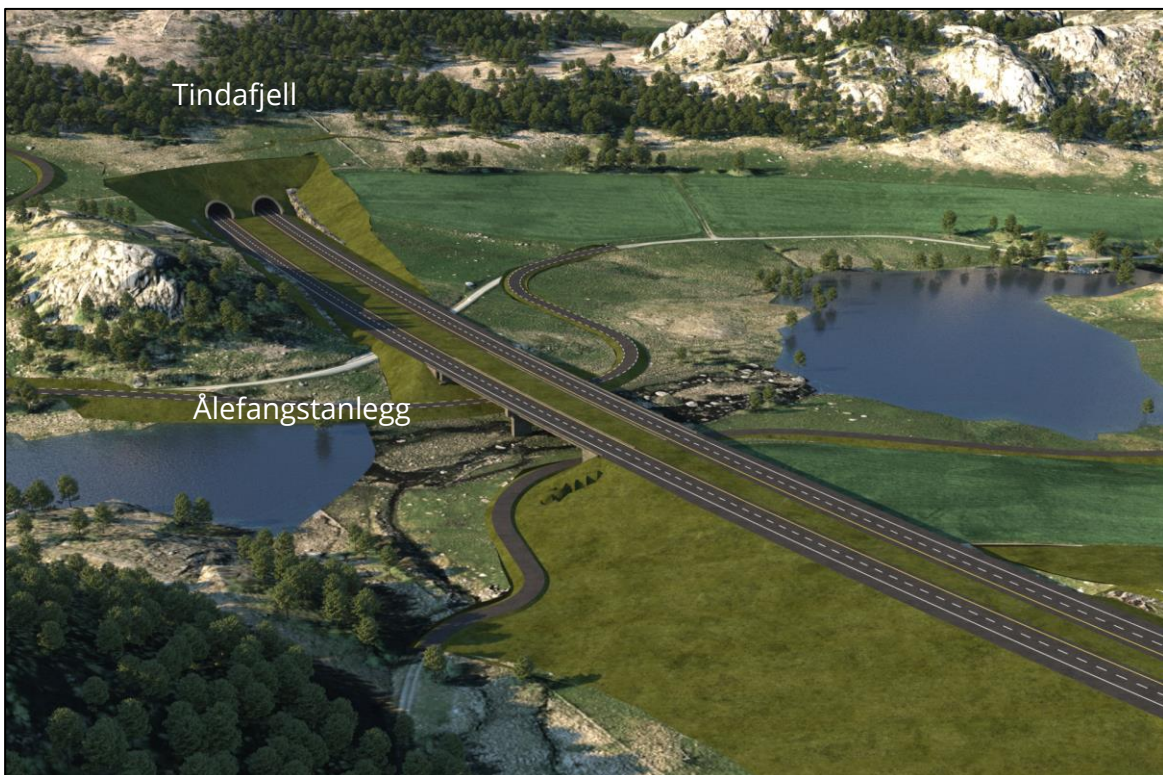
I likhet med delområde 8 vil tiltaket i liten grad påvirke nyere tids kulturminner, og enkelte steder vil det være en forbedring. Trasé for ny E39 legges med større avstand til plassen Tøgje enn dagens E39,

og nordre tunnelportal ved Tindafjell framstår lite synlig i det kulturhistoriske landskapet plassen ligger i. Dette vurderes som positivt.

Figur 6-45 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Figur 6-46 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Figur 6-47 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39

Figur 6-48 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

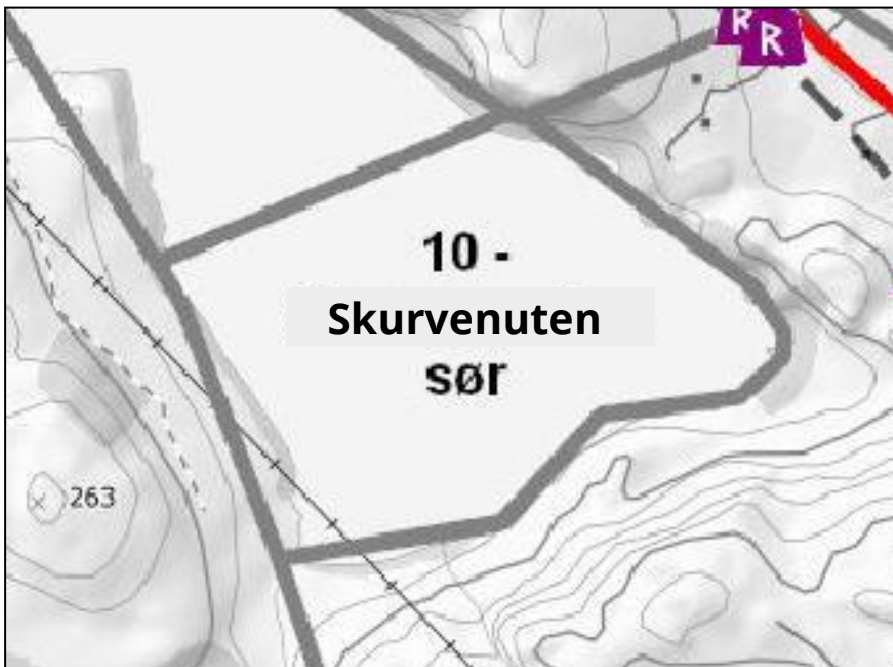
Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-) noe miljøskade.

6.3.3 Delområde 10 Skurvenuten Sør

Dagens situasjon for delområdet

Delområdet Skurvenuten Sør omfatter deler av drikkevannskilden Langavatnet. Landskapet rundt området er kupert, og sør og nord for området er det satt opp vindmøller. Det finnes ingen kjente kulturminner i delområdet.

Figur 6-49 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-11 Vernestatus delområde 10

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyp
10 Skurvenuten Sør	Gjesdal (1122)	Ingen kjente registrerte kulturminner			

Figur 6-50 Delområdet Skurvenuten Sør ligger innerst til høyre i dette bildet. Bildet er tatt fra Fv. 201 i sørgående retning. Kilde: Google Maps, 2019.

Vurdering av verdi

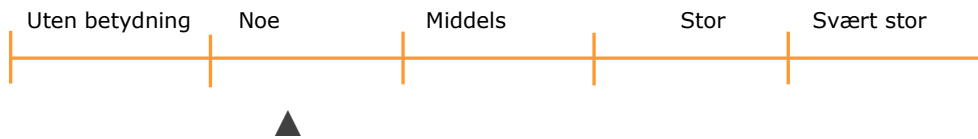
Delområdet Skurvenuten Sør er vurdert å ha noe kulturhistorisk verdi. Det er ingen kjente automatisk fredete kulturminner rundt i/ved delområdet, eller kjente registrerte bygg av verdi fra nyere tid. Likevel inngår Langavatnet i et overordnet kulturlandskap med stor tidsdybde, og dette medfører at delområdet er vurdert å ha noe verdi.

Figur 6-51 Verdikart, delområde 10.

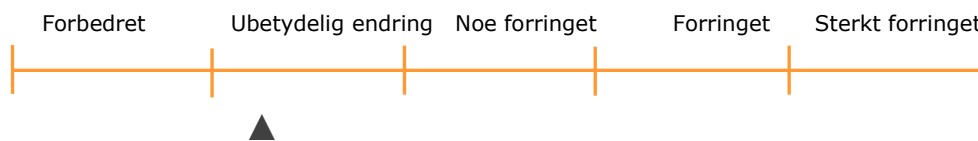
Verdi for delområdet er vurdert til å være: noe

Vurdering av påvirkning

Trasé for ny E39 legges øst for delområdet og medfører derfor ikke at området blir påvirket.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

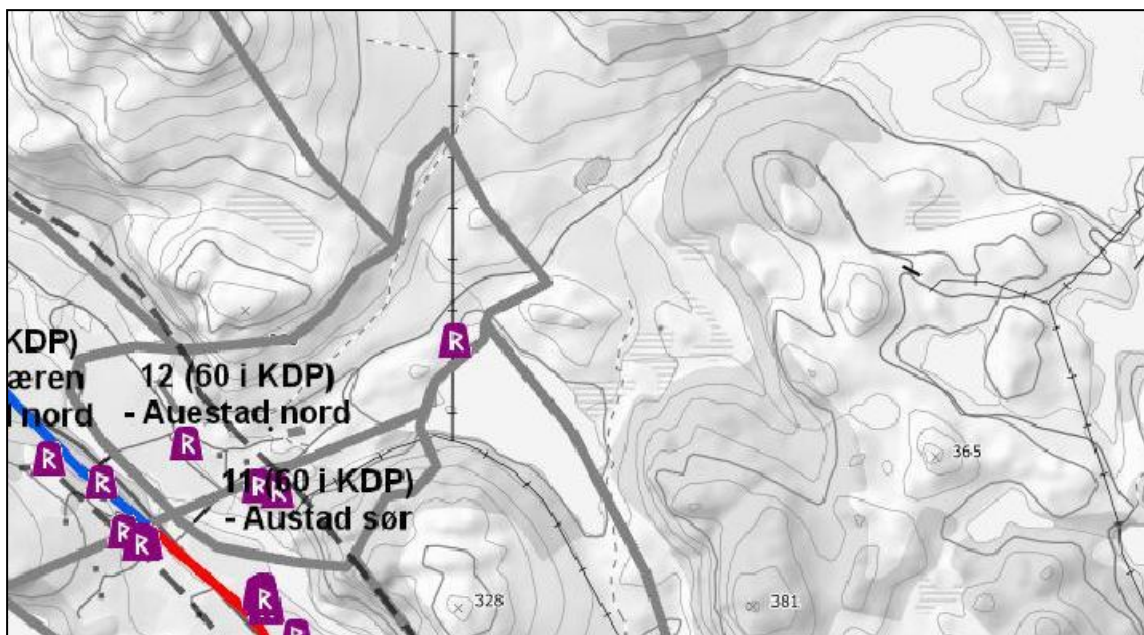
Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade.

6.3.4 Delområde 11 Auestad Sør

Dagens situasjon for delområdet

Kulturmiljø 60 i KDP er delt i skillet mellom delstrekning C og D og består av delområde 11 Auestad Sør og delområde 12 Auestad Nord. Delområde 11 består av deler av gårdsanlegget Auestad, med tilhørende utmark ved foten til Husafjellet, øst for dagen E39, og deler av vannet Hødl.

Figur 6-52 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-12 Vernestatus delområde 11

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyppe
11 Auestad Sør	Gjesdal (1122)	4430 Auestad	Gårdsanlegg. rydningsrøyser 3 m i d. og 0,2 m h. Gardfar som markerer skillet mellom tidligere dyrka og udyrka mark. Hustuft 3 x 5 m, orientert NØ-SV.	Jernalder	Automatisk fredet

Vurdering av verdi

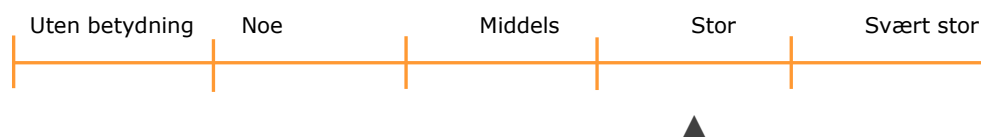
Delområdet er vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi, og innenfor området er det tre kjente automatisk fredete kulturminner. Nær dagens gårdstun på Auestad er det bevarte spor av en ødegård med tuft, gardfar og rydningsrøyser fra jernalder (id 4430), og kullgroper (id 24276-1, 34126-1).

Det er ikke registrert SEFRAK-bygg innenfor området, men Auestad gård vitner om gammel bosetning. Delområdet er vurdert til å ha stor kunnskapsverdi, middels opplevelsesverdi og bruksverdi.

Figur 6-53 Verdikart, delområde 11.

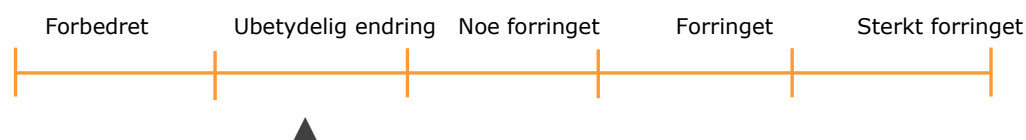
Verdi for delområdet er vurdert til å være: stor

Vurdering av påvirkning

Trasé for ny E39 føres ikke gjennom delområdet, men i retning nordvest og parallelt med eksisterende E39. Delområdet blir derfor ikke påvirket.

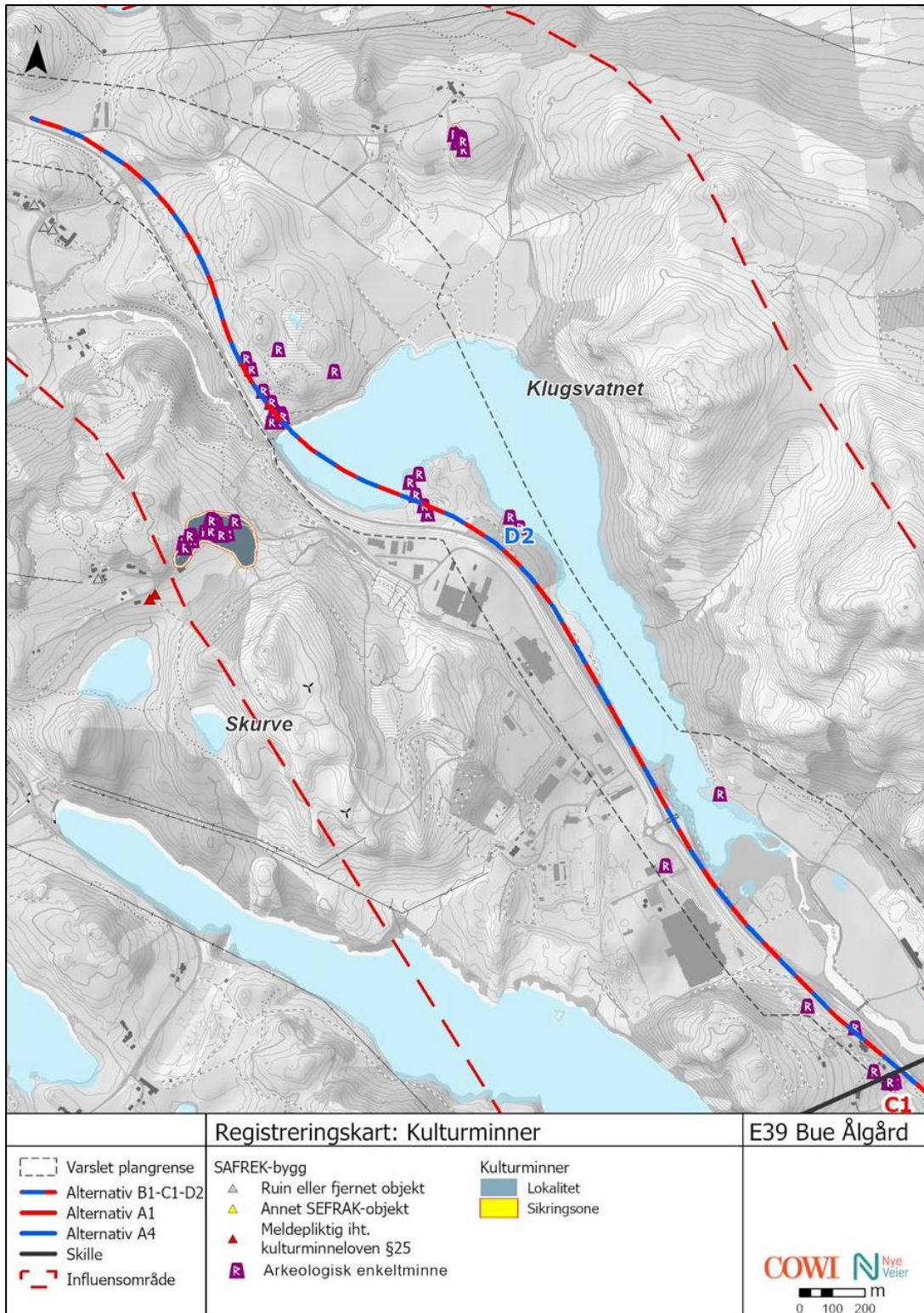
Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått stor verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade.

6.4 Delstrekning D

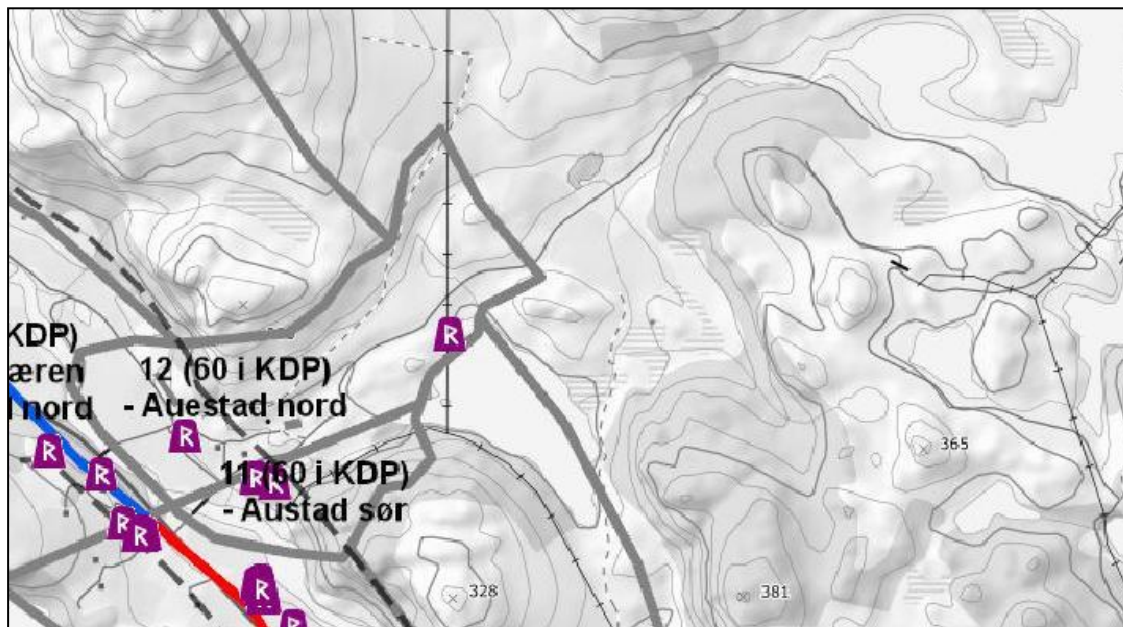
Figur 6-54 Registreringskart, delstrekning D.

6.4.1 Delområde 12 Auestad Nord

Dagens situasjon for delområdet

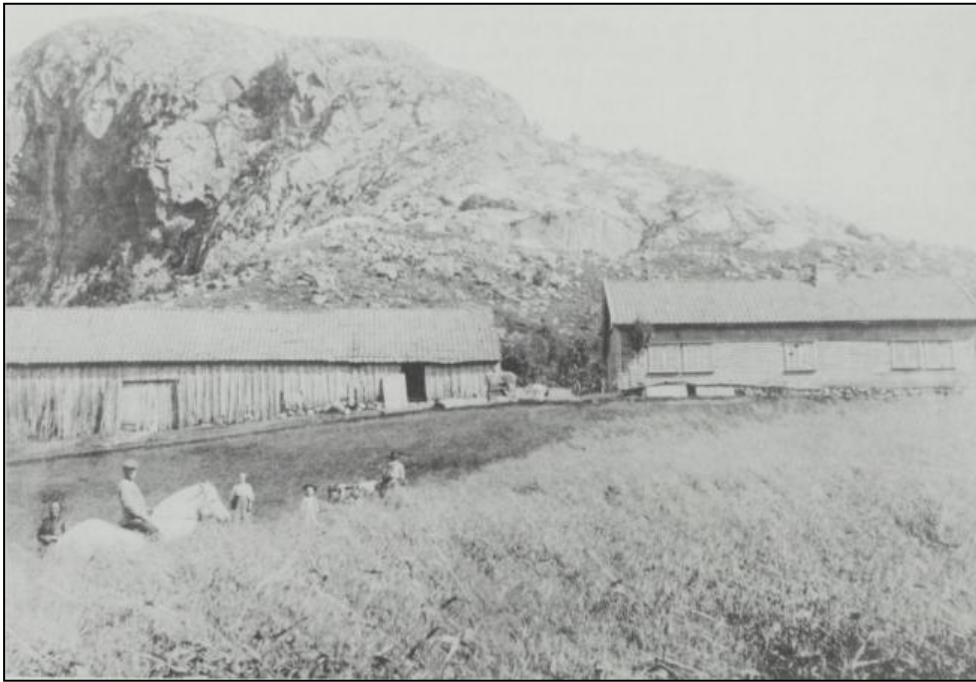
Delområde 12 Auestad Nord utgjør deler av kulturmiljø 60 i KDP og består av gården Auestad med omkringliggende kulturlandskap. Området ligger ved foten av Husafjellet, på tvers av elva Hødl. Ved foten av fjellet, ved gården, er det etablert et grusuttak. Kulturlandskapet er relativt uberørt fra Auestad gård, mot Selstjørna. Dagens E39 går på den andre siden av Hødl og følger denne.

Figur 6-55 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-13 Vernestatus delområde 12

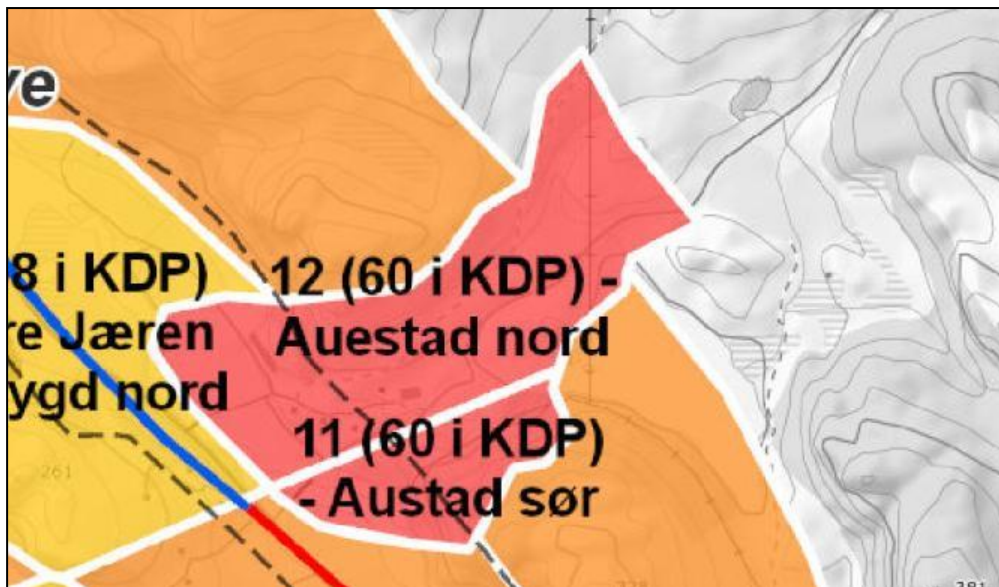
Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
12 Auestad Nord	Gjesdal (1122)	71822 Auestad	Feltet består av minst 8 rydningsrøyser lagt i stein. Klart markert og godt synlig.. D. 3-6 m, h. 0,4-0,8 m.	Jernalder Yngre jernalder – middelalder	Automatisk fredet
		44167-1 Auestad	Løsfunn. Oldfunn. Firesidig uregelmessig køllehode av kleberstein m/skafthull, 5,8 x 5,2 cm.	Jernalder	Uavklart
		24276-1 Auestad	Kullmile. Klart markert, lett synlig. Rundt mila unntatt i N-kant er det en voll br. ca. 1 m, h. ca0,3 m. Graskledd. Prøvestikk	Yngre jernalder - middelalder	Automatisk fredet
		34126-1 Auestad	Kullframstillingsanlegg. Klart markert. Rundt mila er det en svak forhøyning med noen steiner. Ligger om lag 130 meter fra driftsbygning.	Yngre jernalder - middelalder	Automatisk fredet
		263116-0 Auestad	Mulig hustuft, evt. innhegning av stein	Påvist på LIDAR, trenger kontrollregistrering.	Uavklart

Figur 6-56 Auestad-gården slik den framsto da bildet ble tatt i 1905. Kilde: Gjesdal bygdebok II, 1989: 168.

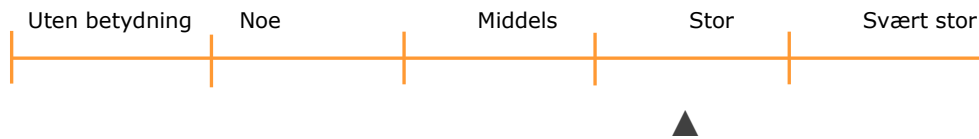
Vurdering av verdi

Delområdet Auestad Nord er vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Nær dagens gårdstun på Auestad er det bevarte spor av en ødegård med tuft, gardfar og rydningsrøyser fra jernalder. Det finnes rydningsrøyser fra jernalder og middelalder (id 71822).

Figur 6-57 Verdikart, delområde 12.

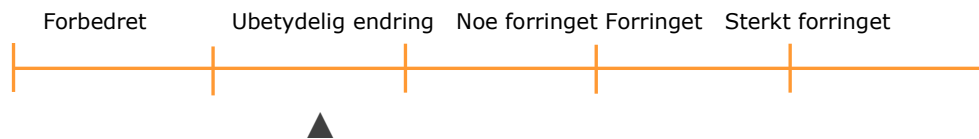
Verdi for delområdet er vurdert til å være: stor

Vurdering av påvirkning

Ny E39 føres ikke gjennom delområdet, men i retning nordvest og parallelt med eksisterende E39. Ny trase påvirker ikke delområdet.

Tiltakets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: ubetydelig endring

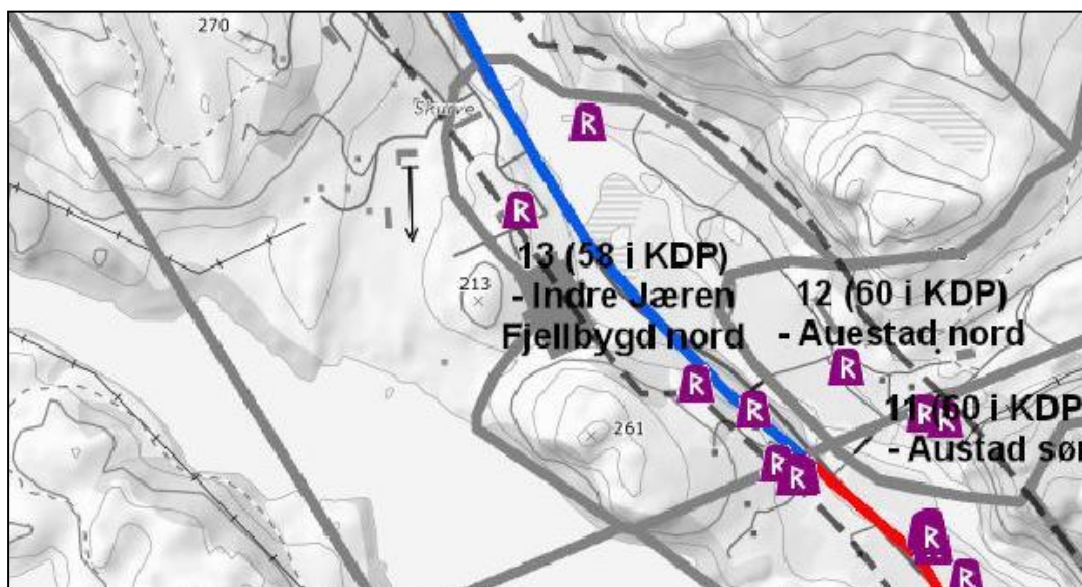
Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått stor verdi og påvirkning er ubetydelig endring. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (0), ubetydelig miljøskade.

6.4.2 Delområde 13 Indre Jæren Fjellbygd Nord

Dagens situasjon for delområdet

Delområdet Indre Jæren Fjellbygd Nord omfatter kulturmiljø 58 i KDP. Delområdet ligger i et tidligere tradisjonelt jordbrukslandskap som har blitt transformert til Skurve næringsområde, som i dag består av næringsbebyggelse, veier, parkeringsplasser med videre. Skurve er et viktig nærings- og industriområde for Gjesdal kommune. Det er registrert flere kulturminner innenfor dette området, blant annet deler av hulvei (id 265594 og 265596), et større aktivitetsområde ved Haraland 1 (id 263177, og dyrkningsspor på Haraland 2 (id 263202). Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner.

Figur 6-58 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

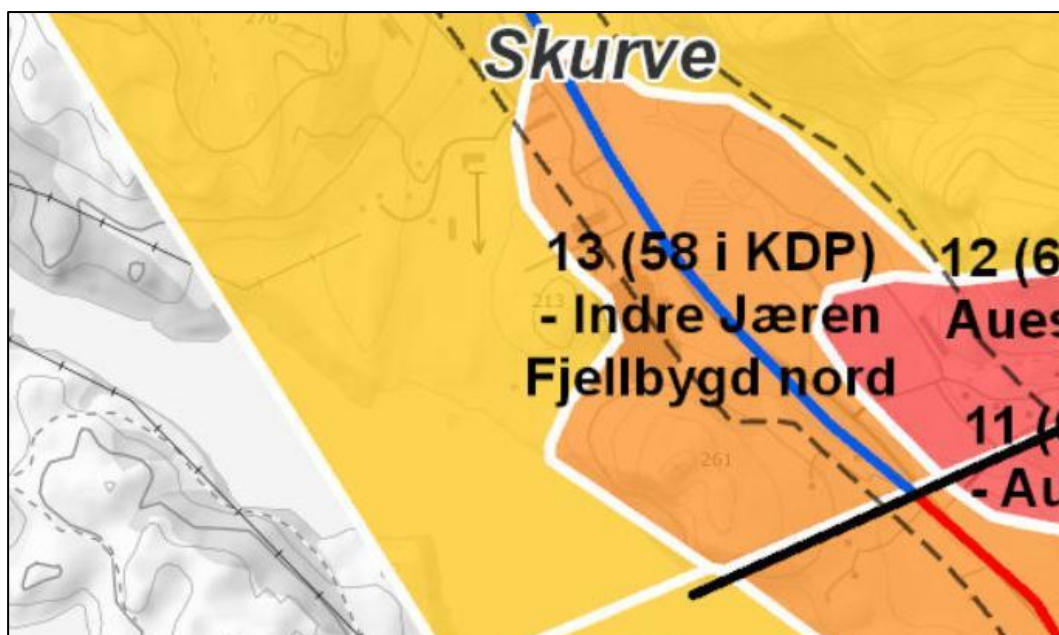
Tabell 6-14 Vernestatus delområde 13

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetyppe
13 Indre Jæren Fjellbygd Nord	Gjesdal (1122)	263202 Haraland 2	Dyrkningsflate. Enfaset dyrkningslag på toppen av en bratt bakke. Trolig forsetter dyrkningslaget videre mot vest og kanskje noe mot nord, men mot nord er terrenget brattere og det ble derfor besluttet å ikke undersøke den delen. Dyrkningslaget forsvinner ellers i de bratteste partiene. Det ble tatt ut prøver fra dyrkningslaget. Dyrkningslaget kan ha en sammenheng med nærliggende lokalitet, Id 263177, men det ble ikke observert noen strukturer eller dyrkningsspor mellom de to lokalitetene.	Romertid 22-170 e.kr.	Automatisk fredet
		265594 Haraland 4	Hulvei (vandrerute). Del av hulvei registrert under overflaterregistrering i forbindelse med E39 Arkeologi på nye veier, deltrase Ålgård-Lyngdal. Hulveien ligger i en skråning i beite/utmark, like sør-vest for dagens E39. Den måler ca. 43 meter i lengde, ca 1 meter på det bredeste og går oppover åssiden fra sør-øst mot nord-vest. Sannsynligvis er denne hulveien del av samme hulvei som lokalitet Haraland 5 og en hulvei som tidligere har blitt registrert (og så fjernet) på industriområdet Skurve (ID 216007).	Jernalder	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265596 Haraland 5	Hulvei (vandrerute). Del av hulvei registrert under overflaterregistrering i forbindelse med E39 Arkeologi på nye veier, deltrase Ålgård-Lyngdal. Hulveien i en skogkledd skråning i beite/utmark, like sør-vest for dagens E39. Den måler ca. 88 meter i lengde, er ca. 1 meter bred og strekker seg oppover åssiden fra sør-øst mot nord-vest. Sannsynligvis er denne hulveien del av samme hulvei som lokalitet Haraland 4 og en hulvei som tidligere har blitt registrert (og så fjernet) på industriområdet Skurve (ID 216007).	Jernalder	Uavklart
		263174-0 Auestad	Steinalderlokalitet påvist ved prøvestikking. Lokaliteten er basert på 3 positive stikk med totalt 5 funn. Ett mulig mikroflekkefragment, ellers avslag uten diagnostiske spor. Lokaliteten ligger på en forhøyning på et nes på østsiden av den sørlige delen av Klugsvatnet. I nord og øst stiger terrenget opp mot fjellveggen. Det er god utsikt fra lokaliteten mot nord, vest og sør.	Steinalder	Automatisk fredet
		216007-1 Skurve	Ridevei/ hulvei som går langs traseen til E39 i ca. N-S retning. Starter i sør på flatmark hvor den blir brukt som traktorvei. Går nordover og nord vestover i hellende terreng med beitemark, her er veien tydelig markert og inntil 4m bred i ytre mål, Enkelte partier er ødelagt. På toppen av bakken er det en del blokkmark, og veien blir her mer tilgrodd og dårligere markert. Siste del av veien heller nedover mot nord, og blir mer uklart markert ettersom den går inn i fuktig heiområde. Hulveiens alder er usikker, den ligger mellom to gårdsanlegg fra jernalder (id 64633 og id 4430), og kan således være en gammel ferdselsåre mellom disse. Fordi hulveien ligger langs dagens E39 er den sannsynligvis blitt brukt som ferdselsåre også opp i nyere tid, noe som gjør datering av den vanskelig.	Førreformatorisk	Fjernet

			Kullprøve ble tatt ut i forbindelse med kontroll i 2006, men resultatene er ikke dokumentert. Hulveien er i dag fjernet, og området er nedbygd av industri.	

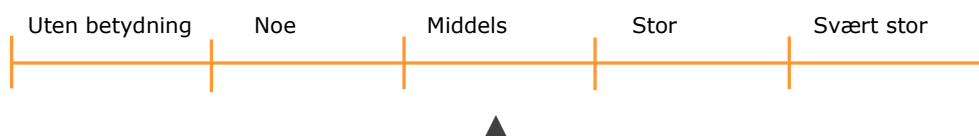
Vurdering av verdi

Delområdet Indre Jæren Fjellbygd Nord er vurdert å ha middels kulturhistorisk verdi. Dalføret har tidligere særmerket seg med få verdier i Gjesdal kommunes kulturminneplan, men under registreringene i 2019 ble det funnet flere automatisk fredete kulturminner i form av dyrkningsflater Haraland 2 (id 263202), steinalderlokalitet Auestad (id 263174-0) og hulveisystemer Haraland 4 og 5 og Skurve (id 216007-1, 265594 og 265596). Det er gitt dispensasjon for Haraland 4, og lokalitet Skurve er allerede fjernet. Disse er ikke en del av verdisetningen for delområde 13.

Figur 6-59 Verdikart, delområde 13.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: middels

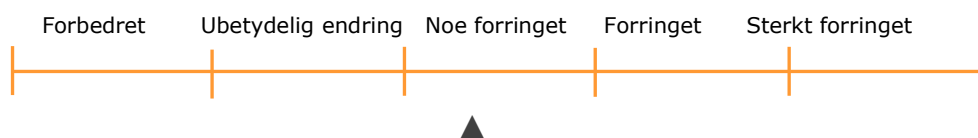
Vurdering av påvirkning

I sør er trasé for ny E39 lagt vest for dagens E39 innenfor delområdet. I nord er ny trasé for ny E39 lagt i samme trasé som dagens E39 for å kunne benytte dagens toplanskryss på Skurve. På deler av strekningen må derfor eksisterende E39 legges om og parallelt med ny E39. Ny trase og omlagt sideveinett vil påvirke flere automatisk fredete kulturminner, spesielt hulveissystemet ved Haraland.

Figur 6-60 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått middels verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

6.4.3 Delområde 14 Skurvenuten - Fitjanuten

Dagens situasjon for delområdet

Dagens E39 følger Klugsvatnet og ligger øst for industriområdet på Skurve. Mellom dagens E39 og Klugsvatnet ligger Måganeset. På østsiden av Klugsvatnet ligger fjellet Fitjanuten. Utstikkeren Måganeset ligger nokså uberørt i dag, med E39 trukket tilbake, langs vannet.

Innenfor delområdet er det ikke registrert nyere tids kulturminner.

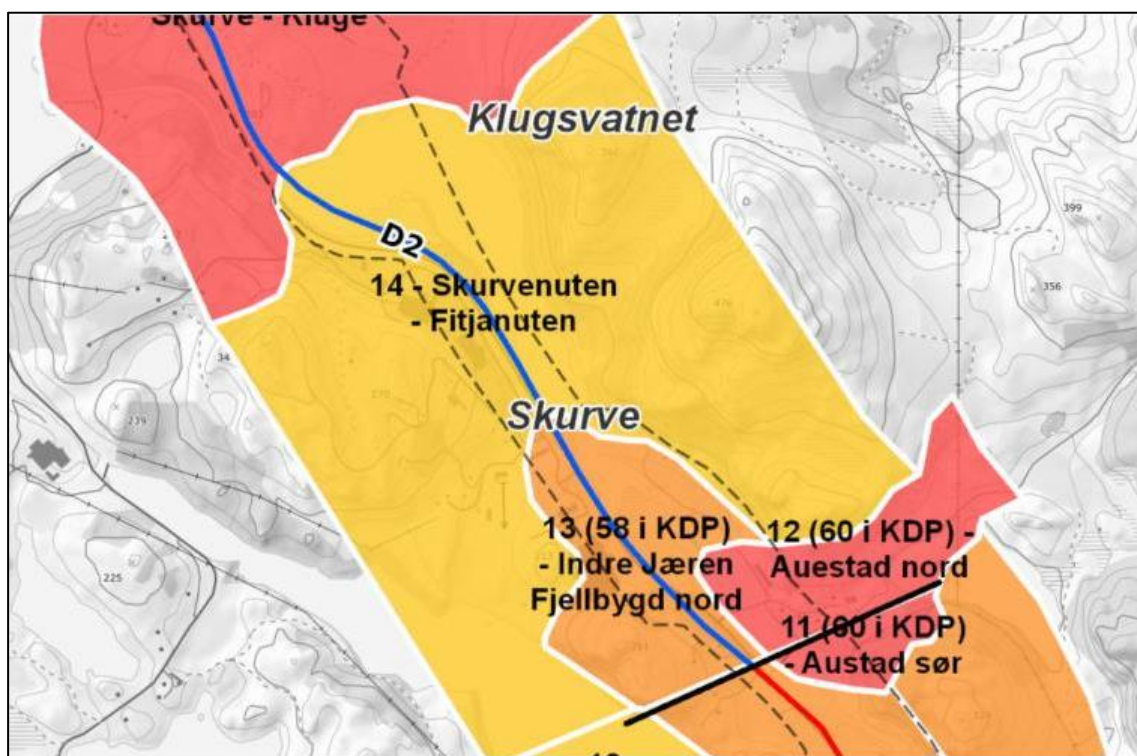
Figur 6-61 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

Tabell 6-15 Vernestatus delområde 14

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
14 Skurvenuten - Fitjanuten	Gjesdal (1122)	260567-0 Måganeset 1	Steinalderlokalitet på høyde ned mot vannet som ble påvist ved prøvestikking.	Steinalder	Automatisk fredet.
		260568-0 Måganeset 2	Steinalderlokalitet på flate ned mot vannet.	Steinalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.
		260569-0 Måganeset 3	Steinalderlokalitet ved vannet.	Steinalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.
		264210-0 Måganeset 4	Steinalderlokalitet.	Yngre steinalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265687-0 Måganeset 5	Steinalderlokalitet.	Yngre steinalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.
		265688-0 Måganeset 6	Steinalderlokalitet.	Yngre steinalder	Automatisk fredet. Dispensasjon innvilget.
		265813-0 Måganeset 7	Løsfunn steinalder.	Steinalder	Ikke fredet.

Vurdering av verdi

Delområdet Skurvenuten - Fitjanuten er vurdert å ha noe kulturhistorisk verdi. Siden enkelte av lokalitetene på Måganeset er ferdig undersøkt, vil de ikke verdisettes eller være en del av vurderingsgrunnlaget.

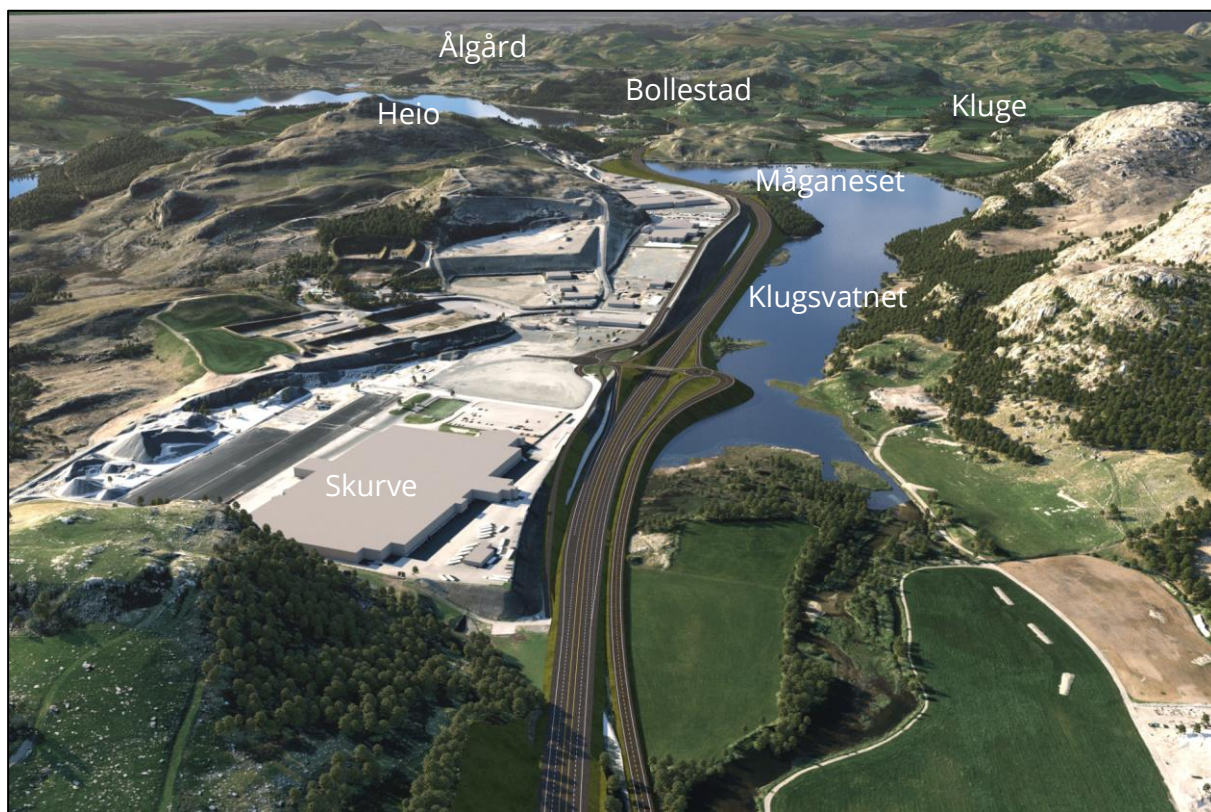
Figur 6-62 Verdikart, delområde 14.

Verdi for delområdet er vurdert til å være: noe

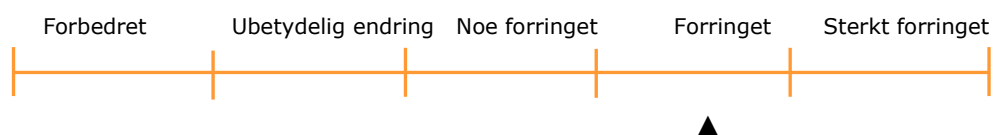
Vurdering av påvirkning

Ny E39 følger dagens E39 fram til Klugsvatnet. Videre nordover legges ny E39 øst for og langs kanten av dagens E39, på vestsiden av Måganeset, og deretter på fylling med en mindre konstruksjon ved utløpet av Klugsvatnet. Det er regulert et mulig tilretteleggingsareal for nydyrking for landbruk mellom eksisterende og nye E39 på deler av strekningen der denne ligger på fylling i Klugsvatnet. Landskapet er sårbart for arealendringer, og kulturlandskapet vil bli endret i forhold til dagens situasjon.

Figur 6-63 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: forringet

Konsekvenser av tiltaket

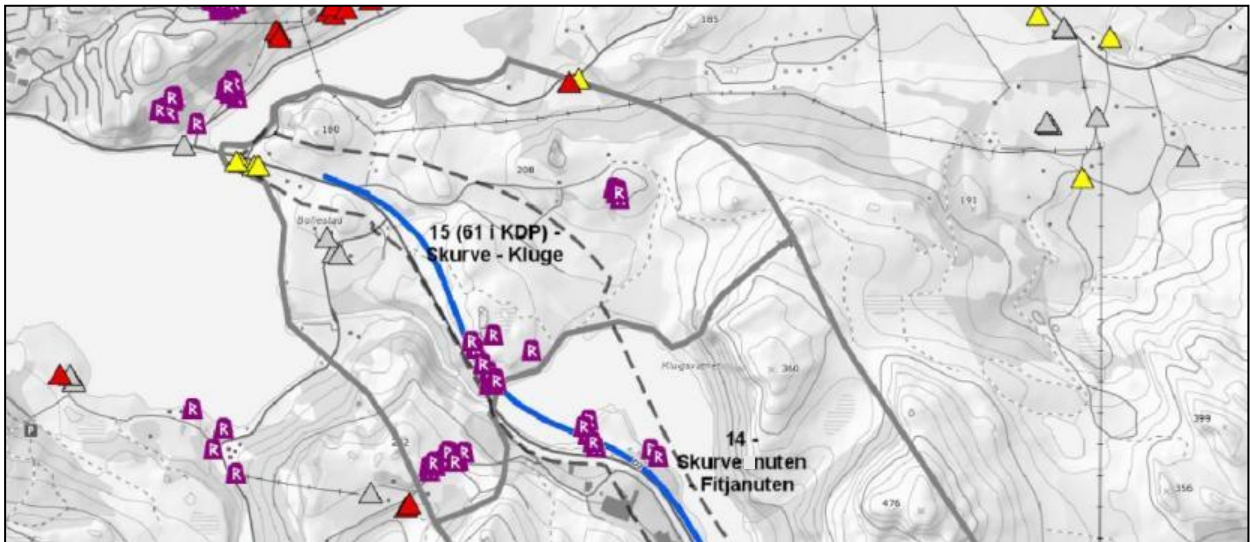
Delområdet har fått noe verdi og påvirkning er forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), noe miljøskade.

6.4.4 Delområde 15 Skurve - Kluge

Dagens situasjon for delområdet

Delområdet Skurve – Kluge inngår i kulturmiljø 61 i KDP. Delområdet strekker seg fra enden av Klugsvatnet i sør og til Bollestad i nord, med noe utstrekning i kulturlandskapet i retning sør/sørvest mot Skurve og i retning nord/nordøst mot Kluge. Delområdet er det nordligste innenfor plan- og influensområdet, og grenser i nord til Limavatnet og Edlandsvatnet. Dagens E39 krysser delområdet i nordgående – sørgående retning.

Figur 6-64 Registreringskart med delområdet i mørkegrå linje.

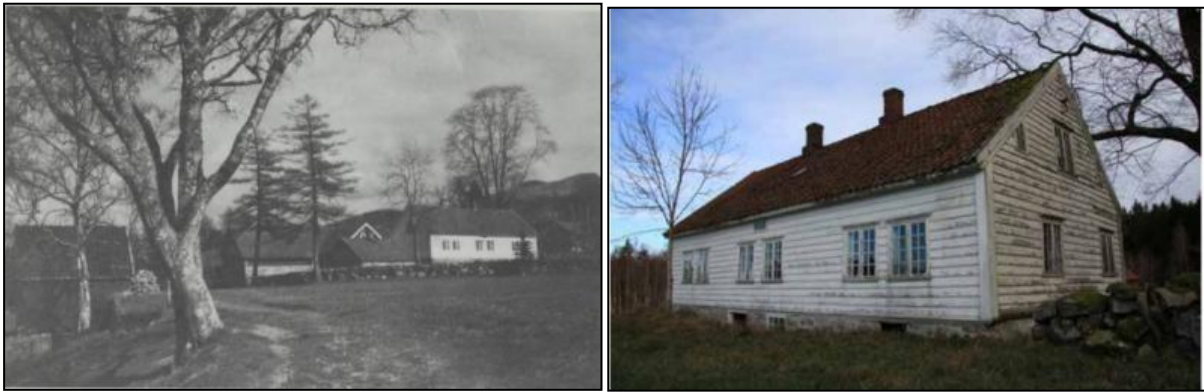
Tabell 6-16 Vernestatus delområde 15

Delområde	Kommune	Kulturminne ID: BygningID:	Beskrivelse fra Askeladden	Datering	Vernetype
15 Skurve - Kluge	Gjesdal (1122)	265636-0 Bollestad 1	Del av hulvei.	Jernalder	Uavklart
		265639-0 Bollestad 2	Del av hulvei. Hulveien ligger i et beite/utmarksområde øst for dagens E39, og vises som en svakt synlig nedsenkning i en gressdekket skråning, nord for Klugsvatnet. Flere seksjoner av hulveier har blitt registrert på dette området, og denne seksjonen kan være en del av samme vei som de andre. Denne hulveidelen er 41 meter lang og ca. 1,3 meter bred.	Jernalder	Uavklart
		265642-0 Bollestad 3	Del av hulvei	Jernalder	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265644-0 Bollestad 4	Del av hulvei	Jernalder	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
		265645-0 Bollestad 5	Bogastelle, fangstlokalitet. På grunn av sporene etter moderne inngrep på flere av steinene i bogastellet har det blitt tolket som moderne.	Uviss	Ikke fredet
		265646-0 Bollestad 6	Bogastelle, fangstlokalitet.	C14 datert til 56-217 e.Kr, men noe usikker datering. Jernalder	Automatisk fredet. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20

	265648-0 Bollestad 7	Bogastelle.	Jernalder. C14 datering til 754-411 f.Kr	Automatisk fredet Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
	265650-0 Bollestad 8	Hesteskoformet bogastelle	Romertid. C14 datert til 130-260 e.Kr, prøven er noe usikker.	Automatisk fredet Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
	265651-0 Bollestad 9	Tuft, som settes i forbindelse med torvproduksjon.	Uviss, men sannsynlig typologisk datering til moderne tid.	Ikke fredet
	265652-0 Bollestad 10	Steingjerde	Jernalder	Uavklart. Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
	264206-0 Osabakkene 1	Steinalderlokalitet, bosetning. Funn av flint, blant annet flere flekkefragmenter.	Steinalder	Automatisk fredet
	64633 Heio	Anlegget består av 1 hustuft, 2 gravhauger, gardfar og minst 44 rydningsrøyser. Hustuften, de 2 gravhaugene, 4 rydningsrøyser og deler av gardfaret ligger på eiendommen til gnr. 3/4, resten på gnr. 3/3.	Jernalder	Automatisk fredet
	64630 Kollberget	Samlingen består av 3 gravhauger og 2 rydningsrøyser. De er klart markert og nokså godt synlige. De er runde. 2 er gresskledde med noe synlig stein.	Jernalder – middelalder	Automatisk fredet
	1122-0110-031 Kluge Nedre	Våningshus nordøst for planlagt ny E39.	Fra 1847	Rød SEFRAK Oppført i Gjesdal kulturminneplan, 2012 (kommunalt listeført).
	1122-0110-005 Vaula	Våningshus langs eksisterende E39	Fra etter 1850	Gul SEFRAK

Innenfor influensområdet ligger lokaliteten Heio (id 64633). Heio er et automatisk fredet kulturminne/gårdsanlegg og gravfelt, med innslag av kulturminner fra nyere tid. Det består av 1 hustuft, 2 gravhauger, gardfar og minst 44 rydningsrøyser og er datert til jernalder. Innenfor området er det også registrert en rekke arkeologiske kulturminner ved Bollestad/Osabakkane, på fjellpartiet rett nord for Klugsvatnet.

Det er flere SEFRAK-registrerte bygg (Vaula og Nedre Kluge), og steingarder og veifar i delområdet. Spesielt Nedre Kluge må trekkes fram som et autentisk og bevaringsverdig bygg. Bygningen er listet i Gjesdal kulturminneplan (Gjesdal kulturminneplan 2012: 24). Grunnform og eksteriør framstår autentiske.

Figur 6-65 T.v Nedre Kluge. Oppført i 1847, samtidig som ny bygdevei ble bygd. Kilde: Gjesdal bygdebok I 1989: 160. T.h. Kluge nedre i nyere tid. Kilde: Gjesdal kulturminneplan, 2012. Foto: Kulturkontoret

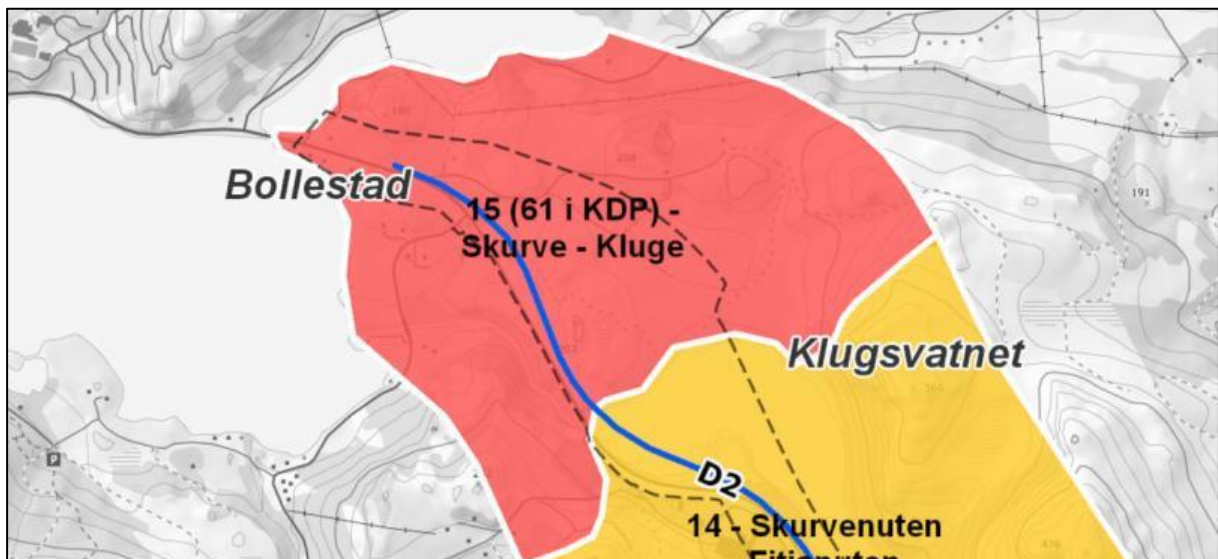

Figur 6-66 Klugsvatnet i 1934. Kilde: DigitaltMuseum.no

Vurdering av verdi

Delområdet Skurve – Kluge er vurdert å ha stor kulturhistorisk verdi. Innenfor delområde 15 ligger Heio, og steinalderlokaliteten Osabakkane (id 264206) og de mange lokalitetene på Bollestad, som er registrert i forbindelse med prosjektet Arkeologi på nye veier. Det er søkt om dispensasjon for lokalitetene Bollestad 3, 4, 6, 7, 8 og 10, mens lokalitet Bollestad 9 og 5 ikke er fredet. Disse lokalitetene vil ikke verdisettes, eller være en del av vurderingsgrunnlaget. Nedre Kluge ligger i influensområdet. Bygningen er ikke fredet, men innehar høy verneverdi.

Figur 6-67 Verdikart, delområde 15.

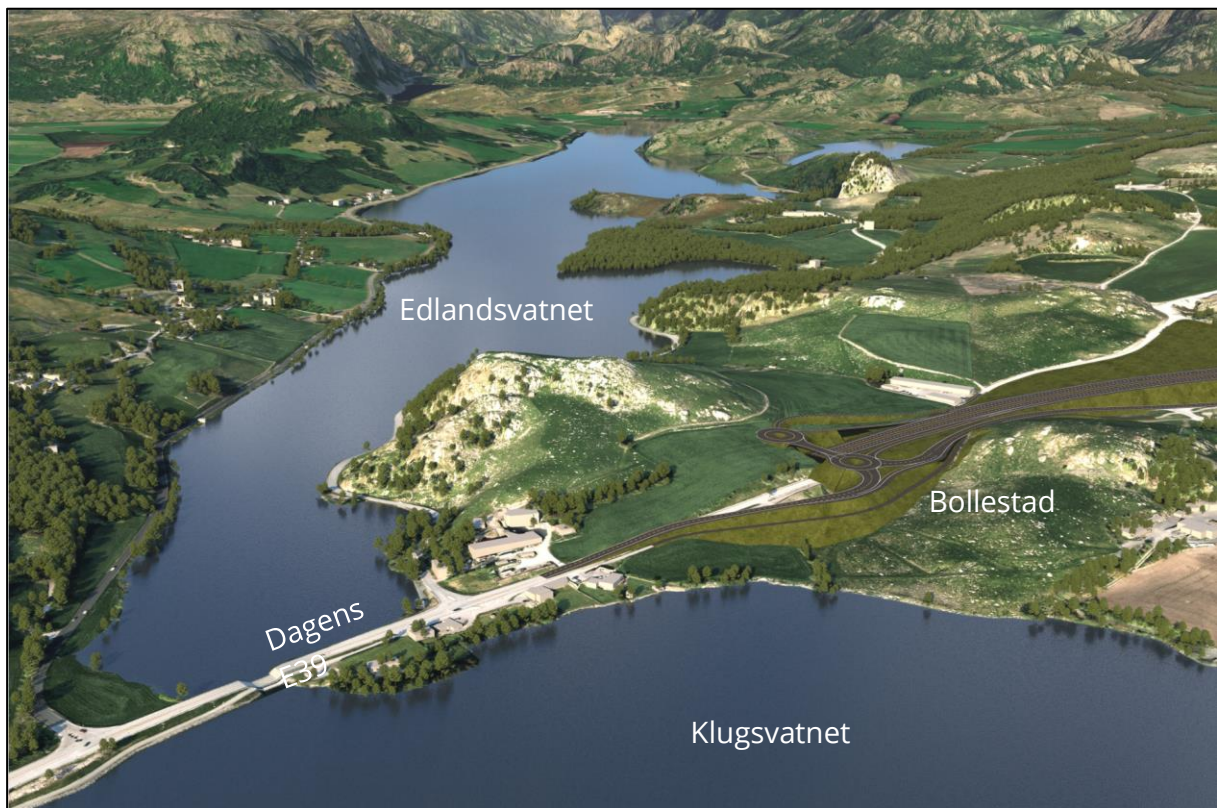
Verdi for delområdet er vurdert til å være: stor

Vurdering av påvirkning

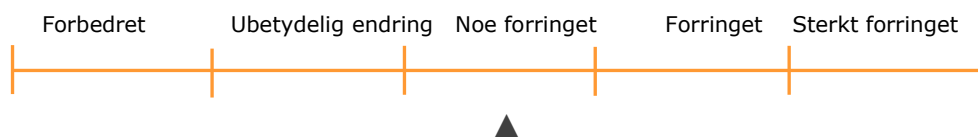
Fra Klugsvatnet legges ny E39 langs østsiden av eksisterende E39. Veien vil ligge i et tradisjonelt jordbrukslandskap. Trasè for ny E39 vil ha negativ påvirkning på opplevelsen av kulturminner og kulturlandskapet.

Kulturmiljøet på Heio er skånet for ny E39 siden lokaliteten ligger utenfor direkte påvirkning, i en avstand av om lag 300 meter. Det anses som positivt at lokaliteten ikke er direkte berørt. Den største konflikten med kulturlandskapet vil være skjæringer og fyllinger, og de store innvirkningene tiltaket har på landskapsrommet, og dette gir påvirkningsgraden. Nedre Kluge ligger i god avstand til ny E39, og vil bli skjermet av fjellpartiet ved Bollestad. Bygningen vurderes ikke å bli påvirket negativt.

Figur 6-68 Påvirkningsillustrasjon som viser ny E39 Bue - Ålgård.

Tiltaketets påvirkning på delområdet er vurdert til å være: noe forringet

Konsekvenser av tiltaket

Delområdet har fått stor verdi og påvirkning er noe forringet. Konsekvenser av tiltaket blir dermed: (-), betydelig miljøskade.

6.5 Konsekvenser i anleggsperioden

Alternativ A1/A4 (første delstrekning med to varianter), B1, C1 og D2 beskrives i dette kapitlet under ett.

Konsekvenser for kulturminner og kulturmiljøer i anleggsperioden er ikke permanente. Det vil si at de i beste fall er midlertidige, at de på kort sikt ikke vil etterlate seg synlige spor i landskapet eller medføre at kulturminner blir skadet eller fjernet. Anleggsperioden vil ofte medføre større belastning for kulturminner og kulturmiljøer enn det permanente anlegget, fordi anleggsområdet vil berøre et større areal enn ny E39. Flere kulturminner kan derfor bli direkte og visuelt berørt langs traseene. I dette tilfellet vil anleggs- og riggområdene ligge innenfor varslet planområde.

Midlertidige anleggsveier, masseuttak, masselagring, tipp- og riggområder som etableres i anleggsfasen, kan komme i direkte påvirkning med kulturminner i tiltaksområdet. Automatisk fredete kulturminner er mindre synlig i terrenget enn stående bygninger. Kjente automatisk fredete

kulturminner må derfor identifiseres og markeres med sikkerhetssone omkring, for å forhindre skade.

Ny E39 vil medføre konflikt med automatisk fredete kulturminner. Automatisk fredete kulturminner i traseen vil bli fjernet ved arkeologisk utgravninger. Kunnskapsverdien som framkommer på denne måten vil være avbøtende tiltak.

Gjennom Arkeologi på nye veier er det allerede på dette nivået skissert en liste over lokaliteter som det bør søke dispensasjon for, og lokaliteter som det allerede er søkt om dispensasjon for og lokaliteter som er ferdig utgravd.

Tabell 6-17 I forbindelse med Arkeologi på nye veier er det innvilget dispensasjon for flere lokaliteter, og at det er en rekke lokaliteter som det anbefales å søke dispensasjon om. Tabellen tar utgangspunkt i data som foreligger pr. 9. juni 2020.

Lokalitet	Askeladden-ID	Type lokalitet	Lokaliteter med innvilget dispensasjon	Merknad
Måganeset	260567		x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Måganeset	260568		x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Måganeset	260569		x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Måganeset	264210	Steinalder	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Måganeset	265687		x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Måganeset	265688	Steinalder	x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Haraland 1	263177	Bosetning	x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Haraland 3	265544	Enkeltminner	x	Krav om arkeologisk utgravning før anleggsstart.
Haraland 4	265594	Hulvei	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 6	265598	Steingard	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 7	265600	Steingard	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20

Lokalitet	Askeladden-ID	Type lokalitet	Lokaliteter med innvilget dispensasjon	Merknad
Haraland 8	265601	Driftelege	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 9	265604	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 11	265617	Steingard	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 12	265620	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 13	265622	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Haraland 17	265633	Driftelege	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Solheim	263189	Røys og steinstreng	x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Solheim 2	265690	Steingard	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Opsal 1	264349	Driftelege	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Opsal 2	265561	Bosetningsspor	x	Krav om arkeologisk utgravning før anleggsstart.
Gautedal 1	263184	Steinalder	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Gautedal 3	263244	Steinalderlokalitet	x	Krav om arkeologisk utgravning før anleggsstart.
Gautedal 4	265634	Steingard/innhegning	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20

Lokalitet	Askeladden-ID	Type lokalitet	Lokaliteter med innvilget dispensasjon	Merknad
Kydland 1	265643	Steingard	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Søyland 1	263195	Kokegrop	x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Søyland 2	263259	Dyrkningslag	x	Ferdig undersøkt – kan fjernes
Skurve	264210	Steinalderlokalitet	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad	264206	Steinalderlokalitet	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad	265646	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad	265648	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad	265650	Bogastelle	x	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad 3	265642	Hulvei	x	Uavklart vernestatus* Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad 10	265652	Steingjerde	x	Uavklart vernestatus Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Bollestad 4	265644	Hulvei	x	Uavklart vernestatus Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Gautedal 5	265637	Hulvei	Uavklart	Uavklart vernestatus Nye Veier har bedt om avklaring på dette, 31.3.20

Lokalitet	Askeladden-ID	Type lokalitet	Lokaliteter med innvilget dispensasjon	Merknad
Kyllingstad	265680	Ålefangstanlegg	x Enighet om dispensasjon mot avbøtende tiltak i form av kunnskapsinnhenting	Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 04.01.2020
Bollestad 5	265645	Bogastelle	Uavklart	Ikke fredet
Bollestad 1	265636	Hulvei	x	Uavklart vernestatus Innvilget dispensasjon for tillatelse til inngrep med vilkår 09.06.20
Auestad	263174	Bosetningsspor - steinalder	Uavklart	Automatisk fredet
Skurve	216007	Veianlegg	Uavklart	Fjernet – automatisk fredet
Haraland 5	265596	Hulvei	Uavklart	Uavklart vernestatus
Haraland 2	263202		Uavklart	Automatisk fredet
Kydland 2	265653		Uavklart	Uavklart status, NV har ikke sendt søknad
Kydland 3	265686	Gjerde/innhegning	Uavklart	Automatisk fredet Krav om arkeologisk utgravning før anleggsstart.

Riksantikvaren ga 5. februar 2020 tillatelse til inngrep i automatisk fredete kulturminner fra steinalder, jernalder/middelalder, med id 263189, 263195, 263200, 263244, 263259, 265544, 265561, 265687 og 265688. Tillatelsen ble gitt på følgende vilkår:

- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger skal før anleggsstart foreta en arkeologisk utgravning av tre av de automatisk fredete kulturminnene, id 263244, 265544, 265561 og 265686.

De ni automatisk fredete kulturminnene id 260567, 260568, 260569, 260587, 260588, 263177, 263189, 263195 og 263259 er ferdig undersøkt i forbindelse med arkeologiske registreringer, og kan fjernes uten ytterligere undersøkelser.

Rogaland fylkeskommune ga 9. juni 2020 tillatelse til inngrep i følgende automatisk fredete kulturminner: 264210, 265594, 265601, 265620, 265622, 265604, 265617, 265600, 265598, 265633, 265690, 264349, 263184, 265634, 265643, 264206, 265646, 265648 og 265650. Tillatelsen er gitt på følgende vilkår:

- Arkeologisk museum, Universitetet i Stavanger skal før anleggsstart foreta en arkeologisk gransking av 13 av de automatisk fredete kulturminnene, id 264206, 264210, 265646, 265650, 265648, 265620, 265622, 265604, 265636, 265642, 265594, 265601, 265600.
- De 10 automatisk fredete kulturminnene, id 265617, 265598, 265633, 265690, 264349, 263184, 265634, 265643, 265652 og 265644, er ferdig undersøkt i forbindelse med den arkeologiske registreringen, og kan fjernes uten ytterligere undersøkelser.

Rogaland fylkeskommune ga 4. januar 2021 tillate til inngrep, med vilkår, i det automatisk fredete ålefangstanlegget ID265680.

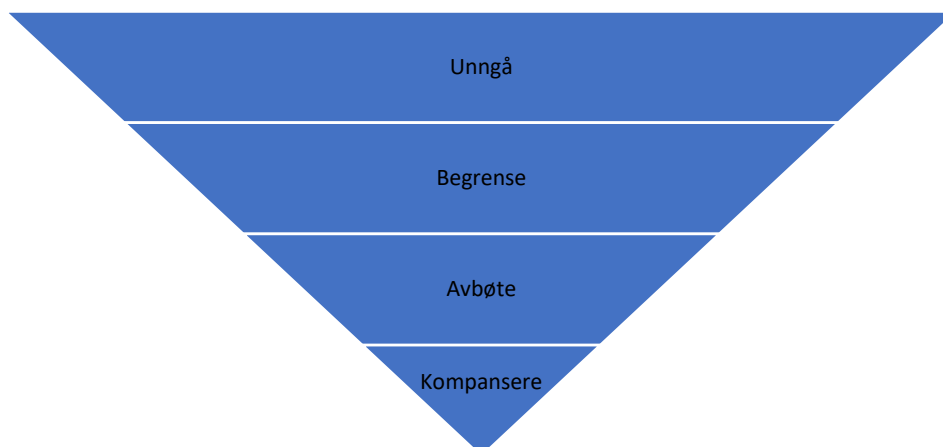
7 Skadereduserende tiltak

7.1 Skadereduserende tiltak

Et skadereduserende tiltak for deltemaet kulturarv er tiltak som kan defineres som helt eller delvis «kompenserende» for skader eller forstyrrelser planen medfører for enkelte kulturmiljø, og som således kan redusere graden av negativ konsekvens.

Et skadereduserende tiltak vil være å unngå nærføring så langt det er mulig. Det bør generelt søkes å unngå at veien bygges tett opptil kulturmiljøer og enkeltminner. Dette er imidlertid ikke alltid mulig. Der det ikke er mulig å unngå nærføring bør man forsøke å begrense den skjemmende effekten ved landskapstilpasning og vurderer mulighetene for skadereduserende tiltak. Eksempler på slike tiltak kan være plassering av jordvoller for å minske opplevelsen av nærføring til vei og begrense den visuelle forstyrrelsen av kulturlandskapet.

I de tilfellene der skadereduserende tiltak ikke kan hindre konflikter med kjente og hittil ukjente automatisk fredete kulturminner, må forholdet til kulturminneloven avklares med hensyn til vern kontra dispensasjon. I forbindelse med regionreformen er oppgaver og kulturminnemyndighet på kulturminneområdet overført fra Riksantikvaren til fylkeskommunen pr. 1. januar 2020. En dispensasjon gis vanligvis på vilkår av at det gjennomføres en særskilt arkeologisk undersøkelse før veien bygges.

Figur 7-1 Framstilling av tiltak for å unngå negativ påvirkning ved utbyggingstiltak. Å kompensere for et ødelagt kulturminne lar seg vanskelig gjøre, det mest vanlige vil være å dokumentere kulturminnet grundig gjennom en undersøkelse.

7.2 Anleggsperioden

For et veiprojekt som E39 Bue-Ålgård er påvirkning og konsekvens for deltemaet kulturarv i mange tilfeller primært knyttet til aktivitet og direkte virkning i anleggsfasen. For eksempel: dersom et kulturminne skades eller ødelegges av anleggsaktivitet medfører det en varig endring av kulturmiljøet kulturminnet inngikk i.

Det følgende er en gjennomgang av skadereduserende tiltak i anleggsperioden for tiltaket. Først generelt for tiltaket, deretter spesifikt for delområder/tema. I anleggsfasen vil karaktertrekkene i

utredningsområdet generelt svekkes i større grad enn i driftsfasen. Dette er på grunn av midlertidige anleggsveier og riggområder stedvis vil prege landskapsbildet.

Generelt:

For mange kulturminner er landskapstilhørigheten en del av kulturminneverdien. Derfor er det ønskelig å bevare kulturminnene ikke kun som enkeltobjekter, men også i en meningsfull sammenheng slik at de er forståelig, ved at de inngår i helhetlige og sammenhengende miljøer. Derfor vektas kulturlandskapet rundt ødegårdsanlegget Galtabakkjen, Gjøysa og Heio høyt.

Mange kulturminner ble lagt der de er nettopp for å være synlige. Men selv når kulturminnene ikke er synlige over markoverflaten sier beliggenheten og landskapstilhørigheten noe om et steds betydning, og om kulturminnets funksjon, landskapsbruk og ressursutnyttelse i fortiden.

Kulturminnenes synlighet og landskapstilhørighet er viktig å opprettholde. Dels for å unngå skader på dem, og for at vi skal kunne forstå kulturminnene og oppleve dem som en del av det kulturhistoriske landskapet. Følgende generelle skadereducerende tiltak gjelder:

- Dersom det under anleggsarbeid eller annen virksomhet i planområdet framkommer automatisk fredete kulturminner, må arbeidet straks stanses og kulturvernmyndighetene varsles som omtalt i lov om kulturminner § 8, 2. ledd.
- Alle kjente automatisk fredete- og nyere tids kulturminner som skal ivaretas, skal tydelig avmerkes i plankart og i aktuelle prosjekteringsdokumenter.
- Under anleggsperioden må kjente registrerte automatisk fredete kulturminner gjerdes inn med midlertidig gjerde. Automatisk fredet kulturminner har en sikringssone på 5 meter, som i likhet med selve kulturminnet er fredet. Tunge anleggskjøretøy er ikke tillatt brukt innenfor sikringssonen for automatisk fredete kulturminner. Det er ikke lov til å lagre anleggsutstyr eller tilsvarende, eller gjøre inngrep i grunnen.
- Ved nærføring av vei mot verneverdig bebyggelse bør det gjøres nødvendige tilpassinger som kan opprettholde og ivareta det opprinnelige visuelle inntrykket kulturminnet/-miljøet har hatt i sin opprinnelige situasjon. Støytiltak må også ses i denne sammenheng.

Spesifikt:

I forbindelse med detaljreguleringen for E39 Bue – Ålgård er det oppfylt krav om arkeologiske registreringer innenfor planområdet, hvor det er gjort funn av en rekke automatisk fredete kulturminner. Til sammen vil 34 automatisk fredete kulturminner og nyere tids kulturminner som berøres av plantiltaket i anleggs- og driftsfase måtte dispenseres og graves ut i sin helhet, slik det framkommer i tabell 6-1, i kapittel 6.5. Hulvei (id 265653) må sikres med sperrebånd.

7.3 Permanent situasjon

Tiltaket vil føre til en endring i kulturlandskapet. For å få nytt landskap til å passe inn i kulturlandskapet vil det være viktig å være oppmerksom på overgangene mellom nytt og eksisterende terreng. Det bør tilstrebes minst mulig bratte og unaturlige skråninger, skjæringer og fyllinger. Det følgende er en gjennomgang av skadereduserende tiltak i permanent situasjon for tiltaket. Først generelt for tiltaket, deretter spesifikt for delområder/tema.

Generelt:

- Dersom høydeforskjellen mellom nytt og eksisterende terreng blir stor, kan det være et avbøtende tiltak at det nye terrenget brytes opp i to eller flere flater som ligger på ulik høyde, slik at de trappes opp mot bakenforliggende terreng. Dette vil spesielt være aktuelt for området som skal benyttes til masseuttak, hvor terrenget senkes i forhold til dagens nivå.
- *Plankart:* Der automatisk fredete kulturminner ligger innen planområdet må disse avmerkes med hensynssone eller tilsvarende avmerking i plankart og sikres i bestemmelser. Det anbefales følgende prinsipper for plankart:
  - Hensynssone H570 på ikke-fredete kulturminner (men verneverdige) og større kulturhistoriske miljøer-/områder.
  - Bestemmelsesområde # på fredete kulturminner (gjerne arkeologiske) som skal frigis.
  - Hensynssone H730 (båndlegging etter lov om kulturminner) på arkeologiske kulturminner og vedtaksfredete kulturminner som skal bevares (for eksempel gravhauger mm.)
  - Kulturminner som er frigitt vises ikke på plankart.
- *Kulturlandskap:* Tiltaket bør i størst mulig grad hensynta kulturlandskapet videre ved utforming og prosjektering.
- *Masselagringi/uttak:* Ved anleggelse av masselagingsområder nær kjente kulturminner eller kulturmiljøer må disse søkes tilpasset kulturlandskapet og kulturmiljøet i størst mulig grad.

8 Samlet vurdering

8.1 Samlet vurdering for delstrekning A

Alternativ A1

Tabell 8-1: Viser verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike delområdene for alternativ A1

Verdi, påvirkning og konsekvens A1				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
1 Buevatnet - Uadalsvatnet	Noe	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Det knytter seg få kulturminneverdier til området. Tiltaket kommer ikke i konflikt med kulturminner i delområdet, og vil dermed ikke endre noe kulturmiljø eller den historiske lesbarheten av det. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)
2 Kyrjtjørna	Middels	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi. Tiltaket kommer ikke i konflikt med kulturminner i delområdet, og vil dermed ikke påvirke kjente kulturmiljø eller den historiske lesbarheten i landskapet. Fylling i innsjø og en bredere vei vil kunne påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring, men vil ikke medføre store endringer i kulturmiljøet rundt Kyrjtjørna. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)
3 Ytra Kydlandsvatnet	Noe	Noe forringet	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Verdien er knyttet til det kulturhistoriske jordbrukslandskapet og den formidlingsverdien som er knyttet til dette. Ny E39 representerer et nytt og synlig element i dette kulturhistoriske landskapet. Den eldre veien gikk vest for vannet slik dagens E39 gjør, og den eldre postveien gikk fra Birkelandsvatnet og forbi Nedrebø, nordøst for Kydlandsvatnet. Ved å legge ny E39 i vannet vil man forringe opplevelsen av vannet og det omkringliggende landskapet. Ettersom tiltaket ligger i relativt god avstand fra kvernhuset, vurderes påvirkningen her til å være liten. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)
4 Søyland – Kydland sør	Stor	Noe forringet	Delområdet er gitt stor verdi. Dette knytter seg spesielt til ødegårdsanlegget ved Galtabakkjen. Ved Litleosen legger A1 seg tett opp til gammel E39, og det er liten forskjell mellom alternativ A1 og A4. Ødegårdsanlegget Galtabakkjen (id 24278), gir delområdet stor verdi, men selve kulturminnet blir ikke påvirket av tiltaket. A1 er godt tilpasset terrenget og endring av landskapets karakter vil ikke gi veldig stor konsekvens. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)

Delstrekning A1 føres for det meste på fylling i Ytra Kydlandsvatnet. Fyllingen påvirker vannet og opplevelsen av dette, og kulturlandskapet omkring. Det er per i dag ikke gjort funn kulturminner under vann her, og det finnes ellers få kulturminneverdier ved foreslått veitrasé. Tidligere veifar gikk

vest for Kydlandsvatnet, slik som dagens E39. Alternativet vil til en viss grad være et fremmedelement til det kulturhistoriske landskapet. Samlet vurderes delstrekningen til å gi ubetydelig til noe miljøskade for fagtema kulturarv.

Alternativ A4

Tabell 8-2: Viser verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike delområdene for alternativ A4.

Verdi, påvirkning og konsekvens A4				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
1 Buevatnet - Uadalsvatnet	Noe	Forringet	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Det knytter seg få kulturminneverdier til området. Tiltaket kommer ikke i konflikt med kulturminner i delområdet, og vil dermed ikke endre noe kulturmiljø eller den historiske lesbarheten av det. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)
2 Kyrjtjørna	Middels	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi. Tiltaket kommer ikke i konflikt med kulturminner i delområdet, og vil dermed ikke endre noe kulturmiljø eller den historiske lesbarheten av det. Fylling i innsjø og en bredere vei vil kunne påvirke opplevelsen av kulturlandskapet omkring, men vil ikke medføre store endringer i kulturmiljøet rundt Kyrjtjørna. A4 legger seg i likhet med A1 øst for dagens E39. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)
3 Ytra Kydlandsvatnet	Noe	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Dette er knyttet til formidlingsverdien av landbrukshistorien. Ny E39-trase berører delområdet i svært liten grad. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)
4 Søyland – Kydland sør	Stor	Noe forringet	Delområdet er gitt stor verdi. Dette knyttet seg spesielt til ødegårdsanlegget ved Galtabakkjen. Ved Litleosen legger A4 seg tett opp til gammel E39, og det er liten forskjell mellom alternativ A1 og A4. Ødegårdsanlegget Galtabakkjen (id 24278), gir delområdet stor verdi, men selve kulturminnet blir ikke påvirket av tiltaket. A4 er godt tilpasset terrenget og endring av landskapets karakter vil ikke gi veldig stor konsekvens. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)

Delstrekning A4 føres parallelt og vest for dagens E39. Nord for krysset til Buevegen vil ny E39 legges gjennom jordbrukslandskapet, og vil her medføre både fjellskjæring og skråningsutslag. Samlet vurderes delstrekningen til å gi ubetydelig til noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.

8.2 Samlet vurdering for delstrekning B

Tabell 8-3: Viser verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike delområdene for alternativ B1.

Verdi, påvirkning og konsekvens B1				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
5 Søyland – Kydland nord	Middels	Noe forringet	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi. B1 vil i stor grad følge eksisterende veilinje langs E39, forbi Litleosen. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)
6 Indre Jæren Fjellbygd sør	Noe	Noe forringet	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. B1 medfører ny veilinje som vil ha visuell virkning på kulturmiljøet. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(0)/(-)
7 Kyllingstad sør	Middels	Noe forringet	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi, knyttet til ødegårdsanlegget Gjøysa. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)

Delstrekning B1 følger hovedsakelig eksisterende E39 forbi Søyland, og legges videre parallelt og øst for dagens veilinje over Grønafjellet/Nordre Kydlandsfjellet, fram til Opsal. Tiltaket vurderes samlet til å ha ubetydelig til noe miljøskade for kulturarv.

8.3 Samlet vurdering for delstrekning C

Tabell 8-4: Viser verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike delområdene for alternativ C1.

Verdi, påvirkning og konsekvens C1				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
8 Kyllingstad nord	Middels	Noe forringet	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi, knyttet til gårdsanlegg fra jernalder og nyere tids kulturminner ved Kyllingstad. Miljøet knytter seg til minner etter undervisningsvirksomhet og eldre gårdsdrift. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)
9 Indre Jæren Fjellbygd	Middels	Noe forringet	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi, knyttet til arkeologiske kulturminner, spesielt ålefangstanlegget ved Kyllingstad 1. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)
10 Skurvenuten sør	Noe	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Det er ingen kjente automatisk fredete kulturminner rundt i/ved delområdet, eller kjente registrerte bygg av verdi fra nyere tid. Likevel inngår Langavatnet i et overordnet kulturlandskap med stor tidsdybde, og dette gjør delområdet noe verdifullt. Ny E39 er prosjektert nordvest for delområdet og medfører derfor ikke at området blir påvirket. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring	(0)
11 Auestad sør	Stor	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt stor kulturhistorisk verdi, knyttet til arkeologiske kulturminner fra jernalder. Ny E39 føres ikke gjennom delområdet, men i retning nordvest og parallelt med eksisterende E39. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring.	(0)

Delstrekning C1 anlegges over fjellpartiet vest for Søydalen. Ved Solheim legges ny veilinje i tunnel gjennom Tindafjellet. Videre legges ny E39 parallelt med dagens ved Haraland. Samlet vurderes delstrekningen til å gi noe miljøskade for fagtema kulturarv.

8.4 Samlet vurdering for delstrekning D

Tabell 8-5: Viser verdi, påvirkning og konsekvens for de ulike delområdene for alternativ D2.

Verdi, påvirkning og konsekvens D2				
Delområde	Verdi	Påvirkning	Vurdering	Konsekvens
12 Auestad nord	Stor	Ubetydelig endring	Delområdet er gitt stor kulturhistorisk verdi, knyttet til arkeologiske kulturminner fra jernalder. Ny E39 føres ikke gjennom delområdet, men i retning nordvest og parallelt med eksisterende E39. Påvirkning vurderes til ubetydelig endring	(0)
13 Indre Jæren Fjellbygd nord	Middels	Noe forringet	Delområdet er gitt middels kulturhistorisk verdi. Ny E39 føres fra sørøst til nordvest tilnærmet i flukt med eksisterende E39, forbi Haraland hvor det er foretatt en utgravning. Påvirkning vurderes til noe forringet.	(-)
14 Skurvenuten - Fitjanuten	Noe	Forringet	Delområdet er gitt noe kulturhistorisk verdi. Ny veitrase føres gjennom næringsområdet ved Skurve, langs eksisterende E39, og legges langs med Måganeset før den krysser i vann og legger seg øst for eksisterende E39. Det skal legges til rette for utfylling i vann, langs med veien. Påvirkning vurderes til forringet	(-)
15 Skurve - Kluge	Stor	Noe forringet	Delområdet er gitt stor kulturhistorisk verdi, hovedsakelig knyttet til Heio ødegårdsanlegg, som ligger i influensområdet. Trase for ny E39 vil ha negativ innvirkning på opplevelsen av kulturminner og kulturlandskapet. Påvirkning vurderes til noe forringet	(-)

Delstrekning D1 føres parallelt ved dagens E39 ved Haraland. Ved Skurve legges det opp til å utvide dagens E39 fra to til fire kjørefelt. Like nord for Skurve føres ny veilinje delvis inn på Måganeset og deretter parallelt med E39, dreid mot nordvest over dagens utløp av Klugsvatnet (Straume bru). Videre fram mot Bollestad følger ny E39 parallelt på østsiden av dagens vei. Veilinen føres gjennom områder som er rikt på kulturminner. Dette gjelder spesielt innenfor delområde nr. 12, 14 og 15. Samlet vurderes delstrekningen til å gi noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.

8.5 Samlet vurdering for hele strekningen

Tabell 8-6: Samlet vurdering av konsekvenser for alle delområdene og alternativene

Delområder		Alternativer	
Delområder strekning A	Alt. 0	Alternativ A1	Alternativ A4
D1: Uadalsvatnet - Buevatnet	0	(0)	(0)
D2: Kyrstjørna	0	(0)	(0)
D3: Y. Kydlandsvatnet	0	(-)	(0)
D4: Søyland – Kydland Sør	0	(-)	(-)
Delområder strekning B	Alt. 0	Alternativ B1	
D5: Søyland – Kydland Nord	0	(-)	
D6: Indre Jæren fjellbygd Sør	0	(0)/(-)	
D7: Kyllingstad Sør	0	(-)	
Delområder strekning C	Alt. 0	Alternativ C1	
D8: Kyllingstad Nord	0	(-)	
D9: Indre Jæren fjellbygd	0	(-)	
D10: Skurvenuten Sør	0	(0)	
D11: Auestad Sør	0	(0)	
Delområder strekning D	Alt. 0	Alternativ D1	
D12: Auestad Nord	0	(0)	
D13: Indre Jæren Fjellbygd Nord	0	(-)	
D14: Skurvenuten - Fitjanuten	0	(-)	
D15: Skurve - Kluge	0	(-)	
Avveining		Alternativ A1 + B1 + C1 + D2 har ingen områder med høy konsekvensgrad. Samlet vurderes alternativet til å medføre noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.	I likhet med alternativ A1 + B1 + C1 + D2 har alternativ A4 + B1 + C1 + D2 ingen områder med høy konsekvensgrad. Samlet vurderes alternativet til å medføre noe miljøskade for fagtemaet kulturarv.
Samlet vurdering	0	Noe negativ konsekvens	Noe negativ konsekvens
Rangering	1	2	2

Forklaring til rangering	Ingen endring	Alternativ A1 + B1 + C1 + D2 rangeres som nr. 2, det nest beste alternativet for fagtemaet kulturarv. Det som skiller alternativene fra hverandre er delstrekning A. Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig linje hvor det tidligere ikke har vært veifar. Da det er minimale forskjeller på konsekvens av disse endringene vurderes derfor alternativ A1 og A4 til å være jevnbyrdes innenfor delstrekning A.	Alternativ A4 + B1 + C1 + D2 rangeres som nr. 2, det nest beste alternativet for fagtemaet kulturarv. Det som skiller alternativene fra hverandre er delstrekning A. Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig linje hvor det tidligere ikke har vært veifar. Da det er minimale forskjeller på konsekvensen av disse endringene vurderes derfor alternativ A1 og A4 til å være jevnbyrdes innenfor delstrekning A.

Den samlede vurderingen av konsekvens er lik for de to alternativene, da begge havner i kategorien noe negativ konsekvens for fagteamet kulturarv. Høyere konsekvensgrad enn en minus forekommer ikke i vurderingen. Innenfor plan- og influensområdet finnes det en rekke frigitte kulturminner, og dette er bakgrunnen for at det finnes få delområder med høy konsekvensgrad. De frigitte kulturminnene er ikke tatt med i vektingen av verdi-, påvirkning- og konsekvens.

Ny veitrase legges i Ytra Kydlandsvatnet innenfor A1, og vil danne en kunstig fylling hvor det tidligere ikke har vært veifar. Det er likevel minimale forskjeller mellom alternativ A1 og A4, innenfor delstrekning A, og derfor vurderes påvirkning- og konsekvensgraden for disse til å være jevnbyrdes.

9 Referanser

- Alsvik, Jan (1989), Gjesdal bygdebok 1800-1870, Gjesdal kommune.
- Alsvik, Jan (1989), Gjesdal bygdebok 1870 – 1989, Gjesdal kommune.
- Christensen, Arne Lie (1995), *Den norske byggeskikken*, Pax Forlag A/S, Oslo.
- Drange et. al (2000), *Gamle trehus*, Universitetsforlaget.
- Lye, Kåre Arnstein (1981), *Jærboka – Kulturhistoria*, bind 3, Norsk Oikos A/S
- Puschmann, Oskar (2005), «*Nasjonalt referansesystem for landskap, Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner.*» NIJOS-rapport 10/2005. Norsk Institutt for jord- og skogkartlegging, Ås.
- Ramberg, Knut et. al (1974), *Gudbrandsdalen - Bygd og By i Norge*, Gyldendal Norsk Forlag, Oslo.
- Tengesdal, Paul (ukjent), «Jordbruket i Bjerkreim gjennom tidene», ukjent utgivelsessted.
- Norges Bondelag (2016), "De eldste sporene i jordbrukslandskapet. Trykket brosjyre.
- Regional kulturplan for Rogaland 2015-2025, vedtatt av fylkestinget 21.04.2015.
- Kulturminneplan for Gjesdal kommune, vedtatt av kommunestyret 03.09.2012.
- Kulturminneplan for Bjerkreim kommune, vedtatt i kommunestyret 13.12.06.
- Rogaland fylkeskommune. Saksfremlegg. Kommunedelplan E39 Lyngdal – Ålgård – offentlig ettersyn. Arkivreferanse 2019/40646-6.
- Brev fra Nye Veier til Riksantikvaren, Vedrørende søknad om prøveprosjekt med kulturminneforvaltningen knyttet til planlegging og utbygging av samferdselsanlegg innenfor Nye Veiers portefølje, datert 31.05.2018.
- Veileder fra Riksantikvaren: Utilbørlig skjemming jf. Kulturminneloven. 2018.
- Prosjektbeskrivelse. Prøveprosjekt: Dispensasjon for automatisk fredete arkeologiske kulturminner ved utarbeidelse av kommune(del)plan. E39 Lyngdal vest- Ålgård. 23. mars 2019.
- Excelskjema datert 3.12.2019, oversikt over lokaliteter som er innvilget dispensasjon. Oversendt fra Nye Veier, 2020.
- Statens vegvesen, håndbok V712, 2018.
- Rogaland fylkeskommune, inkludert karttjeneste: <https://www.rogfk.no/>
- Riksantikvaren: <https://www.riksantikvaren.no/>
- Kulturminnedatabasen Askeladden: <https://askeladden.ra.no/>
- Kulturminnesøk: <https://kulturminnesok.no/>
- Digitalt museum: <https://digitaltmuseum.no/>
- Universitetet i Oslo: <https://uio.no/>
- Googles karttjeneste: <https://googlemaps.no/>
- Kartverket: <https://kartverket.no/>